

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagstiftning om Domstolsverket

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås ändringar i domstolslagen, lagen om domstolspraktik, lagen om nämndemän vid tingsrätterna och lagen om säkerhetskontroller vid domstolar. Det föreslås att Domstolsverket inrättas. Verket ska sköta de uppgifter som hör till domstolsväsendets centralförvaltningsmyndighet. Till verket föreslås höra merparten av de centralförvaltningsuppgifter som för närvarande sköts i justitieministeriet. Justitieministeriet ska fortfarande sköta uppgifter på statsrådsnivå med anknytning till domstolsväsendet, t.ex. den strategiska och ekonomiska styrningen och författningsberedningen.

Domstolsverket ska sörja för domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och för utvecklingen, planeringen och stödjandet av domstolarnas verksamhet. Verket ska bedriva sin verksamhet inom justitieministeriets förvaltningsområde, men vara ett operativt självständigt centralt ämbetsverk. Det ska betjäna hela domstolsväsendet.

Den högsta beslutanderätten i Domstolsverket utövas av en direktion med domarmajoritet. En överdirektör med uppdraget som huvudsyssla ska sköta den praktiska verksamheten vid verket. Verket beslutar själv om sin organisationsstruktur och ger bestämmelser om den i sin arbetsordning.

Bestämmelser om Domstolsverket ska tas in i domstolslagen. Överföringen av uppgifter från justitieministeriet till Domstolsverket förutsätter dessutom en översyn av vissa andra bestämmelser i domstolslagen. Dessutom ska också göras en översyn av lagen om domstolspraktik, lagen om nämndemän vid tingsrätterna och lagen om säkerhetskontroller vid domstolar. Propositionen hänför sig till budgeten för 2020.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft vid ingången av 2020. Ett undantag är vissa bestämmelser i domstolslagen och i lagen om domstolspraktik som ska träda i kraft snarast möjligt.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLL	2
ALLMÅN MOTIVERING	4
1 INLEDNING.....	4
2 NULÄGE	5
2.1 Lagstiftning och praxis.....	5
2.1.1 Domstolsväsendet.....	5
2.1.2 Domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter	12
2.2 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet.....	17
2.2.1 Allmänt.....	17
2.2.2 Sverige.....	18
2.2.3 Norge.....	19
2.2.4 Danmark	20
2.2.5 Nederländerna	20
2.3 Bedömning av nuläget	21
3 MÅLSÄTTNING OCH DE VIKTIGASTE FÖRSLAGEN	23
3.1 Målsättning	23
3.2 Alternativ för genomförandet.....	23
3.2.1 Skötseln av domstolarnas centralförvaltningsuppgifter	23
3.2.2 Sammansättningen av och nomineringsförfarandet för Domstolsverkets direktion	24
3.2.3 Vissa uppgifter som kommissionen föreslagit för Domstolsverket.....	26
3.2.4 Behörighetsvillkor för överdirektören.....	28
3.2.5 Vissa nämnders ställning.....	28
3.3 De viktigaste förslagen.....	29
3.3.1 Allmänt.....	29
3.3.2 Organiseringen av domstolsväsendets centralförvaltning.....	30
3.3.3 Domstolsverkets ledning och organisation.....	33
3.3.4 Domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens ställning	35
4 PROPOSITIONENS KONSEKVENSER	36
4.1 Ekonomiska konsekvenser.....	36
4.1.1 Omkostnader	36
4.1.2 Resurser som överförs från justitieministeriet till Domstolsverket.....	37
4.1.3 Behov av tilläggsfinansiering.....	38
4.1.4 Kostnader för inrättandet.....	39
4.2 Konsekvenserna för personalen	39
4.2.1 Personalens ställning vid justitieministeriet.....	39
4.2.2 Överdirektörens ställning vid Domstolsverket.....	40
4.3 Konsekvenser för myndigheterna	41
4.4 Samhälleliga konsekvenser	42
5 BEREDNINGEN AV PROPOSITIONEN	42
5.1 Beredningsskeden och beredningsmaterial	42
5.2 Utlåtanden och hur de har beaktats	44
5.2.1 Utlåtanden om bedömningspromemorian	44

RP 136/2018 rd

5.2.2 Respons på betänkandet från kommissionen för att bereda inrättandet av en domstolsmyndighet	44
5.2.3 Fortsatt beredning och remissvar om utkastet till regeringens proposition....	45
6 SAMBAND MED ANDRA PROPOSITIONER.....	47
DETALJMOTIVERING	48
1 LAGFÖRSLAG	48
1.1 Domstolslagen.....	48
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	48
10 kap. Behörighetsvillkor för domare	48
11 kap. Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare	48
14 kap. Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning.....	50
17 kap. Sakkunnigledamöter	50
18 kap. Assessorer	51
19 kap. Övrig personal.....	51
AVDELNING IV A DOMSTOLSVERKET OCH NÄMNDERNA.....	52
19 a kap. Domstolsverket.....	52
20 kap. Domarförslagsnämnden	66
21 kap. Domarutbildningsnämnden.....	66
23 kap. Ändringssökande.....	67
1.2 Lagen om domstolspraktik.....	68
1.3 Lagen om nämndemän vid tingsrätterna.....	69
1.4 Lagen om upphävande av 7 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar	69
2 NÄRMARE BESTÄMMELSER OCH FÖRESKRIFTER	69
3 IKRAFTTRÄDANDE	70
4 FÖRHÅLLANDE TILL GRUNDLAGEN SAMT LAGSTIFTNINGSORDNING	70
LAGFÖRSLAG	72
1. Lag om ändring av domstolslagen.....	72
2. Lag om domstolspraktik.....	83
3. Lag om ändring av 3 och 12 § i lagen om nämndemän vid tingsrätterna.....	85
4. Lag om upphävande av 7 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar	86
BILAGOR.....	87
PARALLELLTEXT	87
1. Lag om ändring av domstolslagen.....	87
2. Lag om domstolspraktik.....	104
3. Lag om ändring av 3 och 12 § i lagen om nämndemän vid tingsrätterna.....	106
FÖRORDNINGSUTKAST	108
Statsrådets förordning om ändring av statstjänstemannaförordningen.....	108
Statsrådets förordning om ändring av statsrådets förordning om justitieministeriet	109
Justitieministeriets förordning om ändring av justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning	111

ALLMÄN MOTIVERING

1 Inledning

Statsmaktens uppgifter indelas i den lagstiftande makten, regeringsmakten och den dömande makten. Den dömande makten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. Oberoendet innebär att domstolarna i sin rättsskipningsverksamhet ska vara oberoende av påverkan från andra aktörer såsom lagstiftaren, regeringsmakten, myndigheterna och parterna i en rättegång. Domstolarna är oberoende också inom rättsväsendet. Domstolsväsendets och i vidare bemärkelse hela rättsväsendets uppgift är att garantera rättsskyddet, som hör till de grundläggande och mänskliga rättigheterna. Domstolarnas betydelse har ökat. Helt nya grupper av mål och ärenden har kommit upp till behandling vid domstolarna. Domstolarna har en central ställning i tolkningen av människorättskonventioner och Europarätt. Domstolarna har den grundlagsstadgade makten att låta bli att tillämpa lagar som är uppenbart grundlagsstridiga.

För närvarande finns 44 domstolar, och när strukturreformen av tingsrätterna träder i kraft den 1 januari 2019 är antalet nere i 37. Vid domstolarna arbetar cirka 3 190 tjänstemän, varav cirka 1 050 är domare. Domstolarnas verksamhetsförutsättningar påverkas av förändringar i omvärlden, såsom de föränderliga befolknings- och näringsstrukturena och internationaliseringen. Också utvecklingen inom teknik och arbetsredskap förändrar domstolarnas verksamhet och arbetssätt. Den rådande statsfinansiella situationen har också påverkat finansieringen av domstolarna. För att trygga domstolarnas funktionsduglighet har det krävts reformer av rättegångsförfarandet och domstolarnas struktur samt nya, effektivare sätt att ordna domstolarnas verksamhet. Ett bevis på detta är det reformprogram för rättsvården för åren 2013–2025 som utarbetats vid justitieministeriet (Betänkanden och utlåtanden 16/2013). Där föreslogs bl.a. att en domstolsmyndighet ska inrättas för att sköta domstolsförvaltningen (punkt 6).

För att rättsvårdens höga kvalitet fortsättningsvis ska kunna upprätthållas och utvecklas måste domstolarnas verksamhetsförutsättningar tryggas också i en föränderlig omvärld. Inrättandet av Domstolsverket som sköter domstolarnas centralförvaltningsuppgifter stöder detta mål. Inrättandet av Domstolsverket är också i linje med den allmänna internationella utvecklingen. I Norge, Sverige och Danmark, där rättssystemet till stor del liknar Finlands, har domstolarnas centralförvaltningsuppgifter överförts från justitieministeriet till en ny myndighet, i Sverige redan på 1970-talet.

Domstolarnas oberoende ställning framhävs, en effektiv och resultatrik skötsel av domstolarnas förvaltningsuppgifter främjas och förutsättningarna för en högklassig rättsskipningsverksamhet vid domstolarna förbättras om centralförvaltningen skiljs från statsrådet. Ett ämbetsverk kan bättre än justitieministeriet svara mot domstolsväsendets servicebehov.

Reformen överensstämmer också med de allmänna riktlinjerna för reformen av centralförvaltningen (Finansministeriets publikationer 3/2015, ”Yhteisillä periaatteilla kohti tulevaisuuden virastorakennetta”). Målet är att ministerierna ska fokusera på lagberedning och beredning av det övriga politiska beslutsfattandet på statsrådsnivå, strategisk ledning av sitt förvaltningsområde, utveckling av sitt ansvarsområde samt EU-ärenden och övrigt internationellt samarbete. Uppgifter som inte förutsätter behandling och beslutsfattande på ministerienivå ska överföras från ministerierna till förvaltningen som lyder under dem och samlas till en enhet som är fristående från ministeriet. Inom justitieministeriets förvaltningsområde avspeglas denna utvecklingstrend i inrättandet av Brottspåföljdsmyndigheten 2010, Riksåklagarämbetet som inledde sin verksamhet 1997 samt Riksfogdeämbetet som startade 2010.

2 Nuläge

2.1 Lagstiftning och praxis

2.1.1 Domstolsväsendet

Bestämmelserna i grundlagen

Domstolarnas samhälleliga ställning och uppgifter regleras i grundlagen. Läran om maktens tredelning framgår av 3 § i grundlagen, enligt vilken den dömande makten utövas av oberoende domstolar, i högsta instans av högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. I 98 § föreskrivs om domstolsväsendets grundstruktur. Allmänna domstolar är högsta domstolen, hovrätterna och tingsrätterna. Allmänna förvaltningsdomstolar är högsta förvaltningsdomstolen och de regionala förvaltningsdomstolarna. Angående specialdomstolar som utövar domsrätt på särskilt angivna områden bestäms enligt grundlagen genom lag. Sådana specialdomstolar är marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen.

I 99 § i grundlagen föreskrivs om de högsta domstolarnas uppgifter. Den högsta domsrätten i tviste- och brottmål utövas av högsta domstolen och i förvaltningsprocesser av högsta förvaltningsdomstolen. I 100 § i grundlagen finns allmänna bestämmelser om de högsta domstolarnas sammansättning.

Enligt 99 § 2 mom. i grundlagen övervakar de högsta domstolarna rättskipningen inom sina behörighetsområden. Motsvarande bestämmelse ingick redan i 1919 års regeringsform. Med uppgiften avsågs då närmast övervakningen av lagenligheten i de lägre domstolarnas verksamhet. I regeringens proposition (RP 1/1998 rd, s. 157) som ledde till stiftandet av grundlagen konstateras att de högsta instansernas övervakningsuppgifter har ansetts avse närmast övervakningen av lägre domstolar i dessas egenskap av myndigheter. De högsta domstolarnas övervakning omfattar i praktiken rättskipningens enhetlighet och behandlingstiderna samt övervakning av att domstolarna har tillräckliga resurser. Övervakningen omfattar också att det ordnas rådplägningsdagar och att personalen får behövlig utbildning.

Domarnas oberoende säkerställs genom förfarandet för utnämning av domare och deras rätt att kvarstå i tjänsten. Enligt 102 § i grundlagen utnämner republikens president de ordinarie domarna enligt ett i lag bestämt förfarande. Bestämmelser om utnämning av övriga domare utfärdas genom lag. Skyddet att kvarstå i tjänst för en domare som utnämnts till ordinarie tjänst är mycket starkt. Han eller hon får enligt 103 § i grundlagen förklaras förlustig sin tjänst endast genom dom av domstol. Statstjänstemannalagens bestämmelser om uppsägning och permittering av tjänstemän gäller inte domare. En domare får inte heller utan eget samtycke förflyttas till en annan tjänst, om inte förflyttningen beror på omorganisation av domstolsväsendet. Genom lag bestäms om domares skyldighet att avgå vid en viss ålder eller till följd av förlorad arbetsförmåga. Också angående grunderna för domarnas anställningsförhållanden bestäms genom lag. Domares rätt att kvarstå i tjänsten gäller även domare som utnämnts för viss tid under den tid utnämningen varar. Samma rätt gäller även sakkunnigledamöter vid olika domstolar. De är oberoende i sina uppgifter, och deras ställning motsvarar till denna del domarens ställning.

Riksrätten är en specialdomstol som grundar sig på 101 § i grundlagen. Riksrätten är inte på samma sätt som de andra domstolarna en del av domstolsväsendet. I lagen om riksrätten och behandling av ministeransvarighetsärenden (196/2000) finns bestämmelser om riksrättens behörighet, sammansättning och process samt om behandlingen av ministeransvarighetsärenden i riksdagen.

RP 136/2018 rd

Domstolslagen och annan lagstiftning

Domstolslagen (673/2016) trädde i kraft vid ingången av 2017. I lagen samlas bestämmelser om domstolarnas behörighet och uppgifter, organisation och förvaltning samt ledamöter och övriga personal som tidigare funnits i flera olika lagar och förordningar. Lagen innehåller allmänna bestämmelser om domarnas ställning och skyldigheter som utövare av dömande makt. Även specialbestämmelser om utnämningen av domare och domarnas tjänstemannarättsliga ställning har flyttats till domstolslagen. Dessutom innehåller lagen bestämmelser om domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden. Genom domstolslagen ändrades inte domstolsväsendets struktur, och inte heller i någon betydande grad domstolarnas interna organisation.

Särskilda bestämmelser om högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen finns dessutom i lagarna om dem (lagen om högsta domstolen, 665/2005, och lagen om högsta förvaltningsdomstolen, 1265/2006). Domstolslagen tillämpas också på de högsta domstolarna till den del som inte något annat föreskrivs i de lagarna. Det finns även en särskild lag för Ålands förvaltningsdomstol (lagen om Ålands förvaltningsdomstol, 547/1994).

Om rättegångar vid domstolarna föreskrivs i de lagar som gäller rättegångsförfarandet, såsom rättegångsbalken, lagen om rättegång i brottmål (689/1997) och förvaltningsprocesslagen (586/1996) samt i flera speciallagar såsom lagen om rättegång i arbetsdomstolen (646/1974), lagen om rättegång i försäkringsdomstolen (677/2016) och lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013). Dessutom finns bestämmelser om förvaltningsdomstolarnas sammansättningar i lagen om förvaltningsdomstolarna (430/1999).

Allmänna domstolarna

Tingsrätterna

Tingsrätterna behandlar brottmål, tvistemål och ansökningsärenden som första instans. Tingsrätterna räknas upp i 2 kap. 2 § i domstolslagen. De är för närvarande 27 till antalet. Om tingsrätter som jorddomstolar, sjörättsdomstolar och krigsrätter föreskrivs särskilt. Till domkretsen för en tingsrätt hör en eller flera kommuner enligt vad som föreskrivs genom statsrådets förordning om tingsrätternas domkretsar (1053/2014). I lag har behandlingen av vissa typer av ärenden koncentrerats till vissa tingsrätter. Om placeringen av tingsrätternas kanslier och sammanträdesplatser föreskrivs genom förordning av justitieministeriet (454/2009). Projektet för utveckling av tingsrättsnätverket (RP 270/2016 rd, RS 126/2017 rd och lagarna 860–684/2017) träder i kraft den 1 januari 2019. Reformen minskar antalet tingsrätter till 20.

Vid tingsrätterna finns en lagman som chefsdomare och som övriga ledamöter tingsdomare. Vid den tingsrätt som utgör jorddomstol finns dessutom en jordrättsansvarig domare och jordrättsingenjörer. I behandlingen av mål eller ärenden kan också nämndemän delta. Detaljerade bestämmelser om fastställandet av antalet nämndemän, valet av dem, deras deltagande i sammanträden och deras arvoden finns i lagen om nämndemän vid tingsrätterna (675/2016). Vid de tingsrätter som behandlar militära rättegångsärenden, liksom vid Helsingfors hovrätt och högsta domstolen, finns dessutom militära ledamöter.

Vid tingsrätterna kan finnas tingsnotarier som utför domstolspraktik. Bestämmelser om domstolspraktik finns förutom i domstolslagen även i lagen om domstolspraktik (674/2016).

Vid tingsrätterna finns kanslipersonal och stämmingsmän. Vid en del tingsrätter finns dessutom en tjänst som förvaltningsdirektör.

Hovrätterna

Hovrätterna behandlar besvär och klagan över tingsrätternas avgöranden. Prövning av besvär förutsätter i de flesta fall tillstånd till fortsatt handläggning som beviljas av hovrätten. Dessutom behandlar hovrätterna som första instans åtal som gäller tjänstebrott vilka begåtts av domare och åklagare.

Hovrätter är Helsingfors, Östra Finlands, Rovaniemi, Åbo och Vasa hovrätt. En hovrätts domkrets omfattar en eller flera tingsrätter. Om indelningen i domkretsar föreskrivs i statsrådets förordning om hovrätternas placeringssorter och domkretsar (864/2016).

Vid hovrätterna finns en president som chefsdomare och som övriga ledamöter hovrättsråd. Vid hovrätten kan som ledamöter dessutom finnas assessorer.

Vid hovrätten finns också en kanslichef och övrig kanslipersonal samt föredragande. Även en tingsnotarie som utför domstolspraktik vid hovrätten får vara föredragande vid hovrätten om detta bestäms i arbetsordningen.

Högsta domstolen

Högsta domstolen utövar den högsta domsrätten i tviste- och brottmål samt övervakar rättsskipningen inom sitt behörighetsområde. Dess viktigaste uppgift är att skapa prejudikat. Som rättsskipningsärenden behandlar högsta domstolen besvär över avgöranden som meddelats av hovrätterna och tingsrätten i egenskap av jorrdomstol samt också i vissa fall av försäkringsdomstolen och marknadsdomstolen. Under vissa förutsättningar kan besvärstillstånd ansökas direkt från högsta domstolen i fråga om ett avgörande av tingsrätten. Även i vissa ärenden som gäller utlämning på grund av brott överklagas tingsrättens avgörande direkt till högsta domstolen. Högsta domstolen behandlar inom sitt behörighetsområde även ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande i civil- och brottmål och som första och enda rättsinstans tjänstebrottsärenden som gäller domare i hovrätten och de högsta åklagarna. Högsta domstolen ger också utlåtanden i benädningsärenden, i ärenden som gäller utlämning för brott och i lagstiftningsfrågor. Högsta domstolen behandlar också justitieförvaltningsärenden.

Ledamöter i högsta domstolen är presidenten och som övriga ledamöter minst 15 justitieråd. Vid högsta domstolen kan dessutom finnas ledamöter som utnämnts för viss tid.

Vid högsta domstolen finns som föredragande en kanslichef, referendarieråd, äldre justitiesekreterare och justitiesekreterare. Föredragande vid högsta domstolen har motsvarande i lag tryggade rätt att kvarstå i tjänst som domare har. Högst en tredjedel av högsta domstolens tjänster som föredragande kan vara referendarierådstjänster till vilka utnämns för viss tid. Vid högsta domstolen finns också annan personal.

Förvaltningsdomstolarna

De regionala förvaltningsdomstolarna

Förvaltningsdomstolarna behandlar besvär som gäller förvaltningsbeslut samt förvaltnings-tvistemål och andra mål och ärenden enligt vad som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen eller någon annan lag.

Förvaltningsdomstolarna är Helsingfors, Tavastehus, Östra Finlands, Norra Finlands, Åbo och Vasa förvaltningsdomstolar. En förvaltningsdomstols domkrets omfattar ett eller flera land-

RP 136/2018 rd

skap. Om domkretsarna föreskrivs i statsrådets förordning om förvaltningsdomstolarnas placeringssorter och domkretsar (865/2016).

Ledamöter i förvaltningsdomstolarna är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter förvaltningsrättsdomarna. Vid förvaltningsdomstolen kan det som ledamöter dessutom finnas assessorer. Behandlingen av mål och ärenden enligt vattenlagen (587/2011) och miljöskyddslagen (527/2014) har koncentrerats till Vasa förvaltningsdomstol, där det också finns icke lagfarna förvaltningsrättsdomare som är förtrogna med det tekniska eller naturvetenskapliga området. Vid förvaltningsdomstolarna finns dessutom sakkunnigledamöter som deltar i behandlingen av vissa mål och ärenden, såsom barnskydds- eller mentalvårdsärenden, enligt vad som föreskrivs i lagen om förvaltningsdomstolarna.

Föredragande vid förvaltningsdomstolen är förvaltningsdomstolens föredragande. Vid förvaltningsdomstolarna kan dessutom finnas notarier som föredragande. Också tingsnotarier som utför domstolspraktik vid förvaltningsdomstolen bistår vid beredningen av mål och ärenden och är föredragande vid förvaltningsdomstolen. Förvaltningsdomstolen kan ha en förvaltningschef. Vid förvaltningsdomstolarna finns också annan personal.

Ålands förvaltningsdomstol

Enligt 4 kap. 3 § 2 mom. i domstolslagen gäller för Ålands förvaltningsdomstol vad som särskilt föreskrivs genom lag. Enligt lagen om Ålands förvaltningsdomstol tillämpas på Ålands förvaltningsdomstol vad som i domstolslagen eller i någon annan lag eller förordning föreskrivs om förvaltningsdomstolarna. Förvaltningsdomstolen finns i anslutning till Ålands tingsrätt, vars lagman är administrativ chef för förvaltningsdomstolen. Lagmannen sköter de uppgifter som enligt domstolslagen ska skötas av överdomaren. Vid Ålands förvaltningsdomstol finns dessutom en förvaltningsdomare, på vilken tillämpas vad som föreskrivs om förvaltningsrättsdomare. Ledamöter i förvaltningsdomstolen är utöver förvaltningsdomaren också tingsrättens lagman och tingsdomarna vid Ålands tingsrätt. Vid förvaltningsdomstolen finns dessutom ersättare, som högsta förvaltningsdomstolen utser för den händelse att en ordinarie ledamot är förhindrad.

Högsta förvaltningsdomstolen

Bestämmelser om högsta förvaltningsdomstolen finns i lagen om högsta förvaltningsdomstolen. I högsta förvaltningsdomstolens arbetsordning (1206/2016) finns närmare bestämmelser om behandlingen av mål och ärenden och om arbetet i högsta förvaltningsdomstolen.

Högsta förvaltningsdomstolen utövar den högsta domsrätten i förvaltningsprocessuella ärenden och övervakar rättskipningen inom sitt behörighetsområde. Som rättskipningsärenden behandlar högsta förvaltningsdomstolen besvär och extraordinärt ändringssökande som gäller förvaltningsdomstolarnas och vissa av marknadsdomstolens avgöranden. Dessutom behandlar högsta förvaltningsdomstolen ärenden som gäller återbrytande av försäkringsdomstolens avgöranden om social trygghet. Högsta förvaltningsdomstolen behandlar också direkt besvär över beslut som fattats av statsrådets allmänna sammanträde och vissa andra myndigheter. Högsta förvaltningsdomstolen ger utlåtanden i lagstiftningsfrågor, behandlar justitieförvaltningsärenden och sköter andra uppgifter som den enligt lag ska sköta.

Ledamöter i högsta förvaltningsdomstolen är presidenten och minst 15 justitieråd. Vid domstolen kan det dessutom finnas justitieråd som utnämnts för viss tid. Bland annat vid behandlingen av mål eller ärenden som avses i vattenlagen (587/2011) och miljöskyddslagen (527/2013) samt i mål eller ärenden som gäller patent, nyttighetsmodell och kretsmönster för

RP 136/2018 rd

integrerade kretsar ingår i domstolens sammansättning förutom de lagfarna ledamöterna två sakkunnigledamöter på det aktuella området. Bestämmelser om behörighetsvillkor för sakkunnigledamöter och utnämning av dem finns i domstolslagen.

Föredragande vid högsta förvaltningsdomstolen är kanslichefen, referendarieråden och justitiesekreterarna. På de föredragande tillämpas rätten för domare att kvarstå i tjänst enligt 103 § i grundlagen. Vid högsta förvaltningsdomstolen finns också annan personal.

Specialdomstolarna

Marknadsdomstolen

Marknadsdomstolen är en specialdomstol som behandlar konkurrens- och tillsynsärenden, upphandlingsärenden, mål och ärenden som gäller industriella rättigheter och upphovsrätt samt marknadsrättsliga ärenden. I marknadsdomstolens avgöranden kan beroende av ärendets art ändring sökas antingen hos högsta domstolen eller hos högsta förvaltningsdomstolen enligt vad som föreskrivs i lagen om rättegång i marknadsdomstolen (100/2013).

Ledamöter i marknadsdomstolen är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter marknadsrättsdomare och marknadsrättsingenjörer. Utöver de allmänna behörighetsvillkoren för domare förutsätts att överdomaren och marknadsrättsdomarna är förtrogna med konkurrens- eller tillsynsärenden eller upphandlingsärenden, ärenden som gäller industriella rättigheter eller upphovsrätt eller marknadsrättsliga ärenden. Marknadsdomstolen kan dessutom ha assessorer som ledamöter. Marknadsdomstolen har också sakkunnigledamöter enligt vad som föreskrivs i domstolslagen. Av marknadsrättsingenjörerna förutsätts högre högskoleexamen inom det tekniska området. Marknadsrättsingenjörerna ska vara förtrogna med patentärenden och ha de personliga egenskaper som krävs.

Vid marknadsdomstolen finns lagfarna beredare som biträder domarna vid beredningen av mål och ärenden. Vid marknadsdomstolen finns dessutom en kanslichef och annan personal.

Arbetsdomstolen

Arbetsdomstolen behandlar tvistemål och brott mot arbetsfreden till följd av tillämpningen och tolkningen av arbets- och tjänstekollektivavtal. Som fullföljdsdomstol avgör arbetsdomstolen dessutom besvär över beslut fattade av nämnden för fastställande av kollektivavtals allmänt bindande verkan och över besvär över arbetsrådets avgöranden i vissa ärenden om undantagstillstånd. I de ärenden som nämns ovan är arbetsdomstolen den enda behöriga domstolen. Arbetsdomstolens domar kan inte överklagas, utan de är slutliga och genast verkställbara. Högsta domstolen behandlar dock ärenden som gäller extraordinärt ändringssökande i arbetsdomstolens avgöranden.

Twister som gäller arbetsavtalsförhållanden mellan arbetsgivare och arbetstagare behandlas i den behöriga tingsrätten och motsvarande tvister som gäller tjänsteförhållanden i förvaltningsdomstolen. Arbetsdomstolen ger utlåtanden till de domstolarna i ärenden vars avgörande förutsätter särskild kännedom om arbets- eller tjänstekollektivavtalsförhållanden.

Arbetsdomstolens ledamöter är presidenten och arbetsdomstolsrådet. De är ordförande för arbetsdomstolen. Vid arbetsdomstolen kan det dessutom finnas en assessor och sakkunnigledamöter.

Vid arbetsdomstolen finns också föredragande och övrig personal.

Försäkringsdomstolen

Försäkringsdomstolen är specialdomstol för ärenden som gäller social trygghet. Försäkringsdomstolen behandlar bl.a. ärenden som gäller individens rätt till arbetspension, folkpension, arbetslöshetsförmåner, lönegaranti, bostadsbidrag, studiestöd, av Folkpensionsanstalten utbetalda handikappförmåner, förmåner som beviljas med stöd av sjukförsäkringslagen, rehabilitering, samt rätt till ersättning på grund av arbetsolycksfall, yrkessjukdomar, brottsskador eller skador eller olyckor som orsakats i militärtjänst.

Systemet för överklagande av ärenden som gäller social trygghet är huvudsakligen uppbyggt enligt en tvåstegsmodell. Ändring i beslut av anstalter och bolag som beviljar förmåner söks i allmänhet hos den besvärdsnämnd som behandlar ärendena i fråga. Besvärnsnämndernas beslut överklagas hos försäkringsdomstolen, som är högsta besvärinstans. I försäkringsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär. I vissa ärenden som gäller ersättning enligt lagstiftningen om olycksfallsförsäkring är det dock möjligt att ansöka om besvärstillstånd hos högsta domstolen. I mål eller ärenden som gäller den sociala tryggheten kan man dessutom hos högsta förvaltningsdomstolen ansöka om återbrytande av försäkringsdomstolens beslut på grund av fel i förfarandet vid försäkringsdomstolen.

Försäkringsdomstolens ledamöter är överdomaren som chefsdomare och som övriga ledamöter försäkringsrättsdomare. Vid försäkringsdomstolen kan det dessutom finnas assessorer som ledamöter. Vid försäkringsdomstolen finns det dessutom läkarledamöter, sakkunnigledamöter som är insatta i förhållandena inom arbetslivet eller företagsverksamhet samt sakkunnigledamöter som är insatta i militärskadeärenden. Dessa ledamöter deltar i behandlingen och avgörandet av ärenden med iakttagande av lagen om rättegång i försäkringsdomstolen.

Dessutom har försäkringsdomstolen en kanslichef, föredragande och övrig personal.

Ledningen av domstolarna och beslutsfattandet i förvaltningsärenden

Domstolarna svarar själva inom de ramar som föreskrivs i lag för organiseringen av sin verksamhet. Närmare föreskrifter om en domstols verksamhet, behandlingen av rättskipningsärenden och rättskipningsmål samt av administrativa frågor och annan organisering av arbetet meddelas i respektive domstols arbetsordning. Domstolen fastställer själv sin egen arbetsordning.

Systemet för beslutsfattande vid de högsta domstolarna avviker från de övriga domstolarnas system.

Enligt domstolslagen leder chefsdomaren domstolen och svarar för dess resultat. Vid hovrätterna och arbetsdomstolen är presidenten chefsdomare, vid förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen är överdomaren chefsdomare och vid tingsrätterna är lagmannen chefsdomare. Chefsdomaren utnämns enligt domstolslagen för viss tid, för sju år i sänder. När chefsdomaren leder domstolen har han eller hon i uppgift att bl.a. sörja för domstolens funktionsduglighet och utveckling, ställa upp resultatmål och sörja för att de uppnås samt övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt. Chefsdomaren deltar också i rättskipningen i den omfattning som hans eller hennes övriga uppgifter medger det.

Domstolarna är vanligen indelade i avdelningar. En avdelning leds av en ordinarie domare vid samma domstol som chefsdomaren förordnat till avdelningschef för högst tre år, om inte chefsdomaren själv leder avdelningen. Avdelningschefen ska särskilt sörja för den allmänna

RP 136/2018 rd

planeringen och organiseringen av arbetet inom avdelningen samt för arbetets resultat. Avdelningschefen ska dessutom övervaka att rättsprinciperna tillämpas och lagen tolkas på ett enhetligt sätt i avdelningens avgöranden.

Vid en domstol kan det finnas en tjänst som kanslichef eller en tjänst som förvaltningschef eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. För skötseln av domstolens administration finns vid hovrätterna, marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen en tjänst som kanslichef. Vid förvaltningsdomstolarna finns en förvaltningschef som sköter motsvarande uppgifter. Tills vidare har bara de största tingsrätterna en tjänst som förvaltningsdirektör. Beroende på domstolens storlek och interna organisering av funktioner sköter också ett varierande antal kanslianställda förvaltningsuppgifter.

Nästan alla domstolar har en ledningsgrupp som stödjer chefsdomaren i arbetet med att leda och utveckla domstolens verksamhet.

Högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens presidenter leder respektive domstolar och svarar för deras resultat. Den högsta beslutsmakten utövas dock av plenum, som består av presidenten som ordförande samt de andra ordinarie ledamöterna och i rättskipningsärenden även ledamöter som är utnämnda för viss tid. Domstolarnas arbetsordningar anger uppgiftsfördelningen mellan plenum, presidenten, kanslikommissionen (högsta domstolen) eller kanslisessionen (högsta förvaltningsdomstolen), kanslichefen och de övriga tjänstemännen. Med avvikelse från de övriga domstolarna fastställs arbetsordningen av plenum. Högsta förvaltningsdomstolen är indelad i avdelningar. Högsta domstolen är för närvarande inte organiserad i bestående avdelningar.

Domstolarnas förvaltningsuppgifter

I Finland finns 44 domstolar och från och med ingången av 2019 är antalet 37. Deras storlek varierar avsevärt med avseende på både antalet mål och ärenden och personalens storlek. Vid Finlands största tingsrätt, Helsingfors tingsrätt, arbetar t.ex. nästan 350 personer, medan personalstyrkan vid de minsta domstolarna rentav understiger tio årsverken. Domstolarna är förutom rättskipningsorgan även statliga myndigheter. De svarar till stor del själva för sin ekonomi- och personalförvaltning. Domstolarna är inte parter i hyresavtalen för sina lokaler, men tar hand om dem i egenskap av användare.

Uppgifter som hör till ekonomiförvaltningen är t.ex. verkets resultattförhandlingar med justitieministeriet, anskaffningar samt leverantörs- och kundfakturering. Till personalförvaltningen hör särskilt utnämningsärenden och olika ärenden som gäller anställningsförhållanden. Även i domstolarnas ekonomi- och personalförvaltning har uppgifterna förändrats då justitieministeriets förvaltningsområde övergått till det nationella systemet Kieku. Vissa uppgifter inom ekonomi- och personalförvaltningen har koncentrerats till Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning (Palkeet).

I fråga om utnämningsärenden varierar domstolarnas uppgifter enligt huruvida utnämningen gäller en domartjänst eller någon annan tjänst. Domstolarna ledigförklarar domartjänster samt gör upp och inhämtar sådana utlåtanden för domarförslagsnämnden som domarutnämningssörfarandet förutsätter. Domstolarna utnämner själva domare för viss tid för tjänsteförhållanden som varar högst ett år. I praktiken har domstolarna många visstidsanställda. Domstolarna utnämner själva kanslipersonalen, praktikanterna och de föredragande och vid tingsrätterna stämmingsmännen. Utnämningsprocessen omfattar liksom vid andra ämbetsverk bl.a. publicering av ansökningsannonser, genomgång av ansökningar, intervjuer, beslutsfattande och upprättande av en utnämningsspromemoria. Domstolarna har också uppgifter i anslutning till förfä-

randet för utnämning av sakkunnigledamöter och fastställandet av antalet nämndemän vid tingsrätterna.

Domstolarna ordnar också utbildning för sin personal. Utöver sina arbetsordningar upprättar domstolarna också olika anvisningar och planer, varav flera bygger på tjänstekollektivavtalet, lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) eller bestämmelserna om arbetarskydd. Dessutom sköter domstolarna andra uppgifter i anslutning till sin allmänna förvaltning, personalförvaltning och ekonomiförvaltning. Exempelvis har betydelsen av information och kommunikation i domstolarnas dagliga arbete ökat. Domstolarna sköter också anskaffningen av olika produkter och tjänster även om större upphandlingar sköts centraliserat av justitieministeriet.

2.1.2 Domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter

Allmänt

I grundlagen föreskrivs om statsrådet och dess uppgifter. Enligt grundlagen svarar varje ministerium inom sitt ansvarsområde för beredningen av de ärenden som hör till statsrådet och för att förvaltningen fungerar som sig bör (65 och 68 § i grundlagen). I 119 § i grundlagen föreskrivs dessutom om statsförvaltningen. Enligt paragrafen kan till statens centralförvaltning utöver statsrådet och ministerierna höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ. De allmänna grunderna för statsförvaltningens organ ska regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. I grundlagen finns dessutom allmänna bestämmelser om utnämning till statliga tjänster och om behörighetsvillkoren för dem (125 och 126 §). I 83 § i grundlagen föreskrivs om statsbudgeten. Enligt paragrafen beslutar riksdagen utifrån regeringens proposition för ett finansår i sänder om statsbudgeten.

Bestämmelser om statsrådets organisation, dvs. om ministerierna, deras ansvarsområden och uppgifter, finns i lagen om statsrådet (175/2003) och i reglementet för statsrådet (262/2003), som utfärdats med stöd av den lagen. Till alla ministeriers uppgifter hör t.ex. till det egna ansvarsområdet hörande ärenden som gäller verksamhets- och ekonomiplanering, resultatstyrning, lagberedning och internationella frågor.

Justitieministeriet är en del av statsrådet. Bestämmelser om justitieministeriets uppgifter och om de ämbetsverk som hör till ministeriets ansvarsområde finns i statsrådets förordning om justitieministeriet (543/2003). Närmare bestämmelser om justitieministeriets organisation och uppgifter finns i justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning (833/2016, nedan justitieministeriets arbetsordning). Ministern utövar den högsta beslutanderätten.

Domstolsväsendet hör till justitieministeriets ansvarsområde och justitieministern svarar därmed för upprätthållandet och utvecklingen av dess verksamhet. På motsvarande sätt upprätthåller och utvecklar justitieministeriet också verksamheten inom bl.a. åklagarväsendet, utökningsväsendet, brottspåföljdsväsendet och den offentliga rättshjälpen. För centralförvaltningen inom åklagarväsendet, utökningsväsendet och brottspåföljdsväsendet svarar emellertid centrala ämbetsverk som är fristående från justitieministeriet. Inget sådant centralt ämbetsverk har inrättats för domstolarna, utan deras centralförvaltning har organiserats som en del av justitieministeriet. Ministeriet sköter också vissa ärenden som gäller den allmänna advokatföreningen (Finlands advokatförbund).

Vid justitieministeriet svarar justitieförvaltningsavdelningen för domstolsväsendets centralförvaltning. Till avdelningens uppgifter hör att sörja för verksamhetsförutsättningarna och den

RP 136/2018 rd

strategiska planeringen inom domstolsväsendet samt utvecklingen av verksamheten och personalen. Justitieförvaltningsavdelningen sköter uppgifter som gäller domstolarna inom budget- och ramberedningen samt resultatstyrningen. Avdelningen har som uppgift att stödja domstolarna vid skötseln av deras grundläggande uppgifter. Dessutom sköter justitieförvaltningsavdelningen ärenden som gäller tjänstekollektivavtal och tjänsteregleringar vid domstolarna, upphandlar it-tjänster för domstolsväsendet och föredrar ärenden som gäller inrättande, indragning, flyttning och ändring av domartjänster samt domarutnämningar. Avdelningen svarar också för beredningen av lagstiftning om domstolarnas organisation och förvaltning.

Till ansvarsområdet för justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning hör förutom domstolsväsendet också utsködningsväsendet, rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistenämnden, domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden. Avdelningen sköter också uppgifter som anknuter till internationell rättshjälp. Från och med ingången av 2019 svarar justitieförvaltningsavdelningen också för styrningen av och tillsynen över ekonomi- och skuldrådgivningen, när dessa funktioner överförs från kommunerna till rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten (se RP 102/2017 rd, lag 813/2017).

Vid justitieförvaltningsavdelningen finns en domstolsenhet, en rättshjälps- och utsködningsenhet, en utbildningsenhet, en ekonomi- och personalförvaltningsenhet samt en enhet för internationell rättsvård. I samband med justitieförvaltningsavdelningen finns också de tidsbegränsade AIPA- och HAIPA-projektbyråerna som har i uppgift att leda utvecklingen av domstolarnas informationssystem inom ramen för projekten och säkerställa att de informationssystem som införs motsvarar användarnas behov.

Uppgifter i anslutning till domstolarnas förvaltning sköts delvis också vid justitieministeriets övriga enheter såsom dataadministrationsenheten, förvaltningsenheten, ekonomienheten och enheten för intern revision. Vissa tjänster produceras centraliserat, t.ex. uppgifter som hör till statens ekonomi- och personalförvaltning och produceras av Servicecentret för statens ekonomi- och personalförvaltning (Palkeet) samt tjänster som är förknippade med domstolarnas informationssystem och produceras av Rättsregistercentralen och av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, när det är fråga om grundläggande it-tjänster.

Största delen av domstolarnas lokaler hyrs av Senatfastigheter. Samarbetet mellan justitieministeriet och Senatfastigheter har ökat ytterligare sedan statens nya hyressystem infördes vid ingången av 2016. I systemet är Senatfastigheter statsförvaltningens partner i alla ärenden som gäller arbetsmiljö och lokaler.

Justitieministeriets omkostnadsanslag för 2018 är cirka 21,7 miljoner euro. Justitieförvaltningsavdelningens andel är cirka 3,6 miljoner euro varav cirka 95 %, dvs. knappt 3,4 miljoner euro, riktas till personalens löner. Justitieförvaltningsavdelningens personal omfattar 2018 cirka 43 årsverken, och dessutom arbetar personal motsvarande 10 årsverken med projektbaserade uppgifter. Tjänster produceras också gemensamt för förvaltningsområdet vid justitieministeriets ovan nämnda fristående enheter, dvs. vid förvaltningsenheten, ekonomienheten, dataadministrationsenheten och enheten för intern revision. De centralförvaltningsuppgifter vid justitieministeriet som hänför sig till domstolarna binder enligt en grov uppskattning totalt cirka 34 årsverken. Därtill binder uppgifter inom utvecklingen av informationssystem vid AIPA- och HAIPA-projektbyråerna totalt nästan 20 årsverken.

Uppgifter som följer av lagstiftningen om statsbudgeten

Ram- och budgetberedning

Justitieministeriet sköter ram- och budgetberedningen för sitt ansvarsområde, och bereder således även de förslag som gäller domstolarna. För detta ändamål följer ministeriet upp domstolarnas verksamhet, särskilt utvecklingen av antalet inkommande och avgjorda mål och ärenden samt behandlingstiderna. Ministeriet bedömer också konsekvenserna av olika lagändringar för domstolarnas verksamhet och resursbehov.

Justitieministeriet förhandlar med domstolslinjernas företrädare om de synpunkter som bör beaktas i samband med beredningen av statsrådets rambeslut (sektorförhandlingar). Motsvarande förhandlingar förs i samband med beredningen av statsbudgeten.

I statsbudgetens huvudklass 25 för justitieministeriets förvaltningsområde finns separata omkostnadsmoment för högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. De övriga domstolarna har ett gemensamt moment.

Resultatstyrning och fördelning av anslag

Justitieministeriet sköter resultatstyrningen för domstolsväsendet. I resultatstyrningsförfarandet kommer parterna överens om domstolarnas mål och verksamhetsförutsättningar. De anslag i statsbudgeten som beviljats för domstolsväsendets omkostnader riktas separat dels till de högsta domstolarna och dels till alla andra domstolar. Eftersom de högsta domstolarna har egna omkostnadsmoment är beslutet om deras anslag redan fattat i och med att budgeten godkännts.

Justitieministeriet för årligen resultatförhandlingar med varje domstol. Statsbudgeten avgör villkoren för resultatförhandlingarna. Resultatförhandlingarna bygger på domstolarnas anslagsförslag, och utifrån dessa bedömer ministeriet anslagets tillräcklighet. De anslag som krävs för personalresurser är viktigast med hänsyn till domstolsarbetets karaktär. Andelen andra utgifter är mycket mindre, men också andra utgiftsslag granskas vid resultatförhandlingarna. Vid resultatförhandlingarna eftersträvas en gemensam syn på de resurser som beviljas och de mål som ställs upp. Vid resultatförhandlingarna uttrycker domstolarna sin egen uppfattning om hur de resurser de anvisas påverkar antalet mål och ärenden som avgörs samt behandlingstiderna. Ett sammandrag av de mål som skrivits in i resultatmålshandlingarna utarbetas så att ministeriet slutgiltigt kan fastställa resultatmålen. Ett centralt mål är antalet mål och ärenden som ska avgöras under året. På grund av domstolarnas oberoende tar man i styrningen inte ställning till verksamhetens kvalitetsaspekter.

Ekonomiförvaltning och intern revision

De uppgifter som hör till domstolsväsendets bokföring och betalningsrörelse sköts som en del av justitieministeriets ekonomiförvaltning. Domstolarna är en del av ministeriets bokföringsenhet. Justitieministeriet sköter således uppgifter som gäller domstolsväsendets betalningsrörelse, hanteringen av utgifter och inkomster (kundfakturerering, övriga inkomster) samt extern och intern bokföring, liksom även styrningsuppgifter i anslutning till bokföringen av anläggningstillgångar och lös egendom. Av samma anledning sköter justitieministeriet domstolarnas interna revision. I dessa funktioner betonas numera också aspekter som gäller riskhantering och särskilt också dataskydd, i och med verkställigheten av EU:s dataskyddsförordning [Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning)].

Författningsberedning och utveckling

Justitieministeriet sköter beredningen av lagstiftning som gäller ministeriets ansvarsområde. Vid ministeriet fördelas beredningsansvaret för central lagstiftning som gäller domstolarna huvudsakligen mellan lagberedningsavdelningen och justitieförvaltningsavdelningen så att lagberedningsavdelningen bereder lagstiftning som gäller rättegångsförfarandet och justitieförvaltningsavdelningen bereder domstolsväsendets organisations- och förvaltningsförfattningar.

Justitieministeriet svarar också för utvecklingsprojekt som gäller domstolsväsendet och som hör till statsrådets ansvarsområde. För dessa projekt utnämns ofta sakkunniga också från domstolarna.

Lokalärenden

Justitieministeriet svarar inom sitt förvaltningsområde för ämbetsverkens, och därmed även för domstolarnas, lokaler. Ministeriet sköter beredningen och genomförandet av lokalitetsstrategin. Ministeriet samordnar lokalprojekt och deltar i planeringen och genomförandet av dem. Ministeriet är själv part i hyresavtalen för lokalerna. Samprojekt mellan olika aktörer, där flera ämbetsverk placeras i samma byggnad, är tämligen vanliga. Till ansvaret för lokalerna hör också att utarbeta lokalitetsplaner, utveckla säkerheten i lokalerna, anskaffa nya lokaler och förhandla om hyresavtal. Dessutom styr justitieministeriet anskaffningar som gäller lokalerna. Hyresutgifterna för tingsrätterna, hovrätterna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna uppgick 2017 till totalt cirka 30,5 miljoner euro.

Informationssystem och datateknik

Rättsregistercentralen sköter domstolarnas informationssystemtjänster och producerar tjänsterna för alla myndigheter som hör till justitieministeriets förvaltningsområde. De grundläggande it-tjänsterna produceras för hela statsförvaltningen av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. Justitieministeriet beställer domstolarnas informations- och it-tjänster av dessa myndigheter. Domstolarnas it-utgifter var 2017 totalt cirka 14,1 miljoner euro. I beloppet ingår inte anslagen för projekten AIPA och HAIPA och inte heller anslagen för behandling av asylärenden.

Produktionen av it-tjänster för justitieministeriets förvaltningsområde bygger på beställarutförarmodellen. Ministeriet ingår för domstolarnas räkning årligen ett serviceavtal med Rättsregistercentralen om utvecklingen och upprätthållandet av de informationssystem som stöder verksamheten. Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ingår emellertid själva sina avtal med Rättsregistercentralen. Justitieministeriet svarar för styrningen och samordningen av domstolarnas projekt som gäller informationssystemen. Vid justitieministeriet svarar både justitieförvaltningsavdelningen och dataadministrationsenheten för dessa uppgifter. Ansvaret mellan dem fördelas grovt taget så att dataadministrationsenheten svarar för beredningen och styrningen av hela förvaltningsområdets dataadministrationsstrategi medan justitieförvaltningsavdelningen svarar för att utreda behoven i fråga om informationssystem och teknik vid ämbetsverken inom sitt ansvarsområde och för upphandlingen av tjänsterna. Uppgifterna sköts i samarbete och båda enheterna deltar t.ex. i uppföljningsgrupperna för serviceavtalen för domstolarnas informationssystem.

RP 136/2018 rd

Till domstolarnas informationssystem som är specifika för deras behörighetsområden hör Sakari, som upprätthålls tillsammans med åklagarväsendet, Tuomas, som används för tingsrätternas tvistemål och ansökningsärenden, andra ärendehanteringssystem, brottmålsapplikationen RITU, rättshjälpens system ROMEO samt olika lokalboknings- och inspelningssystem. Genom Projektet för att utveckla ärende- och dokumenthanteringen inom åklagarväsendet och vid de allmänna domstolarna (AIPA) kommer de system som de allmänna domstolarna använder i dag till stor del att ersättas. För förvaltnings- och specialdomstolarna utvecklas ett nytt system för verksamhetsstyrning samt elektronisk ärendehantering och arkivering (HAIPA). Dessutom pågår utvecklingen av ett ärendehanteringssystem för domstolarnas administrativa ärenden som en del av projektet för att utveckla statsrådets gemensamma ärendehantering (Virasto-VAHVA/Hilda)

Personalärenden och allmänna förvaltningsärenden

Justitieministeriet företrar för republikens president och statsrådet ärenden som gäller utnämningen av domare och sakkunnigledamöter vid domstolarna. Ministeriet sköter också berednings- och föredragningsuppgifter i anslutning till fastställandet av antalet nämndemän och utnämningen av ledamöter i domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden.

Justitieministeriet är förvaltningsområdets förhandlingsmyndighet i ärenden som gäller tjänstekollektivavtalen för domstolarnas personalgrupper. Ministeriet ansvarar även för att inrätta, dra in, ändra och flytta tjänster som behövs inom domstolsväsendet och bevilja personalresurser för viss tid. Ministeriet sköter således också tjänsteregleringar och personalärenden i anslutning till stora reformprojekt (bl.a. samarbetsförhandlingar) samt arbetarskyddsärenden och ärenden som gäller förtroendemännen. Ministeriet har också behörighet att besluta om arvoden och ersättningar för vissa uppgifter (t.ex. tjänstemännens personliga tilläggsarvoden samt arvoden och ersättningar som betalas till nämndemän och sakkunnigledamöter).

Justitieministeriet sköter flera andra ärenden som hör till den allmänna förvaltningen. Bland annat upprättar och uppdaterar ministeriet blanketter, anvisningar och planer som används av domstolarna och besvarar meddelanden från allmänheten. Också uppgifter i anslutning till införandet och verkställigheten av enskilda omfattande systemförnyelser såsom Statskontorets projekt Kieku har hört till justitieministeriet. Justitieministeriet sköter också upphandlingen av de största anskaffningarna som gäller hela förvaltningsområdet. Därtill sköter justitieministeriet vissa uppgifter inom domstolarnas kommunikation, t.ex. i anslutning till underhåll av webbplatser.

Utbildning

Domarutbildningsnämnden, domstolarna och justitieministeriet planerar tillsammans domarnas utbildning. Utbildningen produceras av justitieministeriet. Domarutbildningsnämnden fastställer de årliga fokusområdena för domstolarnas utbildning. I praktiken bedömer justitieministeriet domstolspersonalens utbildningsbehov och anslagen för detta, planerar utbildningen och utvecklingsverksamheten samt genomför och utvärderar utbildningen.

Justitieministeriet organiserar det europeiska domarutbytet och det nordiska tjänstemannautbytet. Justitieministeriet deltar aktivt i det europeiska och det nordiska utbildningssamarbetet (EJTN, ERA och SEND).

De totala kostnaderna för den utbildning som justitieministeriet ordnade 2017 var cirka 830 000 euro, varav kostnaderna för den utbildning som ordnades för domstolarna utgjorde nästan 75 procent, dvs. 606 000 euro.

Internationella uppgifter

Justitieministeriet sköter i betydande grad också det internationella samarbetet i anslutning till domstolarna. Justitieministeriets uppgifter gäller t.ex. det internationella och det nordiska samarbetet, svar på begäranden om information samt värdskapet vid besök. Som ovan konstaterats sköter justitieministeriet också de internationella uppgifterna i anslutning till domarutbildningen.

Justitieministeriet är centralförvaltningsmyndighet i flera avtal som gäller internationell rättsvård.

2.2 Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

2.2.1 Allmänt

I utredningen om utvecklingen av domstolsväsendets centralförvaltning (Justitieministeriets publikationer 2009:3) och i betänkandet av kommittén för utveckling av domstolsväsendet 2003:3, som publikationen hänvisar till, behandlas olika sätt att organisera domstolarnas centralförvaltning i de europeiska länderna. I kommittébetänkandet indelas de olika sätten att organisera domstolsväsendets centralförvaltning i fyra modeller: 1) en centralförvaltning som sköts av justitieministeriet (t.ex. Finland och Tyskland), 2) en centralförvaltning som sköts av justitieministeriet, där de högsta domstolarna eller överrätterna emellertid har betydande justitieförvaltningsuppgifter (t.ex. Frankrike), 3) en centralförvaltningsenhet som är fristående från justitieministeriet (t.ex. Sverige, Norge, Danmark och Island), och 4) en centralförvaltning som på något sätt är kopplad till ett domarråd (t.ex. Nederländerna). Indelningen är förenklad och i kommittébetänkandet betonas att det förekommer rätt stora skillnader mellan systemen även inom de olika modellerna.

En internationell trend är att domstolarnas centralförvaltning överförs från ministerierna till separata centralförvaltningsverk eller centralförvaltningsenheter. Den viktigaste orsaken till organisationsreformerna har varit en strävan efter att stärka domstolarnas strukturella oberoende och effektivisera deras förvaltning och verksamhet. I stora drag har de stater som genomfört reformer varit nöjda med resultatet. Intrycket av domstolarnas oberoende har stärkts, domstolarnas kundbetjäning förbättrats och deras utvecklingsverksamhet effektiviserats. Samtidigt har den ökande administrativa arbetsbördan aktualiserats efter reformerna, och i stället för domstolarnas oberoende diskuteras i nuläget förhållandet mellan centralförvaltningsenheten och domstolarna.

För närvarande har flera europeiska länder någon form av domstolsråd. Rådets uppgifter, sammansättning och tillsättningsförfaranden varierar. För nominering eller utnämning svarar t.ex. domarna, cheferna för ämbetsverken, parlamentet, landets regering eller justitieministerium samt, i fråga om enskilda ledamöter, advokatkåren och riksåklagaren. Rådets uppgifter gäller t.ex. budgetberedning och fördelning av anslag, fördelning av personalresurser, utveckling av informationssystem, bedömning av domare och beredning av utnämningar samt tillsyn över domare och yrkesetiska krav.

I flera internationella dokument ingår rekommendationer och anvisningar som gäller domstolarnas oberoende och domarnas ställning. Syftet med dessa är särskilt att se till att rättsstats-

RP 136/2018 rd

principen om den tredelade statsmakten förverkligas och försäkra sig om domstolarnas och domarnas oberoende och opartiskhet.

I Europarådets rekommendation CM/Rec(2010)12 till medlemsstaterna om domares oberoende, effektivitet och ansvar behandlas frågan om ett domarråd. Enligt rekommendationen ska detta råd vara oberoende och inrättat genom lag eller grundlag. Rådets uppgift ska vara att trygga rättsväsendets och de enskilda domarnas oberoende och därmed främja ett effektivt rättsväsende. Minst hälften av ledamöterna ska väljas bland domarna av dem själva. Rådet ska inte i sin verksamhet ingripa i de enskilda domarnas oberoende.

Europarådets rådgivande råd med europeiska domare (Consultative Council of European Judges, CCJE) behandlar domarrådet i sitt yttrande nr 10(2007). Där betonas rådets uppgift att trygga rättsväsendets och den enskilda domarens oberoende samt främja effektiviteten och kvaliteten i rättskipningen. I yttrandet ingår också rekommendationer om rådets sammansättning, grunderna för utnämning av ledamöter och förfarandet för att välja dem samt rådets verksamhetsförutsättningar och uppgifter. Även i dokumentet Magna Carta of Judges (2010)³ som publicerats av CCJE har man ansett att medlemsländerna för att garantera oberoendet bör inrätta ett domarråd eller annat särskilt organ som är oberoende av den lagstiftande och den verkställande makten. Rådet ska enbart bestå av domare, eller också ska åtminstone en klar majoritet i rådet vara domare som väljs av andra domare.

Europeiska nätverket för domstolsadministrationer (European Network of Councils for the Judiciary, ENCJ) har utarbetat Warszawadeklarationen av den 3 juni 2016. Enligt den ska ett domarråd eller ett motsvarande organ delta i bl.a. bedömningen och utvecklingen av kvaliteten i domstolarnas verksamhet. Rådet ska också ha andra ledamöter än domare. Domstolarnas budget ska göras upp på objektiva och transparenta grunder och utan osaklig politisk påverkan. Domarrådet eller ett motsvarande organ ska delta i alla faser av budgetarbetet.

I denna proposition beskrivs närmare systemen i de nordiska länderna Norge, Sverige och Danmark, där domstolarnas centralförvaltning organiserats i en enhet som är fristående från justitieministeriet. Dessutom behandlas systemet i Nederländerna, där domstolarnas centralförvaltning sköts av ett domarråd med uppgiften som huvudsyssla och en centralförvaltningsmyndighet i anslutning till rådet. Länderna har valts ut för jämförelse eftersom domstolsförvaltningen där i allmänhet utvecklas enligt samma principer som i Finland. I beredningen av propositionen har också dessa länders system studerats.

2.2.2 Sverige

Allmänna domstolar i Sverige är högsta domstolen, de sex hovrätterna samt de 48 tingsrätterna inklusive de fem mark- och miljödomstolarna och patent- och marknadsdomstolen. Förvaltningsdomstolar är högsta förvaltningsdomstolen, de fyra kammarrätterna och de 12 förvaltningsrätterna. Dessutom hör hyres- och arrendenämnderna till domstolsväsendet. Det svenska Domstolsverkets verksamhet omfattar därmed 80 domstolar eller nämnder. Däremot hör arbetsdomstolen och Försvarsunderrättsedomstolen inte till Domstolsverkets ansvarsområde. De högsta domstolarna har inga egna budgetmoment, men deras särställning har beaktats i anslagsfördelningen.

Domstolsverket inrättades 1975. Det är ett statligt centralt ämbetsverk och lyder under regeringen på samma sätt som övriga statliga myndigheter. Domstolsverket har ingen särställning på grund av domstolarnas oberoende. Ämbetsverkets uppgift är att stödja och ge service till domstolarna och att utveckla domstolsväsendet. I detta syfte har ämbetsverket i uppgift att skapa förutsättningar för en högklassig och effektiv verksamhet vid domstolarna, att åstad-

RP 136/2018 rd

komma en ändamålsenlig resursfördelning, att främja och stödja domstolarnas utvecklings- och kvalitetsarbete, att förbättra rättskipningens tillgänglighet och medvetenheten om den samt att främja samarbetet mellan domstolarna och mellan domstolarna och de övriga myndigheterna.

Domstolsverket leds av en generaldirektör som utnämns av Sveriges regering. Regeringen ger årligen ämbetsverket ett regleringsbrev som innehåller mål, prioriteringar, rapporteringsskyldigheter samt ämbetsverkets uppgifter och ekonomiska verksamhetsförutsättningar. I regleringsbrevet ställs även mål för behandlingstiderna vid domstolarna, som Domstolsverket ska sträva efter att uppnå. Domstolsverket deltar i beredningen av sina mål.

Domstolsverket har i likhet med flera andra ämbetsverk ett insynsråd med 10 ledamöter som utnämns av regeringen. Rådets uppgift är att utöva insyn i ämbetsverkets verksamhet och ge generaldirektören råd. Generaldirektören informerar rådet. Rådet har ingen beslutanderätt. I rådet sitter företrädare för parter och myndigheter samt tre riksdagsledamöter.

Hela domstolsväsendets budget är cirka 5,4 miljarder svenska kronor, dvs. cirka 544 miljoner euro, varav Domstolsverkets andel är 255 miljoner kronor, dvs. cirka 26,6 miljoner euro. Domstolsverket har cirka 380 anställda.

Ämbetsverket finns i Jönköping och har dessutom kontor i Göteborg, Malmö och Stockholm. Exempelvis domarakademiens lokaler har flyttats till Stockholm.

2.2.3 Norge

Allmänna domstolar i Norge är högsta domstolen, de sex överrätterna (lagmannsrett) och de 63 tingsrätterna (tingrett). Dessutom har Norge 34 jorddomstolar (jordskifterett). Specialdomstolar är Oslo byfogdembete, Utmarksdomstolen för Finnmark och Finnmarkskommisjonen. Det finns inga särskilda förvaltningsdomstolar. Däremot har Norge olika besvärnämnder som kompletterar ändringssökandet inom förvaltningen. Den som är missnöjd med en nämnds avgörande kan genom käromål få sin sak prövad av tingsrätten.

Domstolsadministrationen (Domstoladministrasjonen) inrättades 2002. Ämbetsverkets uppgift är att se till att samhällets centrala krav och förväntningar på domstolarna beaktas, att domstolarnas oberoende är tydligt och att domstolarnas ställning som samhällets viktigaste konfliktlösare utvecklas. Ämbetsverket har flera uppgifter. Det betjänar domstolarna samt utvecklar och vid behov styr deras verksamhet. Ämbetsverkets verksamhet har också en rättspolitisk dimension. Domstolsadministrationen sköter också domarförslagsnämndens och domartillsynsorganets sekretariatservice. Även högsta domstolen omfattas av domstolsadministrationen, men har i egenskap av ett av de högsta statsorganen en särställning, t.ex. ett eget budgetmoment.

Ämbetsverket leds av en direktion som ser till att domstolarnas förvaltning sköts korrekt. Norges regering utnämner till ämbetsverkets direktion tre domare från de allmänna domstolarna, en jordrättsdomare, en företrädare för domstolarnas övriga personal samt två advokater. Parlamentet utnämner två ledamöter. I praktiken har domarledamöterna representerat tre olika rättsinstanser.

Ämbetsverkets direktion utnämner ämbetsverkets direktör. Direktionens lagstadgade behörigheter är omfattande. I praktiken deltar direktionen emellertid endast i de mest betydande besluten. Vid fördelningen av anslag fastställer den t.ex. anslagen för varje rättsinstans med un-

RP 136/2018 rd

dantag av högsta domstolen, men direktören beslutar om anslagen för de enskilda domstolarna.

Domstolsväsendets anslag är cirka 2,4 miljarder norska kronor, dvs. cirka 268 miljoner euro. Ämbetsverkets andel är cirka 75 miljoner kronor, dvs. cirka 8,2 miljoner euro. Ämbetsverkets personal omfattar totalt 90–95 personer.

Domstolsadministrationen finns i Trondheim.

2.2.4 Danmark

Allmänna domstolar i Danmark är högsta domstolen, de två överrätterna, de 24 tingsrätterna samt sjö- och handelsdomstolen. Till domstolsorganisationen hör dessutom Färöarnas rättsväsende, processtillståndsämnden (Procesbevillingsnævnet) och i anslutning till högsta domstolen ett särskilt besvärorgan som behandlar disciplinärenden som gäller domare (Den Særlige Klageret). Danmark har inga separata förvaltningsdomstolar, utan liksom Norge administrativa besvärnsämnder.

Domstolsstyrelsen inrättades 1999. Ämbetsverket har i uppgift att sörja för domstolarnas ekonomiska och administrativa verksamhetsförutsättningar. Domarförslagsnämndens sekretariat finns i anslutning till Domstolsstyrelsen.

Direktionen har den högsta beslutanderätten vid Domstolsstyrelsen och ansvarar för ämbetsverkets verksamhet. Direktionen består av en domare vid högsta domstolen, två överrättsdomare, två tingsdomare, en företrädare för domstolarnas övriga juristpersonal, två företrädare för domstolarnas personal, en advokat och två ledamöter med särskild sakkunskap i fråga om ledarskap och samhälle. Justitieministern utnämner direktionens ledamöter för en fyraårig mandatperiod efter att bl.a. högsta domstolen, överrätterna och advokatrådet har nominerat sina representanter till ledamöter. Justitieministern förhandlar med domarorganisationerna och tjänstemannaorganisationerna om utnämningen av de direktionsledamöter som representerar dessa.

Direktionen utnämner en direktör som svarar för den dagliga ledningen av Domstolsstyrelsen enligt direktionens anvisningar.

Hela domstolsväsendets budget är cirka 240 miljoner euro, varav Domstolsstyrelsens andel är cirka 10 miljoner euro. Domstolsstyrelsen har 90–95 anställda.

Domstolsstyrelsen finns i Köpenhamn.

2.2.5 Nederländerna

Allmänna domstolar i Nederländerna är högsta domstolen, de fyra överrätterna och de 11 underrätterna. Underrätterna behandlar vanligen civilmål, brottmål och förvaltningsprocessärenden. Till högsta domstolens behörighet hör civilmål, brottmål och skatteärenden. Högsta domstolen omfattas inte av domstolsmyndighetens verksamhet. Det finns inga allmänna förvaltningsdomstolar, men ändring i en del av underrätternas beslut söks hos en av de två specialdomstolarna för förvaltningsprocessen. Dessutom utövar Raad van State den högsta domsrätten i de flesta förvaltningsrättsliga ärenden. Raad van States rådgivande avdelning har dessutom en rådgivande uppgift vid granskningen av regeringens lagförslag. Rådet lyder inte under rättsliga rådet.

Rättsliga rådet (Raad voor de rechtspraak, nedan rådet) inrättades 2002. Rådets lagstadgade uppgifter är att bereda domstolsväsendets budget för justitieministeriet, fördela anslagen till domstolarna och övervaka domstolarnas användning av anslagen, sköta domstolarnas it-, lokal- och personalförvaltningsuppgifter, främja och stödja rättskipningsverksamhetens kvalitet och en enhetlig tillämpning av lagen vid domstolarna samt vara ett rådgivande organ för justitieministeriet i lagstiftningsarbetet. Rådet kan också representera domstolsväsendet i frågor som gäller dess ansvarsområde samt delta i strategiutvecklingen för domstolsväsendet.

Rådets högsta beslutande organ är en direktion med fyra ledamöter i huvudsyssla som på förslag av justitieministeriet utnämns av kungen för en viss tid på sex år. Innan en ledamot utnämns gör ministern upp en kandidatlista med högst sex namn och skickar den till en särskild utnämningkommitté som från listan rekommenderar högst tre kandidater för ministern. Utnämningkommittén består av en företrädare för domstolarnas presidenter, en företrädare för domarförbundet, en företrädare för domstolarnas representantråd, en företrädare för domstolsdirektionernas ledamöter som inte är jurister och en företrädare som utses av justitieministern.

Direktionen utnämner rådets direktör. Direktören svarar för rådets dagliga verksamhet.

Ett lagstadgat representantråd bestående av domare och övrig personal vid domstolarna fungerar som rådgivande organ för rådet. Rådet samråder också med ett representantråd bestående av domstolarnas presidenter om ärenden som gäller domstolsväsendet.

Domstolsväsendets budget är cirka 1 miljard euro, varav rådets andel är cirka 25 procent, dvs. 260 miljoner euro. Rådet har cirka 100 anställda. Dessutom lyder servicecentra med ansvar för utbildning och olika stödfunktioner under rådet. Till deras personal hör totalt nästan 650 personer.

Rådet finns i Haag, som kan betraktas som Nederländernas administrativa centrum. Fristående stödfunktioner har också placerats på andra orter.

2.3 Bedömning av nuläget

Domstolsväsendet i Finland fungerar allmänt taget och i internationell jämförelse bra. Oberoende domstolar är en garanti för rättsstatlighet. Domstolarnas i grundlagen föreskrivna oberoende har också uppfyllts i praktiken, och tilliten till domstolarnas oberoende är stor. Justitieministeriet svarar som en del av statsrådet för domstolarnas verksamhetsförutsättningar. Den allmänna uppfattningen är att justitieministeriet har skött denna uppgift med respekt för domstolarnas oberoende.

Domstolarnas oberoende i Europa behandlas i undersökningen EU Justice Scoreboard 2018. Av den framgår att det finländska samhället hyser ett starkt förtroende för domstolarnas oberoende. 2018 uppgav 82 procent av medborgarna att de har ett gott eller mycket gott förtroende för domstolarnas oberoende. Företagen hyste ett ännu större förtroende för domstolarnas oberoende: 85 procent av företagen uppgav att deras förtroende är gott eller mycket gott. Af-färslivets förtroende för domstolarnas oberoende har stigit under 2010-talet. Även domarnas egen uppfattning om domstolarnas oberoende är positiv; domarna kände sig nästan helt oberoende i sin rättskipningsverksamhet.

I undersökningen mättes också ländernas strukturella oberoende. I Finland stärker en oberoende domarförslagsnämnd oberoendet vid utnämningen av domare. Den viktigaste hörnstenen i det strukturella oberoende är domarnas rätt att kvarstå i tjänsten. En domare får förklaras för-

RP 136/2018 rd

lustig sin tjänst endast genom dom av domstol. Det är ytterst sällsynt att en domare skulle förklaras förlustig sin tjänst. Under åren 2012–2017 har det inte inträffat en enda gång.

I undersökningen fördes fram hur de högsta domstolarna behandlar fall som anknyter till domarnas oberoende. I Finland finns jämförelsevis få fall där domaren påstått ha varit jävig. Enligt undersökningen har det under åren 2012–2017 har det förekommit sju fall. I största delen av fallen som högsta domstolen behandlat under 2010-talet har högsta domstolen förkastat påståendet om domarjäv.

I Finland har man länge diskuterat att domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter också hos oss borde överföras från det politiskt ledda ministeriet till ett centralt ämbetsverk som inrättas för att sköta dessa uppgifter. Detta överensstämmer med utvecklingen i länder som är särskilt jämförbara med Finland, såsom de nordiska länderna, och även med internationella rekommendationer. Denna utveckling baserar sig på kravet att domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter ska ordnas på ett sätt som bidrar till att betona domstolarnas strukturella oberoende och gör oberoendet uppenbart för utomstående.

I den inhemska diskussionen har man t.ex. kritiserat att ett politiskt lett ministerium direkt svarar för domstolarnas centralförvaltning och finansiering. Domstolsverkets placering mellan ministeriet och domstolarna har ansetts utgöra en distansskapande mellannivå, vilket bidrar till att stärka domstolsväsendets strukturella oberoende.

Inrättandet av Domstolsverket är också i linje med principerna för utvecklingen av statens centralförvaltning. Som ovan konstaterats har målet redan länge varit att överföra uppgifter som inte förutsätter behandling och beslut på ministerienivå från ministerierna till en enhet i förvaltningen under ministeriet som är fristående från ministeriet. Enligt detta ska ministerierna fokusera på lagberedning och beredning av det övriga politiska beslutsfattandet på statsrådsnivå, strategisk ledning av sitt förvaltningsområde, utveckling av sitt ansvarsområde samt EU-ärenden och övrigt internationellt samarbete. Inom justitieministeriets förvaltningsområde avspeglas denna utvecklingstrend i inrättandet av Brottspåföljdsmyndigheten 2010, Riksåklagarämbetet som inledde sin verksamhet 1997 samt Riksfogdeämbetet som startade 2010. Också i finansministeriets utredning från 2015 om ämbetsverksstrukturen i centralförvaltningen, ”Yhteisillä periaatteilla kohti tulevaisuuden virastorakennetta” (Finansministeriets publikationer 3/2015), föreslås bl.a. att en separat domstolsmyndighet ska inrättas som centralt ämbetsverk för domstolarnas interna förvaltning, utveckling och styrning.

På grund av domstolarnas författningsrättsliga ställning är organiseringen av domstolsväsendets centralförvaltning emellertid förknippad med särdrag som inte gäller statsförvaltningens övriga områden. Jämfört med förvaltningen i allmänhet begränsar domstolarnas oberoende i rättskipningsärenden ministeriets och även centralförvaltningsmyndigheternas möjligheter att administrativt eller genom budgeten styra domstolsväsendets verksamhet.

I sitt utlåtande på begäran av justitieministeriet av den 25 maj 2000 (Dnr 6/20/00) har justitiekanslern med domstolsavgörandenas oberoende som utgångspunkt uppmärksammat svårigheterna i att mäta rättskipningsavgörandenas verkningar och materiella kvalitet samt problemen i samband med effektivitets- och kvalitetsbedömningar som gäller enskilda avgöranden eller som i övrigt är mer ingående.

På grund av domstolarnas oberoende är det också problematiskt att utifrån utveckla kvaliteten på domstolarnas rättskipningsverksamhet och rättskipningstjänster. Ett specialämbetsverk kan emellertid stödja utvecklingen av domstolarnas verksamhet mer aktivt än det politiskt ledda ministeriet. Då det centrala ämbetsverket fokuserar enbart på domstolarnas centralförvalt-

ningsuppgifter utvecklar det också stark expertis i alla ärenden som gäller domstolsväsendet. Denna expertis och kompetens gynnar såväl domstolarna och de politiska beslutsfattarna som samhället i stort.

Domstolsväsendet gynnas också av att justitieministeriet effektivare än tidigare kan sköta sina uppgifter på statsrådsnivå. När domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter koncentreras hos en sakkunnigorganisation som är fristående från ministeriet kan justitieministeriet bättre än i dag fokusera på den strategiska styrningen och utvecklingen av sitt förvaltningsområde.

Vid domstolarna sköts många administrativa uppgifter som särskilt vid små domstolar också kräver rättskipningspersonalens resurser. Sådana administrativa uppgifter kan till vissa delar koncentreras till Domstolsverket. Många administrativa uppgifter kan dock inte helt överföras från domstolarna till Domstolsverket, och därför behöver domstolarna även i fortsättningen tillräckliga egna administrativa resurser. Domstolarnas administrativa börda kan ändå minskas genom att tillräckligt många olika service- och stödfunktioner t.ex. för personalförvaltningen och informationsverksamheten inrättas vid Domstolsverket. Verket kan också utveckla och förenhetliga administrativa förfaranden, vilket minskar onödigt dubbelarbete.

3 Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1 Målsättning

Syftet med propositionen är att ordna domstolarnas centralförvaltning på ett sätt som understryker domstolarnas oberoende och främjar en effektiv och resultatrik skötsel av domstolarnas förvaltningsuppgifter. Att ordna verksamheten effektivt skapar förutsättningar för upprätthållandet och utvecklandet av en hög kvalitet på rättskipningen. Detta mål anses bäst uppnåbart om centralförvaltningsuppgifterna överförs från justitieministeriet till en fristående centralmyndighet. Detta motsvarar den inriktning som man även annars haft vid utvecklandet av statens centralförvaltning i Finland. Dessutom motsvarar det också hur domstolarnas centralförvaltning är ordnad t.ex. i Norge, Sverige och Danmark.

Domstolarnas oberoende tryggas bäst i en modell där domarna själva deltar i beslutsfattande som gäller ordnandet av domstolarnas centralförvaltning.

Målet är att domstolarnas administrativa centralförvaltningsuppgifter ska överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. Domstolsverket ska vara en serviceorganisation som centraliserat sköter uppgifter som inte enligt lag hör till statsrådet eller domstolarna. Målet är att uppgiftsfördelningen mellan justitieministeriet, Domstolsverket och domstolarna ska vara klar och ändamålsenlig. Genom att uppgifterna centraliseras kan det administrativa arbetet professionaliseras och mängden överlappande arbete minskas. Med hjälp av reformen kan man således främja en effektiv användning av domstolsväsendets resurser samt mångsidigt utveckla domstolarnas verksamhet.

Inrättandet av Domstolsverket ingriper inte i de högsta domstolarnas ställning. Deras grundlagsfästa uppgifter i anslutning till tillsynen över domstolsväsendet ändras inte.

3.2 Alternativ för genomförandet

3.2.1 Skötseln av domstolarnas centralförvaltningsuppgifter

Som ovan konstaterats ska domstolarnas centralförvaltning organiseras på ett sätt som betonar domstolarnas strukturella oberoende och främjar en effektiv och resultatrik skötsel av domsto-

larnas förvaltningsuppgifter. Det är ändamålsenligt att domarna själva kan delta i beslutsfattandet om styrningen av domstolsväsendet.

Domstolarnas centralförvaltningsuppgifter sköts för närvarande vid justitieministeriet, som är en del av statsrådet. Ministeriet leds politiskt. Det kan bedömas att målet att organisera domstolarnas centralförvaltning med betoning på domstolarnas strukturella oberoende och en så effektiv och resultatrik skötsel av deras uppgifter som möjligt uppfylls bäst om dessa uppgifter överförs från justitieministeriet till en självständig domstolsmyndighet. Såväl Domstolsverket som justitieministeriet kan då bättre fokusera på att sköta sina uppgifter.

I samband med betoningen på oberoende har det också framförts att Domstolsverket bör få rätt att lämna ett budgetförslag direkt till riksdagen. Förslaget är problematiskt med avseende på grundlagens bestämmelser om statsbudgeten. Enligt 83 § i grundlagen beslutar riksdagen om budgeten på förslag av regeringen. Förslaget förutsätter således en grundlagsändring och strider mot grunderna för Finlands konstitution. Domstolsverket behöver ingen sådan befogenhet för att domstolarnas oberoende ska kunna tryggas, och därför kan det inte anses vara motiverat att genomföra förslaget.

3.2.2 Sammansättningen av och nomineringsförfarandet för Domstolsverkets direktion

Som ovan konstateras kan det anses att domstolarnas oberoende realiseras bäst om domarna själva deltar i beslutsfattande som gäller domstolsväsendets förvaltning. Därför ska en direktion med domarmajoritet utöva Domstolsverkets högsta beslutanderätt. En överdirektör utnämnd av direktionen svarar för verkets dagliga verksamhet.

Den kommission som beredde inrättandet av en domstolsmyndighet föreslog att den högsta beslutanderätten vid domstolsmyndigheten ska utövas av en direktion med domarmajoritet som utnämns av statsrådet och består av sex domare, en ledamot som hör till domstolarnas övriga personal, en advokat och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet inom ledning av den offentliga förvaltningen. Två av domarledamöterna ska enligt kommissionens förslag vara chefsdomare. En av dem föreslås företräda de allmänna domstolarna och en förvaltnings- och specialdomstolarna.

Direktionen ska enligt kommissionens förslag utnännas så att de högsta domstolarna och Finlands advokatförbund själva nominerar sina kandidater. De fyra övriga domarledamöterna nomineras av chefsdomarna vid hovrätterna, tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna utifrån anmälningar, efter samråd mellan chefsdomarna och efter att chefsdomarna hört de arbetstagarorganisationer som företräder domarna. Kandidaten som företräder domstolarnas övriga personal ska nomineras av de arbetstagarorganisationer som representerar dessa anställda. Enligt kommissionens förslag ska justitieministeriet i egenskap av beredande ministerium utifrån ett anmälningsförfarande söka en kandidat till ledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen.

Som alternativ till den sammansättning som kommissionen föreslagit framfördes redan i kommissionsfasen en modell där verket har en snävare direktion och utöver den en större, representativ delegation. En sådan modell har bedömts vara effektivare och ha en bättre förmåga att fatta beslut än kommissionens modell.

I fråga om de enskilda ledamöter som föreslagits ingå i direktionen har särskilt advokaten och den sakkunniga i ledning av den offentliga förvaltningen väckt debatt. Dessutom har det framförts att tingsrätterna borde ha en mer betydande roll i direktionen eftersom tyngdpunkten i Domstolsverkets uppgifter exempelvis i anslutning till personalen och lokalerna ligger på

RP 136/2018 rd

tingsrätterna redan av den anledningen att de är flest till antalet. Det har också ansetts problematiskt att den ledamot som nomineras av de löntagarorganisationer som representerar domstolarnas personal ska delta i beslutsfattandet i ärenden som hör till arbetsgivarens beslutanderätt och där avtal enligt lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) inte får ingås. Man har bedömt att intressekonflikter kan uppstå om en sådan ledamot ingår i direktionen, särskilt vid beslut i ärenden som gäller tjänsteförhållanden och lönerna i dem.

Oberoende domstolar förutsätter som ovan beskrivits att en direktion med domarmajoritet utövar verkets högsta beslutanderätt. Närmare bestämmelser om behörighetsfördelningen mellan direktionen och överdirektören, som svarar för verkets verksamhet i praktiken, kan meddelas i arbetsordningen. Direktionen är inget representativt organ, utan dess syfte är att sörja för domstolsväsendet som helhet. Därför kan det anses vara motiverat att direktionen har en tillräcklig kännedom om domstolsväsendet, vilket uppnås genom att direktionens domarledamöter jämlikt företräder de olika domstolarna. Med beaktande av detta är det inte motiverat att öka tingsrätternas representation trots att de är flest till antalet.

Med beaktande av Domstolsverkets uppgifter är det inte nödvändigt att intressentgrupper, t.ex. advokater, är representerade i direktionen. Samtidigt tillför detta ett värdefullt perspektiv i Domstolsverkets verksamhet och i utvecklingen av domstolsväsendet. Verket har emellertid också i uppgift att styra domstolarna och fatta beslut om fördelningen av anslag till dem. Med beaktande av domstolarnas oberoende och Domstolsverkets avvikande roll och samhällsställning i jämförelse med andra centrala ämbetsverk kan det inte anses helt oproblematiskt att advokatförbundet eller andra intressentgrupper deltar i detta beslutsfattande. Det är inte fråga om ett organ som motsvarar t.ex. domarförslagsnämnden eller domarutbildningsnämnden, där det på olika sätt kan motiveras att intressentgrupper och parter som representerar domstolarnas s.k. kundperspektiv, såsom åklagare och advokater, är företrädare. Det bör också noteras att dessa nämnder även i fortsättningen förblir självständiga och att den sakkunskap de behöver från företrädare för andra parter än domstolarna således är tryggad. Domstolsverket kan också på andra sätt sköta samarbetet med intressentgrupperna och beakta omständigheter som framkommer i det sammanhanget i utvecklingen av domstolsväsendet.

En direktionsledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen är motiverad redan av den orsaken att internationella rekommendationer förutsätter att det organ som utövar den högsta beslutanderätten i domstolsväsendets centralförvaltningsmyndighet ska ha minst en ledamot som inte företräder domstolarna. Den sakkunskap som förutsätts av ledamoten ska enligt förslaget vara brett definierad och betoningen kan variera från mandatperiod till mandatperiod beroende på de aktuella behoven. Uppgiften kan således skötas av sakkunniga inom t.ex. ekonomi, informationssystem eller förändringsledarskap.

Det är också viktigt att domstolarnas övriga personal är representerad, med tanke på att verkets uppgifter till stor del gäller uttryckligen kanslipersonalens arbete vid domstolarna. I beredningen har man också diskuterat huruvida företrädaren för domstolarnas övriga personal bör vara kansli- eller förvaltningschef. Dessa tjänster finns emellertid endast vid en del av domstolarna. Det här alternativet skulle således utesluta en del av domstolarna från kandidatnomineringen, vilket inte kan anses vara motiverat.

Som alternativ till det nomineringsförfarande som kommissionen föreslagit har det framförts att de högsta domstolarna eller domarförslagsnämnden kan ges denna behörighet. Nomineringen är emellertid inte en naturlig uppgift för domarförslagsnämnden, som sköter uppgifter i anslutning till utnämningen av ordinarie domare. Nämnden motsätter sig också själv förslaget. Inte heller högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen har ansett det motiverat att de anvisas nomineringsuppgiften. Med beaktande av de högsta domstolarnas ställning ska de inte

RP 136/2018 rd

föreskrivas uppgifter som inte är naturliga för dem. Detsamma gäller domarförslagsnämnden. Det kan också antas att chefsdomarna känner sin personal bättre än de högsta domstolarna gör.

Det föreslagna chefsdomardrivna nomineringsförfarandet har kritiserats som oklart och dess effektivitet har ifrågasatts. Genom inrättandet av verket eftersträvas ett ökat samarbete inom domstolsväsendet. En minimiförutsättning för detta kan anses vara att chefsdomarna är kapabla att samråda om de personer som ska nomineras till direktionen. I yttrandena har inte heller någon annan nomineringsmetod föreslagits utöver de ovannämnda. Att utse direktionens domarledamöter genom val kan inte betraktas som ett alternativ att räkna med eftersom det sannolikt skulle leda till ett oändamålsenligt resultat. I ett val skulle nämligen med stor sannolikhet endast de allra största domstolarnas kandidater bli valda.

Med beaktande av det som konstaterats ovan måste det bästa möjliga alternativet anses vara det nomineringsförfarande för andra domare än de högsta domstolarnas ledamöter som kommissionen har föreslagit. Det är således inte motiverat att ändra den modell som kommissionen föreslagit. Nomineringen av kandidaten till ledamot för domstolarnas övriga personal justeras däremot så att förfarandet uppfyller kravet på en oberoende direktion genom att personalorganisationerna inte direkt får delta i nomineringen av kandidater. De kan emellertid höras i förfarandet. Enligt förslaget i propositionen ska också den övriga personalens kandidat till ledamot i direktionen nomineras på samma sätt som domarledamöterna, dvs. av chefsdomarna utifrån anmälningar. Genom att iaktta detta nomineringsförfarande undviker man också problemet med att personer som nominerats av personalorganisationerna deltar i beslutsfattandet i frågor som hör till arbetsgivarens behörighet, vilket var fallet i kommissionens förslag. Det är inte heller motiverat att löntagarorganisationerna deltar enbart i nomineringen av företrädaren för domstolarnas övriga personal, eftersom de organisationer som företräder domarna inte har någon sådan behörighet. Det bör också noteras att alla domstolarnas anställda inte hör till en sådan organisation. Förslaget garanterar på detta sätt ett så omfattande deltagande som möjligt eftersom vem som helst kan anmäla sig för uppgiften.

Med stöd av vad som konstaterats ovan är det bästa sättet att trygga domstolarnas oberoende och samtidigt också den sakkunskap som krävs för att leda domstolsväsendets förvaltning en sammansättning bestående av åtta ledamöter: sex domare, en ledamot nominerad av domstolarnas övriga personal och en utomstående, dvs. en ledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen. Chefsdomarna nominerar de ledamöter som kommer från domstolarna, med undantag av de högsta domstolarna, som nominerar sina ledamöter själva. På det sätt som kommissionen föreslagit utnämner statsrådet direktionen på förslag av justitieministeriet för fem år i sänder. Justitieministeriet förklarar uppgifterna lediga att sökas och begär de olika parternas nomineringar. Dubbelt så många kandidater som antalet platser ska nomineras.

3.2.3 Vissa uppgifter som kommissionen föreslagit för Domstolsverket

Målet med reformen är att till Domstolsverket överföra domstolarnas centralförvaltningsuppgifter, som för närvarande hör till justitieministeriet. Utgångspunkten har varit att alla uppgifter som det är möjligt, klokt och ändamålsenligt att sköta på en lägre nivå än vid ministeriet överförs till Domstolsverket. Enligt kommissionens förslag innebär detta också att justitieministeriets nuvarande behörighet att inrätta, dra in och flytta tjänster ska överföras till Domstolsverket, med undantag av tjänster vid de högsta domstolarna. Detta ansågs motiverat eftersom verket också ska fördela resurserna mellan domstolarna. Förslaget gäller emellertid inte tjänsterna som ledamöter vid de högsta domstolarna, som är sådana specificerade tjänster som avses i 5 § i statstjänstemannalagen. Enligt kommissionens förslag ska justitieministeriet behålla behörigheten i fråga om dessa tjänster. De högsta domstolarna ska fortfarande i enlighet med 3 § 1 mom. i statstjänstemannaförordningen besluta om sina övriga tjänster.

RP 136/2018 rd

Kommissionen ansåg det också motiverat att överföra behörigheten i fråga om domarnas tjänstekollektivavtal och den övriga personalens löner från justitieministeriet till Domstolsverket. Avsikten var således att Domstolsverket ska beviljas den i lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) avsedda rätten att agera som förvaltningsområdets förhandlingsmyndighet, såvida det inte är fråga om en förhandlingsrätt som gäller flera av förvaltningsområdets ämbetsverk. Finansministeriet beslutar om beviljandet av förhandlingsrätt enligt 3 § i lagen om statens tjänstekollektivavtal. Till uppgifterna hör uttryckligen att utöva arbetsgivarbehörighet, och det beredningsansvar och den rätt att fatta beslut som ingår i uppgifterna tillfaller enligt 2 § 4 mom. i lagen om statens tjänstekollektivavtal de arbetsgivar tjänstemän som anges i förordningen om statens tjänstekollektivavtal. Kommissionen ansåg sålunda att förhandlingsuppgifterna ska höra till verkets överdirektör och andra tjänstemän som svarar för arbetsgivaruppgifter om Domstolsverket beviljas denna förhandlingsrätt. Även behörigheten att fastställa avlöningen och naturaförmånerna för Domstolsverkets tjänstemän enligt 5 § 2 mom. 2 punkten i lagen om statens tjänstekollektivavtal (se 9 § i förordningen om statens tjänstekollektivavtal) ska enligt kommissionens förslag överföras till Domstolsverket.

För närvarande sköter justitieministeriet förhandlingarna i anslutning till tjänstekollektivavtalen samt andra ärenden som gäller personalens löner för totalt åtta förvaltningsområden. Fyra av dessa gäller domstolsväsendet.

Under beredningen har det föreslagits att dessa uppgifter inte ska överföras till Domstolsverket eller att beslutanderätten i fråga om dem ska begränsas uttryckligen till verkets överdirektör, eftersom ledamöter som nominerats av löntagarorganisationerna på grund av intressekonflikten inte bör delta i beslut som gäller ärenden som hör till arbetsgivarens beslutanderätt.

Lönebehörigheten och tjänsteregleringsrätten när det gäller förvaltningsområdets tjänster har i allmänhet inte överförts till nya ämbetsverk genast. Detta var fallet t.ex. när Riksåklagarämbetet och Riksfogdeämbetet inrättades. Ingetdera av dessa centrala ämbetsverk hade genast vid inrättandet rätt att agera som förhandlingsmyndighet i tjänstekollektivavtalsärenden eller inrätta eller dra in förvaltningsområdets tjänster. Riksfogdeämbetet som inrättades 2010, dvs. senare av de två, fick de rättigheter som gäller förvaltningsområdets tjänster först 2017. Ämbetsverket har ännu inte rätt att agera som förhandlingsmyndighet, utan tjänstekollektivavtalsförhandlingarna inom utsökningsväsendet hör fortfarande till justitieministeriets behörighet.

Med beaktande av Domstolsverkets omfattande uppgifter är det motiverat att under de första verksamhetsåren låta det fokusera på att genomföra de uppgifter som är mest centrala för domstolsväsendets verksamhet. I den första fasen ska Domstolsverket kunna fokusera t.ex. på resultatstyrningen av domstolsväsendet och på den allmänna utvecklingen av verksamheten, snarare än på tjänsteregleringar eller ärenden som gäller tjänstekollektivavtal.

Av de skäl som anges ovan är det ändamålsenligt att justitieministeriet behåller förhandlingsrätten i fråga om domarnas tjänstekollektivavtal åtminstone tills vidare. Detsamma gäller behörigheten att inrätta, dra in och flytta Domstolsverkets tjänster. Då dessa uppgifter kvarstår hos justitieministeriet är det också motiverat att justitieministeriet sköter förtroendemannaärendena, som är nära förknippade med dessa. Överföringen av alla dessa uppgifter bör omvärderas när verket varit verksam en tid. Som ovan konstaterats har direktionens sammansättning en struktur som inte hindrar en överföring av uppgifter.

Det att justitieministeriet fortfarande är behörigt i frågor som gäller Domstolsverkets tjänster hindrar inte att Domstolsverket i samarbete med domstolarna i fortsättningen sköter personalärenden och samarbetsförfaranden i samband med stora projekt, t.ex. strukturreformer. Justitieministeriet fattar beslut om att genomföra sådana reformer och sköter den författningsbered-

ning samt de tjänsteförflyttningar som reformerna förutsätter, och fattar beslut som gäller t.ex. personalens lönegaranti och övriga omställningsstöd.

Domstolsverket fattar beslut om regleringen av sina egna tjänster enligt 3 § 1 mom. i statstjänstemannaförordningen. Med stöd av det kan Domstolsverket själv besluta att inrätta, dra in och ändra sina tjänster. Domstolsverket kan också besluta att flytta en tjänst mellan olika enheter inom verket. Överdirektören har beslutanderätt i dessa ärenden, såvida inte beslutanderätten har överförts på någon annan tjänsteman. Tjänsten som överdirektör inrättas, dras in och ändras emellertid enligt 2 § 2 mom. i tjänstemannaförordningen på beslut av justitieministeriet.

Eftersom justitieministeriet fortsättningsvis är behörigt i fråga om personalens löner beslutar ministeriet om personalens olika arvoden och ersättningar. Det är emellertid motiverat att ge Domstolsverket behörighet att fatta beslut om arvoden och ersättningar för nämndemän och sakkunnigledamöter. Bestämmelser om denna behörighet tas enligt förslaget in i lagen.

3.2.4 Behörighetsvillkor för överdirektören

Som ovan konstaterats svarar överdirektören som utnämns av Domstolsverkets direktion för Domstolsverkets dagliga verksamhet. Överdirektören är chef för ett ämbetsverk som är underställt ett ministerium enligt vad som avses i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen. Den kommission som beredde inrättandet av Domstolsverket föreslog sålunda att samma behörighetskrav ska gälla för Domstolsverkets överdirektör som för andra i paragrafen avsedda chefer för ämbetsverk som är underställda ministerierna. Enligt 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen är behörighetsvillkoren för en sådan tjänst högre högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter samt i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap. Kommissionen föreslog alltså inte att Domstolsverkets överdirektör ska förutsättas ha en högre juridisk högskoleexamen. Kommissionen ansåg det motiverat att verkets överdirektör också kan vara en person utan domarbakgrund. Ledningens kännedom om domstolarna tryggas också genom att den direktion som utövar den högsta beslutanderätten har domarmajoritet.

Ett alternativ som har föreslagits är att den som väljs till tjänsten förutsätts ha en högre juridisk högskoleexamen. Detta har motiverats bl.a. med Domstolsverkets uppgifter och ställning.

Domstolsverkets uppgifter förutsätter att överdirektören har god kännedom och goda kunskaper om Finlands rättssystem och en förmåga att förstå och behärska krävande och omfattande juridiska frågor. En juris magisterexamen kan bedömas ge de bästa färdigheterna för uppgifter som kräver juridisk sakkunskap och för att inhämta de specialkunskaper som sådana uppgifter kräver. En högre högskoleexamen i juridik förutsätts också av cheferna för justitieministeriets övriga centralförvaltningsmyndigheter, dvs. riksåklagaren och riksfogden.

Med stöd av det som konstaterats ovan har man kommit fram till att det är motiverat att av överdirektören förutsätta en annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt. Sökande som kan komma i fråga för tjänsten som överdirektör är t.ex. personer som haft ledningsuppgifter inom domstolsväsendet eller vid olika ministerier eller ämbetsverk inom statsförvaltningen samt jurister från den privata sektorn.

3.2.5 Vissa nämnders ställning

Kommissionen för inrättandet av en domstolsmyndighet föreslog inga ändringar i domarförslagsnämndens eller domarutbildningsnämndens ställning, utan dessa nämnder ska fortfarande

vara självständiga. Kommissionen bedömde emellertid att det med tanke på organiseringen av den praktiska verksamheten är motiverat att nämndernas sekretariat finns i anslutning till Domstolsverket. Remissinstanserna ansåg att kommissionens förslag var motiverade.

Kommissionen tog inte ställning till den i lagen om rättegångsbiträden med tillstånd (715/2011) föreskrivna ställningen för rättegångsbiträdesnämnden.

Justitieministeriet har i den fortsatta beredningen hört alla ovannämnda nämnder. I hörandet av nämnderna har det framgått att de har synnerligen olika uppgifter. Rättegångsbiträdesnämndens uppgifter skiljer sig från de två övriga nämndernas. Uppgifterna förutsätter knappt något samarbete med justitieministeriet eller domstolarna. Med beaktande av det som konstaterats ovan har det inte heller på grundval av den fortsatta beredningen ansetts vara ändamålsenligt att placera nämnden i anslutning till Domstolsverket.

Det har knappt förekommit något samarbete alls mellan de olika nämndernas sekretariat. Domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden bedömer emellertid att det för den praktiska organiseringen av sekreterartjänsterna är motiverat att sekretariaten finns i anslutning till Domstolsverket. Arbetet kan då organiseras mer flexibelt och sårbarheten minskar när vikariearrangemangen blir enklare än för närvarande. Nämnderna kan också behöva tilläggsresurser eller sakkunskap för föredragningsuppgifter. Utbildningsnämnden har t.ex. i praktiken haft behov av en utbildningsplanerare som också ska kunna vara föredragande i nämnden.

Med stöd av det som konstaterats ovan har man i den fortsatta beredningen kommit fram till förslaget att Domstolsverket ska sköta organiseringen av nämndernas sekreterartjänster. Enligt behov kan det också i övrigt avdela sina sakkunniga till nämnderna. Denna personal är anställd av Domstolsverket, men sköter nämndens uppgifter enligt dess anvisningar och föreskrifter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna kan vid behov meddelas i nämndens arbetsordning. Av oberoendskäl utnämner nämnderna emellertid själva sina egentliga sekreterare och eventuella föredragande med uppgiften som bisyssla. Även framöver ska bestämmelser om behörighetsvillkoren för dessa utfärdas genom lag.

Enligt statsrådets förordning om justitieministeriet hör nämnderna till justitieministeriets ansvarsområde (2 § 1 mom. 30–31 punkten). Utgångspunkten för justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning är att resultatstyrning tillämpas vid styrningen av förvaltningsområdets ämbetsverk. I förordningen anges separat vilken avdelning som svarar för resultatstyrningen av respektive ämbetsverk inom förvaltningsområdet. Enligt 17 § 2 mom. 5 punkten i förordningen har justitieförvaltningsavdelningen i uppgift att behandla ärenden som gäller domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden. I förordningen finns emellertid ingen uttrycklig bestämmelse om att dessa nämnder i likhet med domstolarna ska resultatstyras av justitieministeriet. I praktiken har man dock ansett att det behövs årliga diskussioner med nämnderna om deras anslag och målen för deras verksamhet. Därför föreslås det i propositionen att Domstolsverket ska sköta resultatstyrningen av nämnderna. Detta påverkar inte nämndernas självständiga ställning.

3.3 De viktigaste förslagen

3.3.1 Allmänt

I propositionen föreslås att Domstolsverket inrättas och att det ska sörja för domstolväsendets verksamhetsförutsättningar och för utvecklingen, planeringen och stödjandet av domstolarnas verksamhet. Verket ska bedriva som verksamhet inom justitieministeriets förvaltningsområde, men vara självständigt. Det ska betjäna hela domstolväsendet.

RP 136/2018 rd

Med beaktande av Domstolsverkets nära förhållande till domstolsväsendet är det motiverat att ta in bestämmelser om verket i domstolslagen, som också innehåller bestämmelser om domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden. Det föreslås att bestämmelserna om Domstolsverket ska finnas i ett nytt 19 a kap. som tas in i domstolslagen.

Förslaget innebär att domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter, som för närvarande hör till justitieministeriet, överförs till Domstolsverket. Detta skapar förutsättningar för domstolarna att utföra sina rättskipningsuppgifter så väl som möjligt.

Inga ändringar föreslås i de högsta domstolarnas uppgifter som gäller övervakningen av domstolsväsendet. Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen har således även framöver uppgiften att enligt 99 § i grundlagen övervaka rättskipningen inom sina behörighetsområden. Även hovrätternas uppgifter enligt 3 kap. 2 § i domstolslagen förblir oförändrade.

Den högsta beslutanderätten i Domstolsverket utövas av en direktion med domarmajoritet, vilket betonar domstolarnas oberoende. En överdirektör med uppdraget som huvudsyssla ska sköta den praktiska verksamheten vid verket och utnämns liksom statens övriga högsta tjänstemän för viss tid. För att verket effektivt ska kunna sköta sina uppgifter och betjäna domstolsväsendet på det eftersträlvade sättet ska den ha tillräckliga resurser. För att kunna sköta domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter på ett ändamålsenligt sätt ska Domstolsverket ha minst 45 årsverken. Här beaktas också att organiseringen av funktionerna i ett självständigt ämbetsverk och den kvalitativa utvecklingen av domstolsväsendets centralförvaltning i någon mån förutsätter tilläggsansatningar.

Genom propositionen skapas den lagstiftning som krävs för att Domstolsverket ska kunna inrättas och där anges verkets huvudsakliga uppgifter och organisation. Det blir det oberoende Domstolsverkets uppgift att närmare bedöma i vilken mån det är motiverat att centralisera skötseln av domstolarnas administrativa uppgifter. Domstolsverket ska också själv besluta om sin organisation. Dessa åtgärder som hör till verkställighetsskedet kan vidtas först med stöd av den godkända lagstiftningen när den direktion som utövar verkets högsta beslutanderätt har utnämnts.

Frågan om verkets placeringsort har behandlats i Koordineringsgruppen för regionalisering på det sätt som förutsätts enligt lagen om behörighet vid placering av statliga enheter och funktioner (362/2002) och statsrådets förordning (567/2002). Justitieministeriet har gjort en sådan utredning om placeringsorten som avses i lagstiftningen (se Tuomioistuinviraston sijoittamiselvitys 19.5.2018 och tilläggsutredningen 6.6.2018) och den har behandlats i koordineringsgruppen våren 2018. Justitieministeriet har vidare på det sätt som koordineringsgruppen för regionalisering kräver utrett möjligheterna att organisera Domstolsverkets arbete på flera orter och de nettobesparingar som eftersträvas genom inrättandet av verket samt bedömt samband mellan verket och andra pågående reformer (se utredning 9.8.2018). Dessutom har kommissionen för inrättandet av Domstolsverket i sitt betänkande tagit ställning till placeringen av Domstolsverket och bl.a. utrett de övriga nordiska ländernas erfarenheter i fråga om ämbetsverkets placeringsort (se Betänkanden och utlåtanden 23/2017, s. 30).

3.3.2 Organiseringen av domstolsväsendets centralförvaltning

Justitieministeriets uppgifter

Justitieministeriet ska fortfarande sköta den strategiska styrningen och utvecklingen av domstolsväsendet. Justitieministeriet svarar även i fortsättningen för tillgången till tjänster och den judiciella indelningen inom ansvarsområdet. Ministeriet beslutar således t.ex. om genomfö-

randet av viktiga projekt såsom strukturreformer som gäller domstolsväsendet. Dessutom sköter det andra uppgifter på statsrådsnivå som gäller domstolsväsendet, såsom författningsberedningen samt budget- och ramberedningen. Ministeriet svarar också för Domstolsverkets resultatstyrning. Dessutom ska det sköta uppgifter som gäller domstolsväsendet och som förutsätter beslut av statsrådet eller republikens president, såsom föredragningsuppgifter i samband med utnämningen av domare. På motsvarande sätt sköter ministeriet också föredragningsuppgifter som gäller domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens sammansättning.

Av de orsaker som anges ovan i avsnittet om alternativ ska justitieministeriet även i fortsättningen ha behörighet att inrätta, dra in, ändra och flytta tjänster inom domstolsväsendet. Justitieministeriet ska också sköta tjänstekollektivavtalsförhandlingar som gäller lönerna för personalen inom domstolsväsendet. Även ärenden som gäller förtroendemännen och som är gemensamma för hela förvaltningsområdet sköts således vid ministeriet. Dessutom beslutar ministeriet om personalens löner med undantag av nämndemännens och de sakkunnigas arvoden, som enligt lagen ska höras till Domstolsverket. Det kan vara motiverat att överföra behörigheten i fråga om tjänstekollektivavtal och tjänsteregleringar till Domstolsverket. Detta kan göras t.ex. om några år när Domstolsverket etablerat sin verksamhet efter inledningsfasen. Regleringen av Domstolsverkets uppgifter (19 a kap. 2 § 2 mom. 12 punkten i domstolslagen) är formulerad på ett sätt som möjliggör överföring av uppgifter till verket genom ändringar i statstjänstemannaförordningen och förordningen om statens tjänstekollektivavtal.

Liksom för närvarande ska justitieministeriet svara för hyresavtalen för de ämbetsverk inom förvaltningsområdet som enligt justitieministeriets arbetsordning omfattas av justitieministeriets beslutanderätt (48 §). De till värdet största avtalen ska dessutom förordas av statsrådets finansutskott. Enligt statsrådets föreskrift om handläggningen av ärenden i statsrådets finansutskott (2012) ska ett ärende behandlas i utskottet när det är fråga om en förbindelse till ett avtal som är värt minst 5 miljoner euro och gäller i flera år, vilket t.ex. är fallet när en ny lokal ska hyras eller ett informationssystem anskaffas till förvaltningen. Justitieministeriets ekonomienhet ska fortfarande sköta samordningen av förvaltningsområdets fastighetsförvaltning.

Justitieministeriet ska också ha ansvaret för att styra och samordna utvecklingen och upprätthållandet av förvaltningsområdets informationssystem. Dessa uppgifter hör centralt till justitieministeriets dataadministrationsenhet, som bl.a. svarar för beredningen av förvaltningsområdets dataadministrationsstrategi, förvaltningsområdets gemensamma dataadministrationsprojekt, den övergripande arkitekturen för databehandlingen och betydande upphandling av datateknik samt för att utreda förvaltningsområdets gemensamma datatekniska behov och sköta styrningen och utvecklingen av den tekniska informationssäkerheten inom förvaltningsområdet. Som ovan konstaterats kan också avtal som gäller informationssystem förutsätta behandling i statsrådets finansutskott.

Justitieministeriets förvaltningsenhet svarar fortfarande för t.ex. förvaltningsområdets gemensamma personalförvaltning samt styrningen och utvecklingen av upphandlingsverksamheten och informationssäkerheten. På motsvarande sätt sköter ministeriets ekonomienhet även i fortsättningen beredningen av förslag till anslag och verksamhets- och ekonomiplanen för verksamhetsområdet, beredningen av budgeten och uppföljningen av utfallet av budgeten, resultatstyrningsprocessen samt uppföljnings- och rapporteringsförfarandena gällande ekonomin. Dessutom svarar den för uppgifter i anslutning till den allmänna utvecklingen av ministeriets och förvaltningsområdets verksamhet och ekonomi. Bokföringsenhetens uppgifter som gäller domstolarna, dvs. betalningsrörelsen, bokföringen och den övriga redovisningsverksamheten, överförs till Domstolsverket. Verket svarar därmed också för att ordna sin interna revision och riskhantering.

RP 136/2018 rd

Även ansvaret för uppgifter som gäller internationell rättsvård kvarstår hos justitieministeriet. Det kan ändå vara motiverat att anvisa vissa styrnings- och samordningsuppgifter i anslutning till internationella begäranden om rättshjälp till Domstolsverket.

Inga ändringar föreslås i justitieministeriets uppgifter i fråga om utsökningsväsendet, rätts-
hjälp- och intressebevakningsdistrikten samt vissa fristående ämbetsverk.

Justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning har efter reformen en personalstyrka på uppskattningsvis knappt 40 årsverken. Cirka 15 av dessa årsverken binds upp av uppgifter som gäller domstolsväsendet. Dessutom sköter justitieministeriets fristående enheter även i fortsättningen uppgifter som är gemensamma för hela förvaltningsområdet.

Domstolsverkets uppgifter

Verkets kärnuppgift är att sörja för domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och utveckling. Domstolsverket ska stödja domstolarna när de utför sin primära uppgift och svarar centraliserat för de centralförvaltningsuppgifter inom domstolsväsendet som för närvarande hör till justitieministeriet. Domstolsverket ska svara för att domstolarna kan utöva dömande makt med hög kvalitet och att domstolarnas förvaltning är effektivt och ändamålsenligt ordnad. Detta förutsätter en satsning på domstolarnas centralförvaltning och en ökning av resurserna jämfört med nuläget.

Domstolsverkets viktigaste uppgifter är att sörja för ram- och budgetberedningen för domstolsväsendet, där verket svarar för domstolarnas resultat och fördelningen av resurser till domstolarna. Justitieministeriet svarar för verkets resultatstyrning. Verket svarar i sin tur för beredningen av budgetförslagen. Genom att rikta anslag samt utveckla och stödja domstolarnas verksamhet ser verket till och svarar för att de mål som ställs upp för domstolsväsendet kan uppnås i praktiken.

Domstolsverket sköter också uppgifter i anslutning till beredningen av högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens budgeter. I egenskap av högsta domstolar ska de ändå ha en framträdande roll i budgetberedningen. De ska göra upp egna budgetförslag för Domstolsverket och även framöver ha egna omkostnadsmoment i statsbudgeten. Domstolsverket ska också höra de högsta domstolarna om de totala anslagen för domstolsväsendet.

Till Domstolsverket överförs också flera andra centralförvaltningsuppgifter som gäller domstolarna och som beskrivits ovan i avsnittet om nuläget (se 2.1.2). Domstolsverket ska således centraliserat sköta domstolarnas lokalanter och lokalernas säkerhet. Som ovan konstaterats ska vissa hyresavtal även i fortsättningen höra till justitieministeriets beslutanderätt. Domstolsverket ska också sköta uppgifter i anslutning till utvecklingen och upprätthållandet av informationssystemen i samarbete med justitieministeriet och Rättsregistercentralen. Även uppgifter som gäller upprätthållandet och den fortsatta utvecklingen av AIPA- och HAIPA-systemen ska skötas av Domstolsverket efter att dessa projekt avslutats. Projektbyråerna som för närvarande är verksamma ska också bli en del av Domstolsverket, om projekten fortfarande pågår när verket inleder sin verksamhet. Domstolsverket ska delta i planeringen och utvecklingen av domstolsväsendets verksamhet. Det ska i samarbete med domarutbildningsnämnden se till att det ordnas utbildning för domarna och domstolarnas övriga personal. Dessutom ska den centraliserat sköta uppgifter som gäller domstolarnas sakkunnigledamöter och nämndemän. Domstolsverket ska vara en bokföringsenhet som också svarar för ordnandet av den interna revisionen.

RP 136/2018 rd

Domstolsverket ska också ha som uppgift att betjäna och stödja domstolsväsendet i dess grundläggande uppgift. Verket ska biträda domstolsväsendet t.ex. i domstolarnas allmänna förvaltning, stödtjänsterna för ledningen samt beredningen av olika planer, blanketter och anvisningar. Domstolsverket har uppgifter som är väsentliga för att personalens anställningsvillkor ska uppfyllas, såsom styrnings- och stöduppgifter inom arbetarskyddet, företagshälsovården, kompetens- och arbetshälsoutvecklingen samt jämställdhets- och likabehandlingsplaneringen. Domstolsverket ska också producera upphandlings- och kommunikationsrelaterade tjänster för domstolsväsendet. Sådana uppgifter som hör till den allmänna förvaltningen sköts för närvarande både vid justitieministeriet och vid domstolarna.

Med tiden kan Domstolsverket också överta andra serviceuppgifter som för närvarande sköts vid olika domstolar, t.ex. allmän organisering av översättnings- och tolkningstjänster, stöd- och samordningsuppgifter inom den internationella rättshjälpen samt sakkunnig- och stödtjänster i samband med personalförvaltningen, som kan utnyttjas exempelvis i tjänstemannarättsliga frågor. Det kan också vara motiverat att till verket centralisera ärenden som gäller domstolspersonalens anställningsförhållanden, som för närvarande sköts i systemet Kieku. Det kan vara motiverat att verket också tillhandahåller sakkunnigtjänster i anslutning till konkurrensutskott, dataskydd och informationshantering samt rättsinformatik och materialservice. Om Domstolsverket med tiden åtar sig nya uppgifter kan det krävas tillräckliga tilläggsresurser. Redan i detta sammanhang föreslås att verket för att minska det överlappande arbetet åtar sig att centralisera sköta vissa beredningsuppgifter i anslutning till utnämningen av domare. Verket beslutar själv om eventuell centralisering av övriga uppgifter.

Domstolsverket ska också sköta olika informationsuppgifter samt uppgifter som gäller utvecklingen och den allmänna styrningen av kommunikationen. Verket kan t.ex. centralisera upprätta domstolarnas gemensamma kommunikationsplan. Dessutom kan det i ärenden som hör till dess eget ansvarsområde framträda i medierna och delta i den offentliga debatten om domstolsväsendet. Detta begränsar givetvis inte domstolarnas eget deltagande.

Verket deltar i det internationella samarbetet och representerar domstolsväsendet utåt i den mån som inte uppgiften hör till domstolarna själva. Den internationella rättsvården, dvs. de centralmyndighetsuppgifter som hör till den internationella rättshjälpen, kvarstår hos justitieministeriet. Som ovan konstaterats kan det vara motiverat att ge Domstolsverket sakkunnig- och samordningsuppgifter inom den internationella rättshjälpen.

En del av domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter är sådana att ansvaret för dem fördelas mellan justitieministeriet och Domstolsverket. Detta innebär att båda behöver den sakkunskap som krävs för dessa uppgifter. Exempel på sådana uppgifter är deltagande i olika utvecklingsprojekt, resultatstyrningsuppgifter, ärenden som gäller tjänsteregleringar och tjänstekollektivavtal, lokaler, informationssystem och dataadministration samt internationella uppgifter.

3.3.3 Domstolsverkets ledning och organisation

Direktion

I propositionen föreslås att Domstolsverkets högsta beslutanderätt utövas av en direktion. Direktionen ska ha åtta ledamöter. Majoriteten av dem, dvs. sex ledamöter, ska vara domare. Domarmajoriteten betraktas som väsentlig med tanke på verkets ställning och kraven på oberoende. Även internationella rekommendationer förutsätter en domarmajoritet. För att säkerställa en mångsidig kännedom om domstolarna ska direktionen ha domarledamöter från de högsta domstolarna och från de andra domstolstyper som nämns i 98 § i grundlagen. Två av

RP 136/2018 rd

domarledamöterna ska vara chefsdomare. Den ena ska företräda de allmänna domstolarna och den andra förvaltnings- eller specialdomstolarna. I direktionen sitter utöver de sex domarledamöterna en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet i ledning av den offentliga förvaltningen.

De högsta domstolarna ska båda nominera sina kandidater till ledamot. Hovrätternas, tingsrätternas, förvaltningsdomstolarnas och specialdomstolarnas chefsdomare nominerar de fyra övriga domarledamöterna utifrån anmälningar. Innan kandidaterna nomineras ska chefsdomarna samråda och höra domarna. Detta genomförs genom att chefsdomarna diskuterar de kandidater som ska nomineras tillsammans med arbetstagarorganisationerna, som t.ex. Finlands domareförbund ry. Syftet med förfarandet är att säkerställa att domarledamöterna mångsidigt representerar olika domstolars expertis och att sammansättningen uppfyller kraven i jämställdhetslagstiftningen. Av de skäl som anges ovan i avsnittet om alternativ nominerar chefsdomarna utifrån anmälningar också kandidaten till ledamot för övriga anställda som inte är domare, efter att ha hört personalorganisationerna.

Justitieministeriet förklarar uppgifterna lediga att sökas och begär de behöriga parternas nomineringar. På detta sätt ser ministeriet också till att få fram en kandidat till ledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen. Dubbelt så många kandidater ska nomineras som det antal platser som ska tillsättas. Målet med kandidatnomineringen är att direktionen ska ha så bred kännedom som möjligt om domstolarnas verksamhet. Direktionsmedlemskapet är inte en huvudsyssla utan ett förtroendeuppdrag som sköts vid sidan av det egna arbetet.

Överdirektör

Verket ska ledas av en överdirektör som utnämns av direktionen för en viss tid på fem år. Närmare bestämmelser om överdirektörens behörighet och uppgifter kan meddelas i verkets arbetsordning, som fastställs av direktionen. Den som väljs till tjänsten som överdirektör ska ha finländskt medborgarskap, en högre juridisk högskoleexamen, sådan mångsidig erfarenhet som uppgiften förutsätter, i praktiken visad ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap. Överdirektören kan också vara en person utan domarbakgrund, men av de skäl som anges ovan i avsnittet om alternativ ska hon eller han ha en annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Överdirektören är en i 26 § 4 mom. i statstjänstemannalagen avsedd tjänsteman som hör till den högsta statsledningen och omfattas av bestämmelserna i statstjänstemannalagen. Av detta följer att utnämningen till överdirektörstjänsten enligt vad som föreskrivs i 9 a § i statstjänstemannalagen sker för en tid av fem år, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna överdirektören för kortare tid. Antalet mandatperioder är inte begränsat och samma person kan utnämnas till överdirektör på nytt. En person som väljs för en andra mandatperiod på fem år förlorar sin ordinarie tjänst om inte verket av särskilda skäl bestämmer något annat (65 § 2 mom. i statstjänstemannalagen). Uppsägningskyddet för överdirektören, som hör till den högsta statsledningen, avviker från de övriga tjänstemännens, dvs. överdirektören kan förutom på de allmänna grunderna för uppsägning enligt 25 § i statstjänstemannalagen sägas upp enligt 26 § om det finns ett godtagbart och motiverat skäl med hänsyn till tjänstens natur.

Domstolsverkets direktion har enligt domstolslagen beslutanderätt i fråga om överdirektörens anställningsförhållande. Finansministeriet fastställer emellertid enligt lagen om statens tjänstekollektivavtal avlöningen för överdirektören, som hör till statens högsta tjänstemän.

Organisation

Enligt propositionen ska det verk som inrättas ha minst 45 årsverken. En sådan personalstyrka räcker till för att garantera en tillfredsställande skötsel av domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter, men dimensioneringen är likväl inte tillräcklig för att producera alla de tjänster som domstolarna behöver, t.ex. olika rådgivnings- och språktjänster. Antalet anställda vid verket kan senare behöva utökas när uppgifterna ökar. Det kan konstateras att sekretariaten för domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden och projektbyråerna för AIPA och HAIPA, som svarar för utvecklingen av informationssystemen, inte räknas in i antalet anställda.

Domstolsverket kan organiseras enligt sina uppgifter i t.ex. en förvaltningsenhet, en ekonomienhet och en utvecklingsenhet. Detta motsvarar den organisationsstruktur som antagits i de andra nordiska länderna och i Nederländerna. Verket beslutar dock själv inom lagens ramar om sin organisation. Hur funktionerna fördelas mellan de olika enheterna har ingen avgörande betydelse för antalet anställda vid verket. Den slutliga organisationsstrukturen utformas först när verket inrättas.

Domstolsverket är en sakkunnigorganisation. Tyngdpunkten i tjänstestrukturen ska därmed ligga på sakkunniga. Vid bedömningen av tjänstestrukturen har man utgått från att personalen (med undantag av ledningen) ska bestå av cirka två tredjedelar sakkunniga och en tredjedel biträdande personal. Eftersom verket behöver egna anställda för olika service- och stöduppgifter är den administrativa personalen redan av den anledningen större än för närvarande vid justitieministeriet, som får sina allmänna tjänster producerade som en del av statsrådet. I domstolsverkets tjänstestruktur ska också tillgodoseendet av de språkliga rättigheterna beaktas, så att man ser till att Domstolsverket har tillräckligt med personal som kan både finska och svenska.

3.3.4 Domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens ställning

Domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden ska fortfarande vara självständiga nämnder som tillsätts av statsrådet. Eftersom uppgifterna i anslutning till domarutbildningen överförs från justitieministeriet till Domstolsverket samarbetar verket tätt med domarutbildningsnämnden. Av praktiska skäl är det ändamålsenligt att dessa två nämnder kan utnyttja verkets tjänster, t.ex. lokaler och sekreterare. Det är således motiverat att placera nämndernas sekretariat i anslutning till Domstolsverket. Nämnderna utnämner emellertid själva sina sekreterare och eventuella föredragande med uppgiften som bisyssla. Domstolsverket sköter organisationen av nämndernas övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter, t.ex. för utbildningsplaneringen.

Lagutskottet har i sitt betänkande (LaUB 8/2016 rd) om regeringens proposition (RP 7/2016 rd) med förslag till domstolslag behandlat förhållandet mellan det föreslagna domarutbildningssystemet och uppgifterna för den domstolsmyndighet som ska inrättas. Utskottet ansåg att det föreslagna systemet är genomförbart men fann det också viktigt att möjligheterna att organisatoriskt göra systemet till en del av Domstolsverket utreds. Vid beredningen av ärendet har man kommit fram till att det inte finns skäl att ändra det system som infördes genom domstolslagen på grund av att en Domstolsverket inrättas. Till denna del innebär inrättandet av Domstolsverket i synnerhet att justitieministeriets utbildningsuppgifter överförs till verket men att utbildningsnämndens ställning och uppgifter åtminstone inte i detta skede ändras. Justitieministeriet följer på det sätt som riksdagen förutsatte i samband med stiftandet av domstolslagen hur reformen av domarutbildningen fungerar och vilka konsekvenser den har, med avsikten att lämna riksdagen en utredning om saken 2020 och 2023. Frågan kan således tas upp på nytt när erfarenheter samlats om systemets funktion och samarbetet mellan nämnden och verket.

Som det konstaterats ovan i avsnittet om alternativ ska Domstolsverket sköta nämndernas resultatstyrning och göra upp ram- och budgetförslag för deras anslag som en del av domstolsväsendet.

Nämnderna ska fortfarande höra till justitieministeriets ansvarsområde. Justitieministeriet ska också framöver sköta föredragningsuppgifter som gäller tillsättandet av nämnderna och ändringar i deras sammansättningar. Liksom för domstolarna ska justitieministeriet också för nämnderna sköta ärenden som gäller tjänstekollektivavtal. Domstolsverket beslutar i sin tur om ärenden som gäller tjänsteregleringar för nämndernas personal. Nämnderna kan i sina arbetsordningar meddela närmare föreskrifter om personalens uppgifter och behörighetsvillkor.

I propositionen föreslås att verket ska sköta vissa praktiska åtgärder i samband med ansökningsförfarandet för domare och andra rättskipningstjänster enligt anvisningar från domstolarna och domarförslagsnämnden eller domarutbildningsnämnden. Det ska också centraliserat utarbeta sammandragen över de sökandes tjänstemeriter. Detta gäller såväl ordinarie domartjänster som domartjänster för viss tid liksom även assessors- och tingsnotariatjänster.

4 Propositionens konsekvenser

4.1 Ekonomiska konsekvenser

I propositionen föreslås att Domstolsverket inrättas för att sköta domstolarnas centralförvaltningsuppgifter. Målet är att på detta sätt stärka domstolarnas strukturella oberoende och förbättra deras verksamhetsförutsättningar. Förslaget kommer att i någon mån öka domstolarnas kostnader för centralförvaltningen. Avsikten är att satsningen ska leda till en högre kvalitet på rättsskyddet och en effektivare verksamhet vid domstolarna.

De kostnader som propositionen medför täcks inom ramarna för de anslag och årsverken som ingår i rambesluten för statsfinanserna och i statsbudgeten.

4.1.1 Omkostnader

Enligt förslaget ska antalet anställda vid Domstolsverket vara minst 45, vilket är betydligt mindre än t.ex. i Nederländerna, Norge, Sverige och Danmark, dvs. de länder som studerats vid beredningen av propositionen. Siffrorna är visserligen inte till alla delar fullt jämförbara. I Finland har t.ex. ärenden som gäller informationssystemen och datatekniken koncentrerats till Rättsregistercentralen och Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, och deras resurser som är bundna till uppgifter som gäller domstolsväsendet ingår inte i Domstolsverkets personalstyrka.

Under den fortsatta beredningen har mer personal anställts vid justitieministeriet t.ex. inom de pågående utvecklingsprojekten för domstolsväsendet och därmed anknutna utbildningsuppgifter. Justitieministeriet har också fått nya uppgifter som krävt tilläggsresurser, t.ex. sakkunniguppgifter inom arkivering och informationshantering i anslutning till utvecklingen av data-skyddet och ärendehanteringssystemen. De personer som arbetar med projektuppgifter är i huvudsak anställda med förvaltningsområdets finansiering. För närvarande binder dessa uppgifter uppskattningsvis totalt cirka fem årsverken som kan flyttas från justitieministeriet till Domstolsverket.

Enligt förslaget ska Domstolsverket också organisera domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens sekreterartjänster. Detta innebär att nämndernas nuvarande avdelningssekreterare (2 årsverken) flyttas till Domstolsverket. Det är också ändamålsenligt att nämndernas

RP 136/2018 rd

s.k. egentliga sekreterare (2 årsverken) flyttas från justitieministeriets lönesystem till Domstolsverkets lönesystem. Dessa flyttningar medför inga ekonomiska konsekvenser.

Med den ovan konstaterade personalstyrkan är Domstolsverkets årliga omkostnader grovt uppskattat högst cirka 4 miljoner euro. Största delen av omkostnaderna är personalkostnader, som inklusive prestationsdelar och lönebikostnader uppgår till uppskattningsvis cirka 3,4 miljoner euro per år. Bedömningen tar hänsyn till verkets tjänstestruktur som domineras av sakkunniga. Dessutom beaktas verkets behov av personal för bl.a. ämbetsverksservicen, it-stödet, registratörskontoret och andra allmänna stödfunktioner, som justitieministeriet som en del av statsrådet inte producerar själv.

Beloppet av arvoden för verkets direktionsledamöter uppskattas till åtminstone cirka 50 000 euro om året. Domstolsverket behöver sedvanliga kontorslokaler och lokaler som lämpar sig för utbildningar, och lokalkostnaderna kan därför hållas på synnerligen rimlig nivå. Med beaktande av detta uppskattas Domstolsverkets hyreskostnader uppgå till cirka 200 000 euro per år. Dessutom finns det skäl att för andra årliga omkostnader såsom informationssystem, utbildning och resekostnader reservera åtminstone samma belopp som för närvarande för justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning, dvs. uppskattningsvis cirka 400 000 euro. Hur lokal- och resekostnaderna bildas beskrivs mera ingående i justitieministeriets utredningar (se Tuomioistuinviraston sijoittamisselvitys 19.4.2018, tilläggsutredningen 6.6.2018 och utredningen 9.8.2018).

4.1.2 Resurser som överförs från justitieministeriet till Domstolsverket

På justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning arbetar för närvarande totalt 43 personer, och utöver dessa arbetar 10 personer med projektuppgifter som finansieras av förvaltningsområdet. Avdelningen svarar utöver domstolsväsendet för verksamhetsförutsättningarna i och styrningen av utsköningsväsendet, rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten samt vissa fristående ämbetsverk. Av avdelningens enheter har särskilt ekonomi- och personalförvaltningsenheten och utbildningsenheten uppgifter som riktar sig gemensamt till hela förvaltningsområdet. Dessa uppgifter sköts huvudsakligen av samma personer oavsett vilket ämbetsverk de gäller. När Domstolsverket inrättas gäller det således att försäkra sig om att överföringen av uppgifter som gäller domstolsväsendet inte äventyrar skötseln av de uppgifter som gäller förvaltningsområdets ämbetsverk och som blir kvar vid justitieministeriet.

Skötseln av sådana gemensamma uppgifter binder för närvarande uppskattningsvis cirka sju årsverken. Största delen av dessa uppgifter gäller tjänstekollektivavtal och tjänsteregleringar för förvaltningsområdets personal samt ämbetsverkens lokaler. Enligt förslaget ska varken lönebehörighet eller tjänsteregleringar överföras till Domstolsverket. Ministeriet behåller också till vissa delar beslutanderätten i fråga om lokaler. De resurser som är bundna till dessa uppgifter kan således inte flyttas bort från ministeriet.

Det som konstaterats ovan gäller också de uppgifter som sköts av justitieministeriets fristående enheter, dvs. förvaltningsenheten, ekonomienheten, enheten för intern revision och dataadministrationsenheten. Även deras uppgifter utförs gemensamt för hela ministeriets förvaltningsområde, och domstolarnas andel av uppgifterna är liten och svår att avskilja. Vid varje enhet binder skötseln av uppgifter som gäller domstolarna uppskattningsvis som helhet maximalt cirka ett årsverke. Denna arbetsinsats är fördelad mellan flera olika personer. Inrättandet av Domstolsverket innebär inte att de fristående enheterna slipper dessa uppgifter och minskar inte heller den arbetsmängd som uppgifterna binder upp, utan uppgifterna ska också framöver skötas centraliserat för hela förvaltningsområdet. Ingen personal kan således flyttas

till Domstolsverket från de fristående enheter som sköter förvaltningsområdets gemensamma uppgifter.

Som ovan konstaterats har justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning en total personalstyrka på 53 årsverken inklusive de personer som sköter uppgifter av projektnatur. Cirka 30 av dessa årsverken binds upp av uppgifter som gäller domstolarna. Dessutom binder domstolsväsendet upp högst cirka 4 årsverken inom de uppgifter som sköts av ministeriets fristående enheter. Totalt binder skötseln av uppgifter som gäller domstolarna grovt uppskattat cirka 34 årsverken vid justitieministeriet. I uppskattningen ingår inte domarförslags- och domarutbildningsnämndernas sekreterartjänster (totalt 4 årsverken) och inte heller AIPA- och HAIPA-projektbyråerna som utvecklar informationssystemen och för närvarande har totalt cirka 20 anställda. Dessa byråer överförs till Domstolsverket som sådana om de fortfarande är verk samma när Domstolsverket inleder sin verksamhet. Arbetsinsatsen vid Rättsregistercentralen, statsrådets förvaltningsenhet som svarar för justitieministeriets gemensamma tjänster (såsom språk- och översättningstjänster samt ämbetsverksservice och lokaltjänster) och Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori som svarar för de grundläggande it-tjänsterna har inte heller beaktats i beräkningen.

En anseilig mängd uppgifter ska överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. Enligt en försiktig uppskattning binds en arbetsvolym motsvarande cirka 15—20 årsverken till de uppgifter som överförs. Den resurs som kan överföras består huvudsakligen av utvecklingsuppgifter av projektnatur, uppgifter i anslutning till anordnande av utbildning och utveckling av domstolspersonalens kompetens, uppgifter inom dokument- och dataadministrationen, sakkunniguppgifter inom dataskyddet, uppgifter inom lokalhanteringen samt sekreteraruppgifter. Den övriga personalresursen (cirka 14—19 årsverken) kan inte överföras utan att justitieministeriets förmåga att sköta sina lagstadgade uppgifter försämras.

Med beaktande av det som konstaterats ovan förutsätter de uppgifter i anslutning till domstolsväsendet som blir kvar vid justitieministeriet en arbetsinsats som uppskattningsvis motsvarar högst cirka 15 årsverken. Dessa uppgifter ska också framöver skötas som en del av justitieministeriet, vars exakta avdelnings- och enhetsindelning klarläggs i den fortsatta beredningen. Vid justitieministeriet kvarstår dessutom de ovannämnda tjänsterna som är gemensamma för hela förvaltningsområdet (högst 4 årsverken) och som vissa fristående enheter vid ministeriet svarar för.

4.1.3 Behov av tilläggsfinansiering

En del av domstolsväsendets centralförvaltningsuppgifter är sådana att den sakkunskap de kräver behövs både vid justitieministeriet och Domstolsverket. Ett bra exempel är resultatstyrningen och de ovannämnda ärendena som gäller lokaler samt personalens löner och tjänster. Det krävs således tilläggsresurser för att dessa uppgifter ska kunna skötas vid Domstolsverket, vilket har beaktats i uppskattningen av verkets personalbehov.

Som ovan konstaterats binds en arbetsvolym motsvarande cirka 15—20 årsverken till de uppgifter som ska överföras. Detta motsvarar cirka 1,5 miljoner euro i personalkostnader inklusive prestationsdelar och lönebikostnader. Den tilläggsatsning som Domstolsverkets omkostnader kräver är således uppskattningsvis åtminstone cirka 2 miljoner euro per år. Av detta belopp har 1,7 miljoner euro i Planen för de offentliga finanserna för 2019–2022 beaktas i anslagsramarna för 2020–2022. Det resterande beloppet på minst 0,3 miljoner euro bedöms kunna uppnås genom att man koncentrerar domstolarnas uppgifter till Domstolsverket.

Eftersom propositionen innebär att uppgifter i första hand överförs från justitieministeriet till Domstolsverket uppstår på kort sikt inga omedelbara besparingar i skötseln av domstolarnas förvaltningsuppgifter. Utvecklingen av domstolarnas förvaltning, som verket ansvarar för, kan emellertid på längre sikt möjliggöra en rationalisering av funktioner på ett sätt som medför besparingar. Något belopp kan inte i detta skede uppskattas på ett tillförlitligt sätt eftersom det ännu är okänt i vilken utsträckning verket kommer att centralisera uppgifter. Preliminära bedömningar av centraliseringens konsekvenser för domstolarnas verksamhet presenteras nedan i avsnittet om konsekvenser för myndigheterna (se avsnitt 4.3).

Verket avgör själv hur det organiserar sin verksamhet med de anslag det har till sitt förflöende.

4.1.4 Kostnader för inrättandet

Kostnaderna för att inrätta verket uppskattas uppgå till minst en miljon euro. Där ingår kostnaderna för att anställa en överdirektör och administrativt stöd samt för direktionens löner 2019 (250 000 euro), kostnaderna för den it-utrustning verket behöver och kostnaderna för att ta i bruk verkets lokaler. Ändringsarbeten behöver genomföras i de lokaler som verket anvisas innan de tas i bruk. Kostnaderna för dessa arbeten beror särskilt på lokalens tidigare användningsändamål. Att anpassa en tidigare kontorslokal för Domstolsverkets behov kräver mindre ändringar än om lokalen använts för något annat ändamål. Beroende på hur ändringarna genomförs varierar kostnaderna för att anpassa de lokaler som Domstolsverket behöver mellan cirka 600 000 och 1 800 000 euro. Investeringar som görs i lokalerna brukar inkluderas i de framtida hyreskostnaderna, och det finansieringsbehov som investeringen medför fördelas därför över flera år. Det ärendehanteringssystem som anskaffas för verket, t.ex. virasto-VAHVA från Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori, samt de ändringar i informationssystemen och de datatekniska anskaffningar som inrättandet av verket förutsätter medför uppskattningsvis en engångskostnad på totalt högst cirka 350 000 euro.

Dessutom gäller det att i övergångsskedet vara beredd på kostnader för stödåtgärder som riktar till de anställda i ändringssituationer. Eftersom det först i den fortsatta beredningen och i verkställighetsskedet kommer att stå klart hur den personal och i synnerhet enskilda personer som berörs av reformen placeras, är det i detta skede inte möjligt att exakt bedöma kostnaderna för omställningsskyddet. Eftersom reformen ser ut att beröra en tämligen liten grupp tjänstemän vid justitieministeriet kan kostnaderna inte uppskattas bli betydande.

Ett helt nytt lönesystem måste utarbetas för verket, eller också måste personalen anslutas till ett befintligt lönesystem. Med tanke på att verket är tämligen litet är det inte nödvändigtvis motiverat att utarbeta ett helt nytt lönesystem. Med hänsyn till detta kan kostnaderna för verkets lönesystem inte uppskattas bli betydande i relation till reformen som helhet.

4.2 Konsekvenserna för personalen

4.2.1 Personalens ställning vid justitieministeriet

Propositionen medför konsekvenser i synnerhet för justitieministeriets personal. Enligt förslaget binds en arbetsvolym motsvarande cirka 15—20 årsverken, fördelad på fler än 15 personer, enligt en försiktig uppskattning till de uppgifter som ska överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. När uppgifterna överförs flyttas också de berörda tjänsterna och de resurser de förutsätter till det nya verket. För närvarande sköts uppgifterna av domstolsenheten, utbildningsenheten och enheten för ekonomi- och personalförvaltning vid justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning. Majoriteten av de personer som sköter uppgifterna arbetar i pro-

jektbaserade tjänsteförhållanden för viss tid. Också en del av de övriga uppgifterna sköts för närvarande i tjänsteförhållanden för viss tid. Reformen berör således tämligen få av justitieministeriets ordinarie tjänstemän.

När reformen genomförs iakttas en god personalpolitik och personalens möjligheter att delta och påverka beaktas. Lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar (1233/2013) samt bestämmelserna i 5 a–5 c § i statstjänstemannalagen, som gäller personalens ställning vid omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen, tillämpas på de anställda som för närvarande vid justitieministeriet sköter de uppgifter som ska överföras till Domstolsverket. I ändringssituationer tillämpas de förfaranden som framgår av statsrådets principbeslut av den 26 januari 2012 om ordnande av statsanställdas ställning vid organisationsförändringar (VM/201.00.00.02.2012). Bestämmelser om samarbetsförfarandet vid genomförandet av förändringar finns i lagen om samarbete inom statens ämbetsverk och inrättningar.

Utgångspunkten är att en tjänsteman enligt statstjänstemannalagens 5 a § i samband med omstrukturering förflyttas till det ämbetsverk som uppgifterna och tjänsten överförs till. Tjänstemän som utnämns till ett tjänsteförhållande för viss tid övergår till anställning vid ämbetsverket för den tid tjänsteförhållandet varar. En tjänst får inte överföras utan tjänstemannens samtycke om den överförs till en ort som ligger utanför tjänstemannens pendlingsregion. En persons pendlingsregion sträcker sig enligt 1 kap. 9 § i lagen om offentlig arbetskrafts- och företagservice 80 kilometer från personens faktiska bostad. Överföringen av justitieministeriets personal till det nya Domstolsverket utreds närmare i den fortsatta beredningen och verkställigheten av ärendet.

Domstolsverket föreslås omfattas av statens tjänste- och arbetskollektivavtal och det förhandlingssystem som gäller dem, och de gällande avtalen på central nivå ska gälla det nya verket. I statens tjänste- och arbetskollektivavtal har man avtalat om att beredningen av lönesystemet för ett nytt ämbetsverk vid organisationsförändringar inleds mellan respektive arbetsgivarmyndigheter och löntagarorganisationer som en del av de övriga förberedelserna inför omställningen så snart som möjligt efter det att organisationsförändringen har slagits fast på regeeringsnivå. Förhandlingarna om avtalet om ett lönesystem för det nya verket genomförs med iakttagande av principerna i statens tjänste- och arbetskollektivavtal.

4.2.2 Överdirektörens ställning vid Domstolsverket

Överdirektören är chef för Domstolsverket. Tjänsten som överdirektör tillsätts genom ett öppet ansökningsförfarande enligt 3 kap. i statstjänstemannalagen. Med stöd av 9 a § i statstjänstemannalagen utnämns överdirektören för en viss tid på fem år. Överdirektörens ställning vid verket avviker från den ställning som chefen för ett ämbetsverk har vid andra statliga ämbetsverk, eftersom Domstolsverkets högsta beslutanderätt av oberoendskäl inte utövas av överdirektören utan av direktionen. Tjänsterna som chef för ett ämbetsverk, som hör till den högsta statsledningen, anges i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen och i 28 § i statstjänstemannaförordningen. Den utnämmande myndigheten för dessa tjänster är statsrådets allmänna sammanträde. Chefen för Domstolsverket ska dock enligt förslaget utnämnas av verkets direktion.

Överdirektörens anställningsvillkor bestäms med undantag av lönen enligt statens tjänstekollektivavtal. Eftersom det är fråga om en tjänst som avses i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen är finansministeriet enligt 5 § 4 mom. i lagen om statens tjänstekollektivavtal behörigt i fråga om avlöningen. Ett i 44 § i statstjänstemannalagen avsett avtal kan ingås om överdirektörens anställningsvillkor. Avtalet med överdirektören ingås av statsrådet.

4.3 Konsekvenser för myndigheterna

Inrättandet av Domstolsverket innebär att domstolarnas centralförvaltningsuppgifter överförs från statsrådet till ett ämbetsverk som är specialiserat på skötseln av sådana uppgifter. Justitieministeriet kan då fokusera på sina grundlagsenliga uppgifter på statsrådsnivå. Detta möjliggör större satsningar än för närvarande på justitieministeriets strategiska styrnings- och utvecklingsuppgifter som gäller domstolsväsendet. Domstolsverket kan i sin tur delta och stödja ministeriet i den strategiska planering och beredning som gäller domstolsväsendet.

Överföringen av centralförvaltningsuppgifter till Domstolsverket skapar allt bättre förutsättningar för resursförvaltningen inom domstolsväsendet och för stödjandet av domstolarnas verksamhet. Detta tryggar och främjar för sin del att domstolarna även i framtiden kan ge rättsskydd av hög kvalitet. Utvecklingen av domstolsväsendets centralförvaltning är samtidigt en satsning på rättskipningens kvalitet. Som ovan konstaterats behöver Domstolsverket tillräckliga resurser för att fungera effektivt.

Propositionen minskar inte domstolarnas förvaltningsuppgifter, men gör det möjligt att i framtiden centralisera dem om Domstolsverket bedömer att det är ändamålsenligt och fattar ett sådant beslut. Som ovan konstaterats är det inte ändamålsenligt att koncentrera alla uppgifter till Domstolsverket, utan det är motiverat att en del av uppgifterna även i fortsättningen sköts vid domstolarna. De administrativa uppgifterna belastar också olika domstolar på olika sätt. Inrättandet av Domstolsverket kan antas särskilt gynna de mindre domstolarna, där de administrativa uppgifterna kräver proportionellt mer tid av rättskipningspersonalen eftersom den administrativa personalen är mindre än i stora enheter. Behandlingen av administrativa ärenden kan effektiviseras genom att det överlappande arbetet minskar och verksamheten professionaliseras. Domstolsverket kan också genom en aktivare resultatstyrning än justitieministeriet se till att domstolarnas arbetsbörda fördelas jämnt.

Det går inte att exakt bedöma hur stora resurser som kan frigöras för domstolarnas rättskipningsverksamhet genom centralisering av förvaltningsuppgifter. Enligt uppskattning binder ekonomi- och personalförvaltningsuppgifterna vid tingsrätterna för närvarande något fler än 50 årsverken, vilket motsvarar cirka 2,8 procent av tingsrätternas personalresurser. I förhållande till hela domstolsväsendets personalstyrka (cirka 3 200) binder domstolarnas ekonomi- och personalförvaltningsuppgifter enligt en grov uppskattning cirka 90 årsverken. Om t.ex. cirka en fjärdedel av dessa, dvs. något fler än 20 årsverken, binds upp av de uppgifter som ska centraliseras till Domstolsverket, och centraliseringen uppskattas medföra en effektivisering på cirka 20 procent, är det möjligt att genom centralisering av förvaltningsuppgifter uppnå en besparing i personalkostnaderna som motsvarar cirka 4 årsverken, dvs. 200 000 euro. I och med effektiviseringen bör mängden administrativa uppgifter som för närvarande sköts av rättskipningspersonalen kunna minskas i motsvarande grad och resurser på så sätt riktas till skötseln av domstolarnas grundläggande uppgift.

Domstolarna är ännu enheter än tidigare där förvaltningens betydelse framhävs. En bra och effektivt organiserad förvaltning skapar förutsättningar för domstolarnas praktiska verksamhet. Genom att centralförvaltnings- och utvecklingsuppgifter överförs till domstolsverket som är specialiserad på domstolarnas verksamhet kan domstolarnas verksamhetsförutsättningar förbättras.

Domstolsverket ska vara oberoende av domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och ett självständigt ämbetsverk som svarar för utvecklingen och planeringen av domstolarnas verksamhet. Propositionen har därmed inga direkta konsekvenser för verksamheten vid några andra myndigheter än justitieministeriet och domstolarna. De myndigheter som för närvarande

har uppgifter som är gemensamma med justitieministeriet, som sköter domstolarnas centralförvaltningsärenden, samarbetar framöver med Domstolsverket. Domstolsverket har inte heller något samband med de pågående strukturreformerna inom statsförvaltningen, t.ex. reformen av landskapsförvaltningen. Domstolsverket har inga gemensamma uppgifter eller andra förbindelser med verksamheten vid andra myndigheter som eventuellt inrättas i och med landskapen eller reformerna.

4.4 Samhälleliga konsekvenser

Genom propositionen organiseras domstolarnas centralförvaltning på ett sätt som betonar domstolarnas oberoende ställning, främjar en effektiv och resultatrik skötsel av domstolarnas förvaltningsuppgifter och på så vis stärker en hög kvalitet och rättssäkerheten i domstolarnas rättskipningsverksamhet. Dessa mål har i dagens läge en mer framträdande betydelse än tidigare. Reformeringen av domstolarnas centralförvaltning är en väsentlig del av utvecklandet av rättsvärdet så att den motsvarar de nutida behoven och kraven samt de framtida behoven.

Betydelsen av domstolarna och därmed också deras strukturella oberoende har ökat i och med både den internationella och den inhemska rättsliga och samhälleliga utvecklingen. Även om inga särskilda problem som försvårar domstolarnas verksamhet har iakttagits i den nuvarande strukturen är det behövt och viktigt att separera domstolarnas centralförvaltning från det politiskt ledda statsrådet och anförtro uppgifterna till en Domstolsverket som är närmare knutet till domstolsväsendet. Ur såväl nationell som internationell synvinkel är det viktigt att man skapar och upprätthåller tillförlitliga garantier för att domstolsväsendet sköter sina uppgifter självständigt enligt principerna för en rättsstat. En sådan åtgärd är att skilja domstolarnas centralförvaltning från ministerieförvaltningen. Inrättandet av Domstolsverket framhäver domstolsväsendets grundlagsenliga särställning och förbättrar det yttre intrycket av domstolarnas oberoende.

Den mest centrala garantin för kvaliteten i rättskipningen är domstolspersonalens höga kompetens och yrkeskunskap. En av domstolsverkets centrala uppgifter är att sköta utvecklingen av domstolsväsendets och domstolspersonalens kompetens och kunnande i alla former, och i nära samarbete med domstolarna och domarutbildningsnämnden har den goda förutsättningar för detta.

Rättssäkerhet av hög kvalitet i rätt tid är viktigt för de medborgare och sammanslutningar som sköter ärenden vid domstolarna. Inrättandet av Domstolsverket gör det möjligt att i framtiden centralisera domstolarnas förvaltningsuppgifter, om Domstolsverket bedömer att det är ändamålsenligt och fattar ett sådant beslut. En centralisering av förvaltningsuppgifterna möjliggör i sin tur en satsning på rättskipningen, som är domstolarnas grundläggande uppgift. Inrättandet av Domstolsverket kan således ha positiva konsekvenser för rättskipningens kvalitet och effektiviteten i domstolarnas verksamhet, vilket t.ex. kan ta sig uttryck i kortare behandlingstider. Det bör emellertid betonas att propositionen i sig inte medför några konsekvenser för medborgarnas eller sammanslutningarnas ställning eller verksamhet eftersom de inte sköter ärenden vid Domstolsverket. Propositionen medför inte heller några konsekvenser för verksamheten bland andra intressentgrupper, såsom advokater eller åklagare, eftersom inte heller dessa sköter ärenden vid Domstolsverket, utan vid domstolarna.

5 Beredningen av propositionen

5.1 Beredningskeden och beredningsmaterial

RP 136/2018 rd

Utvecklingen av domstolsförvaltningen har diskuterats i över ett årtionde. Kommittén för utveckling av domstolsväsendet föreslog 2003 att domstolsväsendets centralförvaltning ska reformeras och utvecklas utifrån en modell med en från justitieministeriet fristående centralförvaltningsenhet (kommittébetänkande 2003:3). En utredning om utvecklingen av domstolsväsendets centralförvaltning gjordes 2009 (Anni Tuomela, justitieministeriets publikationer 2009:3). I den redogörs för de rättsliga förutsättningar som påverkar organiseringen av domstolarnas centralförvaltning samt den internationella utvecklingen i flera europeiska länder.

I det reformprogram för rättsvården för åren 2013–2025 (Betänkanden och utlåtanden 16/2013) som utarbetades av en delegation som justitieministeriet tillsatt den 1 juni 2012 ingår inrättandet av en domstolsmyndighet som ett förslag som gäller justitieförvaltningens struktur.

Som ett led i genomförandet av reformprogrammet för rättsvården startade justitieministeriet den 30 april 2014 ett projekt i vars första fas två utredare tillsattes för att utarbeta en bedömningspromemoria om reformering av domstolarnas centralförvaltning genom att inrätta en domstolsmyndighet. Enligt utredarnas bedömningspromemoria som publicerades i januari 2015 (Utredningar och anvisningar 2/2015) är målet med inrättandet av myndigheten att organisera domstolarnas centralförvaltning på ett sätt som betonar domstolarnas oberoende ställning, främjar en effektiv och resultatrik skötsel av domstolarnas förvaltningsuppgifter samt i och med detta stärka en hög kvalitet i domstolarnas rättskipningsverksamhet och rättssäkerheten.

I projektets andra fas tillsatte justitieministeriet den 10 maj 2016 en kommission med bred sammansättning för att bereda inrättandet av en domstolsmyndighet. Kommissionen hade i uppgift att utarbeta ett förslag med formen av en regeringsproposition om inrättandet av en domstolsmyndighet. Kommissionens betänkande publicerades den 21 april 2017 (Betänkanden och utlåtanden 23/2017). Kommissionen föreslog att det för skötseln av domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och för utvecklande, planering och stödjande av domstolarnas verksamhet ska inrättas en domstolsmyndighet.

Utifrån kommissionens betänkande och remissvaren om betänkandet tillsatte justitieministeriet den 25 januari 2018 ett projekt för att sköta den planering, beredning och verkställighet som inrättandet av Domstolsverket förutsätter. Projektet är indelat i två faser. Den första fasen fokuserar på den författningsberedning som krävs för att inrätta Domstolsverket samt på bedömningen av de uppgifter som ska överföras från justitieministeriet till Domstolsverket och beredningen av omorganiseringen vid justitieministeriet. Om de lagändringar som krävs för att inrätta Domstolsverket antas, fokuserar projektets andra fas på att planera Domstolsverkets verksamhet och förvaltning, processerna i anslutning till uppgifterna, organisations- och personalstrukturen samt arbetsordningen.

Frågan om verkets placeringsort har behandlats i Koordineringsgruppen för regionalisering på det sätt som förutsätts enligt lagen om behörighet vid placering av statliga enheter och funktioner (362/2002) och statsrådets förordning (567/2002).

Propositionen har behandlats av rådet för bedömning av lagstiftningen. Rådet konstaterar i sitt utlåtande av den 4 juli 2018 (VNK/1119/32/2018) bl.a. att regeringens proposition ger en god uppfattning om bakgrunden till ärendet, målsättningen och förslagen. Utkastet är en välskrivet och koncist helhet som ger en allmän uppfattning om propositionens konsekvenser. Konsekvenserna för myndigheterna behandlas ingående med ett stort antal kvantitativa bedömningar, vilket kan anses vara positivt. På basis av utkastet till proposition har ärendet beretts noggrant och remissutlåtandena beaktats på behörigt sätt. Den internationella utvecklingen och situationen i jämförelseländerna presenteras på ett åskådligt sätt. Rådet fäster särskilt uppmärksamhet på

samhet vid att konsekvenserna för domstolarna förblir oklara och att utkastet inte ger någon uppfattning om konsekvenserna för hushållen och företagen. Regeringens propositionsutkast har i enlighet med rådets rekommendationer kompletterats t.ex. när det gäller konsekvenserna för myndigheterna och de samhällseliga konsekvenserna.

5.2 Utlåtanden och hur de har beaktats

5.2.1 Utlåtanden om bedömningspromemorian

Enligt sammandraget av utlåtandena om utredarnas bedömningspromemoria om reformeringen av domstolarnas centralförvaltning (Betänkanden och utlåtanden 36/2015) uppgav 53 av 64 remissinstanser att de understödde eller ställde sig positivt till inrättandet av en domstolsmyndighet. Fyra remissinstanser uppgav att de ställde sig negativt till projektet. Det ansågs viktigt att ett ämbetsverk inrättas särskilt för att trygga domstolarnas oberoende, men också för att minska den administrativa bördan och på så sätt förbättra möjligheterna att bättre än tidigare fokusera på rättskipningen. I utlåtandena framhölls att Domstolsverket bör ha en så självständig och oberoende ställning som möjligt i förhållande till justitieministeriet.

5.2.2 Respons på betänkandet från kommissionen för att bereda inrättandet av en domstolsmyndighet

Remissvaren om kommissionens betänkande var i huvudsak mycket positiva. (Betänkanden och utlåtanden 41/2017). Inrättandet av en domstolsmyndighet fick omfattande understöd. Största delen, dvs. cirka 80 procent av remissinstanserna ansåg att en domstolsmyndighet behövs. Inte en enda remissinstans motsatte sig uttryckligen inrättandet av en myndighet. Alla tog inte ställning till inrättandet. De remissinstanser som understödde förslaget betraktade inrättandet av en domstolsmyndighet som en principiellt viktig fråga. Flera remissinstanser ansåg att den internationella utvecklingen och tryggandet av domstolarnas strukturella oberoende förutsätter att en domstolsmyndighet inrättas. I yttrandena fästes mest uppmärksamhet vid en tillräcklig dimensionering av Domstolsverkets personal, en klar behörighetsfördelning mellan direktionen och överdirektören, domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens ställning samt Domstolsverkets placeringsort.

Olika synpunkter framfördes särskilt i fråga om sammansättningen av och nomineringsförfarandet för Domstolsverkets direktion samt behörighetsvillkoren för verkets överdirektör. Av de uppgifter som föreslås för verket uppmärksammades tjänstekollektivavtals- och tjänsteregleringsärendena, som hör till arbetsgivarens beslutanderätt, och deras betydelse för direktions sammansättning och nomineringsförfarande. Överföringen av behörigheten i fråga om domarnas tjänstekollektivavtal till Domstolsverket ansågs inte till alla delar motiverad med beaktande av att domstolarna har personal som omfattas av ett allmänt tjänstekollektivavtal som tillämpas också vid andra ämbetsverk inom förvaltningsområdet. Det ansågs alltså i viss mån problematiskt att behörigheten att förhandla om tjänstekollektivavtal fördelas på flera olika aktörer. Dessutom bedömde man att en överföring också av tjänsteregleringsbehörigheten till Domstolsverket bör övervägas, eftersom den är nära förknippad med behörigheten i fråga om tjänstekollektivavtal.

Dessutom ansåg finansministeriet, som svarar för tjänstekollektivavtalssystemet, i sitt yttrande att det är problematiskt att direktions ledamöter som nominerats av personalorganisationerna deltar i beslutsfattandet i ärenden som enligt lagen om statens tjänstekollektivavtal hör enbart till arbetsgivaren. De av löntagarorganisationerna föreslagna eller godkända företrädarnas ställning i verkets direktion ansågs problematisk särskilt på grund av direktions omfattande uppgifter. Man bedömde att företrädarna för sådana organisationer på grund av intressekon-

flikt inte kan delta i direktionens beslutsfattande i ärenden som enligt lagen om statens tjänstekollektivavtal hör enbart till arbetsgivarens beslutanderätt. Dessutom ansågs direktionens beslutanderätt vara exceptionellt omfattande i förhållande till överdirektören.

Remissvaren om förslagen till direktionens sammansättning var också i övrigt i viss mån motstridiga. En del av remissinstanserna ansåg att den föreslagna sammansättningen var för bred för att kunna fungera effektivt. Redan i kommissionsfasen framfördes ett alternativ där verket har en snävare direktion än i förslaget och utöver den en större, representativ delegation. Denna modell ansågs motiverad eftersom den säkerställer ett effektivt beslutsfattande och eliminerar de ovan beskrivna eventuella intressekonflikterna i samband med organisationernas representation.

Dessutom ifrågasattes särskilt advokaternas representation och behovet av en ledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen. Samtidigt framförde tingsrätterna på bred front att de borde ha en starkare representation än de övriga i direktionen eftersom tyngdpunkten i Domstolsverkets uppgifter ligger på tingsrätterna redan av den anledningen att de är flest till antalet. Enhälligheten var dock nästan fullständig i fråga om nödvändigheten av en direktion med domarmajoritet som utövar verkets högsta beslutanderätt för att domstolsväsendets oberoende ska kunna tryggas.

En del remissinstanser ansåg att det föreslagna nomineringsförfarandet var diffust och komplicerat. Som alternativ föreslogs ett förfarande som kommissionen redan bedömt, där högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen sköter nomineringen av alla kandidater till domarledamöter. Samtidigt ansåg vissa remissinstanser att domarförslagsnämnden ska nominera kandidaterna till domarledamöter. De högsta domstolarna och domarförslagsnämnden ansåg emellertid inte att dessa uppgifter är naturliga för dem.

I flera yttranden ansåg man att den som väljs till tjänsten som överdirektör i stället för en högre högskoleexamen ska förutsättas ha en högre juridisk högskoleexamen. Detta ansåg bl.a. flera domstolar, Finlands juristförbund ry och Finlands domareförbund ry. Kravet motiverades bl.a. med Domstolsverkets uppgifter och ställning. I flera yttranden ansåg man att behörighetsvillkoren för överdirektören bör motsvara behörighetsvillkoren för cheferna vid andra centrala myndigheter inom justitieministeriets förvaltningsområde. En högre högskoleexamen i juridik förutsätts också av riksåklagaren och riksfogden. Samtidigt ansåg flera remissinstanser liksom kommissionen att det är motiverat att inte förutsätta att överdirektören har en juridisk examen.

5.2.3 Fortsatt beredning och remissvar om utkastet till regeringens proposition

Vid den fortsatta beredningen hörde justitieministeriet i synnerhet för att utreda vilka uppgifter som överförs till Domstolsverket och de resurser dessa binder alla enheter inom justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning, vissa av justitieministeriets fristående enheter och den kriminalpolitiska avdelningen, rättegångsbiträdesnämnden, domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden samt Riksåklagarämbetet och Riksfogdeämbetet.

De ändringar som i den fortsatta beredningen gjordes utifrån hörandena och remissvaren om kommissionens betänkande beskrivs närmare ovan i avsnitt 3.2 om alternativ.

I maj 2018 begärde justitieministeriet utlåtanden om utkastet till regeringens proposition med förslag till lagstiftning om inrättandet av Domstolsverket. Remissinstanserna ombads särskilt ta ställning till de förslag som avvek från kommissionens förslag, dvs. de i avsnitt 3.2 närmare beskrivna förslagen om sammansättningen och nomineringsförfarandet för Domstolsverkets

direktion, vissa av verkets uppgifter, behörighetsvillkoren för överdirektören samt domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens ställning. Dessutom har vissa andra ändringar tagits in i propositionen, och remissinstanserna ombads också ta ställning till dessa.

De frågor som väckte mest uppmärksamhet var bevarandet av justitieministeriets behörighet i samband med domarnas tjänstekollektivavtal och inrättandet, indragningen och flyttningen av domstolstjänster samt behörighetsvillkoren för Domstolsverkets överdirektör. Bägge frågorna gav anledning till många yttranden både för och emot förslaget. Exempelvis de högsta laglighetsövervakarna, flera hovrätter och flera tingsrätter motsatte sig justitieministeriets fortsatta behörighet i fråga om tjänstekollektivavtal och tjänster. En del remissinstanser ansåg att det är motiverat att justitieministeriet beslutar om inrättandet av tjänster och om avlöningen eftersom ministeriet också i fortsättningen ska svara för den högsta strategiska och ekonomiska styrningen. Dessutom bedömde man att ministeriets behörighet överensstämmer med de författningsprinciper som gäller utövandet av regeringsmakt. Det ansågs också viktigt att tjänstekollektivavtals- och förhandlingsverksamheten sköts centraliserat som en helhet. Samtidigt bedömde vissa att förslaget delvis strider mot målsättningarna för inrättandet av Domstolsverket, eftersom det ansågs minska den faktiska betydelsen av inrättandet som garanti för domstolarnas oberoende. Vidare bedömde man att Domstolsverket ska ha möjlighet att i så stor utsträckning som möjligt besluta om de resurser som behövs, eftersom det har i uppgift att sörja för domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar. Majoriteten av remissinstanserna ansåg emellertid att förslaget kan godkännas som en tillfällig lösning varefter behörigheten överförs till Domstolsverket.

Även behörighetsvillkoren för Domstolsverkets överdirektör väckte diskussion. Flera remissinstanser ansåg att överdirektören ska förutsättas ha en juridisk examen, eftersom den garanterar den behövliga kännedomen om rättsväsendet och rättsordningen samt anammandet av domarens oberoende ställning. Samtidigt motsatte sig flera remissinstanser förslaget och ansåg att behörighetsvillkoren för överdirektören ska vara öppna. Man bedömde att uppgiften som överdirektör i första hand förutsätter kompetens i beredningen av statsbudgeten, funktionsprinciperna för offentliga organisationer och strategiskt ledarskap, områden där också andra än personer med en juridisk examen kan bygga upp kompetens. Enligt remissinstanserna kan överdirektören inte heller likställas med riksåklagaren eller riksfogden. En del remissinstanser föreslog att en juridisk examen anges som primärt examenskrav, men att också en sökande med annan lämplig högskoleexamen och tillräcklig kännedom om domstolarnas verksamhet kan väljas till tjänsten.

Största delen av remissinstanserna understödde att advokatledamoten strukits från Domstolsverkets direktion. Enligt remissinstanserna kan intressentgruppernas sakkunskap och användarperspektiv vid behov inhämtas också på andra sätt. De flesta remissinstanser understödde också ändringen i nomineringsförfarandet för verkets direktion i fråga om den ledamot som företräder domstolarnas övriga personal. Förslaget ansågs eliminera de problem med intressekonflikter som kan vara förknippade med direktionsledamöter som nomineras direkt av organisationerna. Alla remissinstanser understödde organiseringen av domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens sekreterartjänster på det föreslagna sättet. Remissinstanserna hade inga särskilda påpekanden om de övriga förslagen i propositionen, som gällde chefsdomarens rätt att utnämna tingsnotarier och assessorer för den tid som motsvarar ett utbildningsprogram som inte genomförts samt infogandet av benämningen förvaltningsdirektör i domstolslagen.

I yttrandena fästes särskild vikt också vid de ekonomiska konsekvenserna av regeringens proposition, tillräckligheten av Domstolsverkets resurser samt tydligheten i behörighetsfördelningen mellan justitieministeriet, Domstolsverket och domstolarna. Vissa av iakttagelserna i remissvaren, såsom omfattningen av de uppgifter som eventuellt centraliseras från domstolar-

na till verket samt organiseringen av samarbetet och uppgiftsfördelningen mellan olika aktörer, avgörs av det verk som ska inrättas. Därför kan man inte ännu i detta skede entydigt ta ställning till dem. Regeringens proposition har precisrats utifrån remissvaren t.ex. i fråga om konsekvensbedömningen. De detaljerade justeringsförslag som remissinstanserna föreslagit har i huvudsak beaktats i propositionen.

6 Samband med andra propositioner

Propositionen hänför sig till budgeten för 2020. Största delen av Domstolsverkets omkostnader är personalkostnader. Dessutom uppstår kostnader bland annat för lokaler och arvoden till direktionsledamöterna. Med beaktande av de personalresurser som överförs från justitieministeriet till Domstolsverket uppgår den tilläggssatsning som krävs för verkets omkostnader till uppskattningsvis åtminstone cirka två miljoner euro per år. Av detta belopp har 1,7 miljoner euro i Planen för de offentliga finanserna för 2019–2022 beaktats i anslagsramarna för 2020–2022. Det resterande beloppet på minst 0,3 miljoner euro bedöms kunna uppnås genom att domstolarnas uppgifter koncentreras till Domstolsverket.

Enligt propositionen får personer som innehar vissa i lag angivna centrala politiska förtroendeuppdrag inte ingå i Domstolsverkets direktion. Avsikten är att detta hinder också ska gälla fullmäktige- och styrelseledamöterna i de landskap som ska inrättas. Innehållet i det 19 a kap. 7 § 3 mom. i domstolslagen som ingår i propositionen är således beroende av huruvida riksdagen godkänner regeringens proposition med förslag till lagstiftning om inrättande av landskap och om en reform av ordnandet av social- och hälsovården samt till lämnande av underrättelse enligt artikel 12 och 13 i Europeiska stadgan om lokal självstyrelse (RP 15/2017 rd), som för närvarande är under behandling. Propositionerna måste samordnas vid riksdagsbehandlingen.

Finansministeriets arbetsgrupp har i december 2016 avgett sitt betänkande om upphävandet av besvärsförbud i fråga om utnämningsbeslut som gäller statliga tjänster (Finansministeriets publikationer 41/2016). Regeringens proposition i ärendet med förslag till lag om ändring av statstjänstemannalagen och till vissa lagar som har samband med den (RP 77/2017 rd) är under behandling i riksdagen. I propositionen föreslås att en ny 7 § om sökande av ändring i beslut om utnämning till en tjänst eller ett tjänsteförhållande eller förordnande till ett uppdrag fogas till 23 kap. i domstolslagen. Eftersom en ny 7 § även i denna proposition föreslås bli infogad i 23 kap. måste propositionerna tekniskt samordnas vid riksdagsbehandlingen.

Denna proposition innehåller en hänvisning till den gällande förvaltningsprocesslagen (586/1996), som ska upphävas genom lagen om rättegång i förvaltningsärenden (RP 29/2018 rd). I den propositionen föreslås bl.a. att det ska krävas besvärstillstånd för att söka ändring i en regional förvaltningsdomstols beslut hos högsta förvaltningsdomstolen. Om den propositionen godkänns och om lagen träder i kraft före de lagändringar som föreslås i denna proposition behövs ingen särskild bestämmelse om rätten att överklaga förvaltningsdomstolens beslut hos högsta förvaltningsdomstolen.

DETALJMOTIVERING

1 Lagförslag

1.1 Domstolslagen

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. Lagens tillämpningsområde. I paragrafen föreskrivs om domstolslagens tillämpningsområde. Ett omnämmande av Domstolsverket infogas i *1 mom.* eftersom bestämmelser om domstolsverket enligt förslaget ska införas i kap. 19 a.

Enligt *2 mom.* ska lagen dock tillämpas på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt på deras ledamöter endast om inte något annat föreskrivs i lagen om högsta domstolen eller i lagen om högsta förvaltningsdomstolen. I förarbetena till domstolslagen (RP 7/2016 rd, s. 65—66) redogörs utförligt för vilka bestämmelser i domstolslagen som också ska tillämpas på de högsta domstolarna. Inga ändringar föreslås i det avseendet. Enligt förslaget omfattas alla domstolar av Domstolsverkets ansvarsområde. Kap. 19 a som innehåller bestämmelser om Domstolsverket gäller således också högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen. De högsta domstolarna har en särställning som beskrivs närmare nedan i motiveringen för kap. 19 a om Domstolsverket. Avsikten är att de också i fortsättningen ska ha egna omkostnadsmoment i statsbudgeten. Domstolsverket ska också i övrigt i sin verksamhet ta hänsyn till högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ställning som högsta domstolar.

Riksrätten ska inte höra till Domstolsverkets ansvarsområde. Enligt *3 mom.* ska särskilda bestämmelser även i fortsättningen gälla för riksrätten.

10 kap. Behörighetsvillkor för domare

11 §. Övriga domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper. Paragrafen innehåller bestämmelser om domartjänster som förutsätter särskilda språkkunskaper och som placeras vid hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen (s.k. språkdomeartjänster). Paragrafens *1 mom.* motsvarar det gällande momentet.

Enligt bemyndigandet att utfärda förordning i *2 mom.* utfärdas genom förordning av statsrådet bestämmelser om hur många sådana domartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga domstolarna. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen över behovet av dessa domartjänster. Avsikten med bestämmelsen har varit att bereda de högsta domstolarna en möjlighet att yttra sig om behovet av att inrätta språkdomeartjänster särskilt med tanke på tillgodoseendet av de grundläggande språkliga rättigheterna. Med beaktande av Domstolsverkets uppgifter föreslås det att uppgiften att ge utlåtanden överförs från de högsta domstolarna till Domstolsverket. Momentet ändras på det sätt som detta förutsätter.

11 kap. Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare

4 §. Ledigförklaring av tjänster. Paragrafens *1 mom.* motsvarar det gällande momentet. På det sätt som anges nedan sköter Domstolsverket enligt 5 § i fortsättningen de praktiska åtgärder som hänför sig till ledigförklaringen av en domartjänst, exempelvis mottagandet av ansökningar. Därför förklaras domartjänster enligt detta moment inte längre lediga att sökas ”vid domstolen”.

Till 2 *mom.* fogas bestämmelserna i den gällande 5 § om vilken domstol som ledigförklarar en domartjänst. Vilken domstol som fattar beslut om att ledigförklara en tjänst ändras inte i sak. I stället för domstolen ska emellertid Domstolsverket i enlighet med anvisningar från den berörda domstolen sköta de praktiska åtgärder som hänför sig till ledigförklaringen av en tjänst, såsom publiceringen av ansökningsannonsen och mottagandet och registreringen av ansökningshandlingarna. Dessa bestämmelser ska enligt förslaget finnas i 5 § 1 *mom.* Då domstolarna fattar beslut om att ledigförklara en tjänst, men inte längre ”ledigförklarar tjänsten”, ändras språkdräkten till denna del. Med avvikelse från den gällande 5 § anges de behöriga domstolarna i varsin punkt.

I lagen införs också motsvarande bestämmelser om ledigförklaring av assessorstjänster (se 18 kap. 1 § 3 *mom.*) och tingsnotarietjänster (se lagförslag 2).

5 §. *Domstolsverkets uppgifter vid utnämning av domare.* Den gällande paragrafen innehåller bestämmelser om vilken domstol som ledigförklarar en tjänst som domare. Eftersom denna förteckning enligt förslaget ska flyttas till 4 § 2 *mom.* föreskrivs i den föreslagna paragrafen om Domstolsverkets uppgifter i anslutning till utnämningen av domare vid andra domstolar än de högsta förvaltningsdomstolarna. Uppgifterna är biträdande och domstolarnas beslutanderätt i anslutning till utnämningar ändras inte. Det förfarande som föreskrivs i paragrafen kan vid behov tillämpas också när tjänster tillsätts för viss tid, men lagen förpliktar inte till detta. Enligt förslaget ska regleringen inte gälla tillsättandet av de högsta domstolarnas presidenter och ledamöter, utan domstolarna sköter själva uppgifterna i anslutning till dessa utnämningar.

Enligt 1 *mom.* ska Domstolsverket sköta de praktiska åtgärder som hänför sig till ledigförklaringen av en tjänst i enlighet med anvisningar från domstolarna. Den domstol som enligt 4 § fattar beslut om att ledigförklara en tjänst ska ge Domstolsverket behövliga uppgifter om tjänsten och behörighetsvillkoren, ansökningsannonsen, ansökningstiden och andra omständigheter i anslutning till ansökningsförfarandet.

I 2 *mom.* föreskrivs om utarbetandet av ett sammandrag över tjänstemeriter. Bestämmelsen ersätter det gällande 11 § 3 *mom.* enligt vilket det till utlåtandet från den domstol som ledigförklarar tjänsten som domare ska bifogas ett sammandrag enligt nämndens anvisningar över sökandenas tjänstemeriter och över övriga meriter som beaktats. I stället för domstolarna ska Domstolsverket utarbeta sammandraget över tjänstemeriter enligt domarförslagsnämndens anvisningar. Det är motiverat att för Domstolsverkets bruk utveckla ett system där uppgifterna om de sökande finns samlade. Sammandragen över tjänstemeriter behöver då inte göras upp på nytt i samband med varje tjänstetillsättning, utan det räcker med att uppdatera de tidigare uppgifterna enligt behov. Det är motiverat att systemet ska kunna användas också vid utnämningen av domare för viss tid. Vid justitieministeriet pågår ett utvecklingsprojekt för att stödja domstolarnas rekryteringar (PALLAS), som åtminstone delvis svarar mot dessa behov. Avsikten är dessutom att systemet VAHVA, som redan används vid justitieministeriet och senare kommer att bli tillgängligt för domstolarna, ska kunna utnyttjas vid utnämningen av domare. Domstolsverket ska enligt förslaget utarbeta sammandragen över de sökandes tjänstemeriter också när assessorstjänster (18 kap. 1 §) och tingsnotarietjänster (se lagförslag 2) tillsätts.

Enligt 3 *mom.* sköts åtgärder i anslutning till tillsättandet av tjänsten som president eller tjänst som ledamot vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen av dessa domstolar själva.

6 §. *Ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst.* I paragrafen föreskrivs om grunderna för ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen. Paragrafens 1

mom. motsvarar det gällande momentet. Enligt förslaget ska 2 *mom.* justeras så att det motsvarar de ändringar som föreslås i 4 och 5 §. Beslut om de åtgärder som avses i paragrafen ska fattas av den berörda domstolen, men Domstolsverket ska sköta de praktiska åtgärderna i anslutning till dem. Inte heller den här bestämmelsen gäller tillsättandet av tjänsten som president eller en tjänst som ledamot vid högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen, utan de båda domstolarna sörjer själva för de praktiska åtgärder som avses i paragrafen när det gäller de nämnda tjänsterna.

9 §. *Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden.* I 1 *mom.* föreskrivs om de domstolar av vilka domarförslagsnämnden ska begära utlåtande om de sökande. Här föreslås inga ändringar. Även i fortsättningen ska utlåtandet ges av den domstol som har fattat beslut om att ledigförklara tjänsten, och när det gäller tingsdomare även av hovrätten. Momentets språkdräkt ändras så att utlåtandet ska begäras av den domstol som har fattat beslut om att ledigförklara tjänsten.

Paragrafens 2 och 3 *mom.* motsvarar de gällande momenten.

11 §. *Innehållet i domstolens utlåtande.* I paragrafen föreskrivs om innehållet i domstolens utlåtande och om utarbetandet av ett sammandrag över de sökandes tjänstemeriter. Paragrafens 1 *mom.* motsvarar det gällande momentet. I 2 *mom.* stryks omnämmandet av domarförslagsnämndens rätt att ge närmare anvisningar om innehållet i utlåtandet som onödigt. Domarförslagsnämnden kan inom området för sin uppgift enligt 20 kap. 1 § ge anvisningar utan särskilt bemyndigande. Bestämmelsen i 3 *mom.* om utarbetandet av ett sammandrag över de sökandes tjänstemeriter flyttas som ovan konstaterats till 5 § 2 *mom.*

14 kap. **Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning**

4 §. *Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet.* I paragrafen föreskrivs om förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet. Paragrafens 1 och 2 *mom.* motsvarar de gällande momenten. Paragrafens 3 *mom.* motsvarar i sak det gällande, men ordalydelsen preciseras.

I 4 *mom.* föreskrivs om förfarandet för entledigande av en domare som utan giltig orsak vägrar att ta emot en tjänst som han eller hon anvisats vid omstrukturering av domstolsväsendet. Enligt bestämmelsen ska ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen som rättskipningsärende. Justitieministeriet har behörigheten att kräva att en domare entledigas. Enligt förslaget ska justitieministeriet fortfarande vara behörigt i fråga om tjänsteregleringar för domartjänster. Det här hindrar emellertid inte att behörigheten överförs till Domstolsverket när det gäller ansökan om entledigande i sådana situationer som avses i paragrafen. Domarens oberoende i förhållande till regeringsmakten tillgodoses då på ett bättre sätt än för närvarande.

17 kap. **Sakkunnigledamöter**

22 §. *Sakkunnigledamöters arvode.* I paragrafen föreskrivs om det arvode som betalas till domstolens sakkunnigledamöter. Enligt den gällande paragrafen fastställer justitieministeriet grunderna för arvoden och ersättningarna. Enligt förslaget ska Domstolsverket i fortsättningen besluta om de arvoden som betalas till domstolarnas sakkunniga, trots att justitieministeriet fortsättningsvis har beslutanderätten i fråga om arvoden för domstolarnas personal. Militära rättegångslagen (326/1983) innehåller bestämmelser om militära ledamöter i allmänna domstolar. Enligt 12 § i den lagen betalas arvode till en militär ledamot med iakttagande av vad som föreskrivs i den aktuella bestämmelsen i domstolslagen. Domstolsverket fastställer således i fortsättningen grunderna också för de militära ledamöternas arvoden.

18 kap. **Assessorer**

1 §. Assessorstjänster. I paragrafen föreskrivs om assessorstjänster. Paragrafens *1 och 2 mom.* motsvarar i sak de gällande momenten.

Enligt *3 mom.* iakttas vid utnämning av assessor vad som i 12 kap. föreskrivs om utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid. I 21 kap. föreskrivs att domarutbildningsnämnden har till uppgift att sköta ordnandet av ansökningsförfarandet för assessorstjänster. Uppgiften inkluderar också att fatta beslut om att ledigförklara tjänsterna. Det finns skäl att för tydlighetens skull uttryckligen föreskriva om ledigförklaring av assessorstjänster även i paragrafen om assessorstjänster. Detsamma gäller ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst. Enligt förslaget infogas uttryckliga bestämmelser om dessa i momentet.

Domstolsverket sköter enligt förslaget de praktiska åtgärderna i samband med ledigförklaringen av en tjänst samt utarbetar ett sammandrag över de sökandes meriter. Som det konstateras i motiveringen till 11 kap. 4 och 5 § gäller detta också domartjänster för viss tid inklusive assessorer. Momentet i fråga ändras i enlighet med detta.

5 §. Avbrott i utbildningsprogrammet. I paragrafen föreskrivs om avbrott i utbildningsprogrammet för assessorer och om rätten att slutföra programmet efter avbrottet. För att programmet ska kunna slutföras förutsätts att assessorn utnämns till domstolen för den tid som kvarstår av utbildningen. Personen har då ett gällande tjänsteförhållande vid domstolen och således behörighet att verka som assessor. Chefsdomaren har beslutanderätt när det gäller avbrott i utbildningsprogrammet. Assessorn utnämns emellertid enligt 12 kap. 4 § av högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen på framställning av chefsdomaren. Utnämningen till assessor föregås av ett urvalsprov som anordnas av domarutbildningsnämnden, nämndens förberedande urval av assessorer och domstolarnas bedömning av de sökande samt den högsta domstolens utnämningsbeslut.

En ny utnämning för att förlänga utbildningsprogrammet är i praktiken en formalitet eftersom högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen redan en gång utnämnt assessorn till utbildningsprogrammet. Av praktiska skäl är det motiverat att chefsdomaren, som fattar beslutet om avbrott i utbildningsprogrammet, också ska få besluta om slutförande av programmet. De högsta domstolarna behöver inte avgöra en sådan formsak när de redan en gång tagit ställning till assessorsutnämningen.

Med stöd av det som konstaterats ovan fogas till paragrafen ett nytt *2 mom.* där det föreskrivs att chefsdomaren vid avbrott utnämner assessorn för den tid som motsvarar ett utbildningsprogram som inte genomförts för att det avbrutna programmet ska genomföras. Utnämningen görs vid samma domstol där programmet avbrutits. För tydlighetens skull infogas i *1 mom.* ett omnämmande av att programmet ska slutföras vid samma domstol där det avbrutits.

19 kap. **Övrig personal**

5 §. Kanslichef och övrig personal. I paragrafen föreskrivs om domstolarnas kansli- och förvaltningschefer och övriga personal. Enligt *1 mom.* kan det vid en domstol också finnas en tjänst som kanslichef, förvaltningschef eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. Med anledning av projektet för utvecklande av tingsrätterna har Östra Nylands och Västra Nylands tingsrätter inrättat förvaltningsdirektörstjänster. Samtidigt har de befintliga förvaltningschefstjänsterna vid Uleåborgs, Birkalands och Egentliga Finlands tingsrätter den 1 juni 2018 omvandlats till förvaltningsdirektörstjänster. Vid Helsingfors

tingsrätt finns även i fortsättningen en förvaltningsdirektör. Redan i nuläget kan alltså vissa tingsrätter ha förvaltningsdirektörstjänster trots att benämningen inte finns i lagen. När antalet tjänster ökar är det motiverat att benämningen uttryckligen nämns i lagen. Det föreslås att benämningen förvaltningsdirektör fogas till *1 mom.* Även i fortsättningen kan också exempelvis förvaltningssekreteraren svara för administrativa ärenden vid domstolen.

Paragrafens *2 mom.* motsvarar det gällande momentet.

Till följd av ändringen i *1 mom.* ändras *3 mom.* så att det inte längre innehåller alla förvaltningstjänster på chefsnivå som omfattas av chefsdomarens utnämningsbehörighet. Enligt den föreslagna bestämmelsen utnämner chefsdomaren ”i denna paragraf avsedda tjänstemän”, vilket innefattar behörigheten att utnämna kanslichefen, förvaltningsdirektören och förvaltningschefen samt övriga tjänstemän.

AVDELNING IV A DOMSTOLSVERKET OCH NÄMNDERNA

19 a kap. **Domstolsverket**

1 §. Domstolsverket. I paragrafen föreskrivs om Domstolsverket. Enligt den finns Domstolsverket för skötseln av domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och för utvecklande, planering och stödjande av domstolarnas verksamhet. Bestämmelsen uttrycker verkets grundläggande uppgift. Domstolsverket är en myndighet som betjänar domstolsväsendet. Verket ska sköta domstolarnas verksamhetsförutsättningar samt utveckla och planera deras verksamhet. Justitieministeriet ska fortsättningsvis, vid behov i samarbete med Domstolsverket, sköta de uppgifter inom styrningen och utvecklingen av domstolsväsendet som hör till statsrådets ansvar. Verket har ett nära samarbete med justitieministeriet och domstolarna.

Domstolsverket hör till justitieministeriets förvaltningsområde. I praktiken innebär detta att justitieministeriet på statsrådsnivå sörjer för domstolsväsendets och Domstolsverkets verksamhetsförutsättningar. Den strategiska och ekonomiska styrningen av verket och domstolsväsendet hör således till ministeriet. Justitieministeriet beslutar om betydande reformer som gäller Domstolsverket och domstolsväsendet och som förutsätter lagändringar, exempelvis när det gäller domstolsväsendets strukturer. I 2 § 8 mom. finns bestämmelser om Domstolsverkets deltagande i utvecklingen av domstolsväsendet.

2 §. Domstolsverkets uppgifter. I paragrafen föreskrivs om Domstolsverkets uppgifter. Enligt *1 mom.* har verket till uppgift att se till att domstolarna kan utöva dömande makt på ett högklassigt sätt och att domstolarnas förvaltning är effektivt och ändamålsenligt ordnad.

Domstolsverket svarar för att domstolsväsendets verksamhet är välorganiserad och de begränsade resurserna utnyttjas effektivt. Det bör noteras att domstolarna enligt 1 kap. 4 § 1 mom. i domstolslagen själva svarar för organiseringen av sin verksamhet med iakttagande av vad som föreskrivs i domstolslagen eller någon annan lag. De uppgifter som gäller Domstolsverket påverkar inte domstolarnas makt att besluta om sin egen verksamhet. Domstolsverket ska framför allt genom resursstyrning styra de enskilda domstolarna mot en ändamålsenlig och resultatrik verksamhet och medelanvändning. Domstolsverket deltar i egenskap av centralt ämbetsverk i statens ram- och budgetberedning i fråga om domstolsväsendet. Verket kan också främja en resultatrik verksamhet vid domstolarna på andra sätt, exempelvis genom att ge råd, information och rekommendationer om god praxis.

I *2 mom.* ingår en förteckning över verkets uppgifter. Förteckningen är inte uttömmande, utan nämner verkets centrala uppgifter. Domstolsverket kan således i enlighet med 12 punkten i

momentet inom ramarna för sin behörighet besluta om centralisering också av andra förvaltningsuppgifter än de uppgifter som nämns i förteckningen.

I momentets *1 punkt* föreskrivs om uppgifter i anknytning till statsbudgeten. Enligt punkten ska Domstolsverket till justitieministeriet skicka ett budgetförslag för domstolarna och verket inklusive motivering och i enlighet med budgeten besluta om utdelningen av anslag till domstolarna och Domstolsverket. Om en del av anslagen anvisats direkt till en viss domstol har Domstolsverket inget prövningsutrymme i fråga om allokeringen. Detta gäller närmast högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen som enligt förslaget har egna budgetmoment för sina omkostnadsanslag.

Domstolsverket bereder för justitieministeriet budgetförslagen för domstolsväsendet. I beredningen av lagförslaget har avsikten varit att domstolsväsendet ska ha tre omkostnadsmoment: ett för högsta domstolen, ett för högsta förvaltningsdomstolen och ett gemensamt för de övriga domstolarna och Domstolsverket. De högsta domstolarna ska enligt detta fortsättningsvis ha egna omkostnadsmoment för sina driftsanslag. Detta är motiverat med hänsyn till de högsta domstolarnas grundlagsenliga ställning. I förslaget som gäller de övriga domstolarnas omkostnader ingår också verkets egna utgifter och utgifterna för domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden. Eftersom indelningen och grupperingen av utgifterna i statsbudgeten enligt 6 § i lagen om statsbudgeten bestäms närmare genom förordning har ingen bestämmelse om momentindelningen tagits in i lagen. I sista hand beslutar riksdagen om momentindelningen.

De högsta domstolarna skickar liksom de övriga domstolarna sina egna förslag till omkostnadsanslag till Domstolsverket. Högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens ställning som högsta domstolar förutsätter att de lägger fram sina egna anslagsbehov och verksamhetsmål. Av denna ställning följer också att de högsta domstolarnas egna uppskattningar av sina anslagsbehov ska tillmätas en särskild betydelse. Domstolsverket beaktar framställningarna när det lämnar in sina ramförslag och budgetförslag för domstolarna och Domstolsverket till justitieministeriet. Riksdagen fattar beslut om beslutsdelen till respektive moment, och de mål som ingår i förklaringsdelen i regeringens budgetproposition förpliktar också de högsta domstolarna enligt riksdagens beslut. Det är ändå möjligt att rikta anslag från olika moment i enlighet med dispositionsplanen för dem till alla domstolar för produktionen av gemensamma tjänster såsom informationssystem.

Domstolsverket sammanställer ram- och budgetförslagen för alla domstolar och lämnar dem till justitieministeriet, som förhandlar med finansministeriet om hela förvaltningsområdet. Justitieministeriet sköter Domstolsverkets resultatstyrning. Resultatstyrningen gäller dels domstolsväsendet som helhet, dels Domstolsverket. I förhandlingarna fastställs domstolsväsendets och Domstolsverkets resultatmål och resurserna för att uppnå dessa. Ministeriets resultatstyrning gäller framför allt de strategiska riktlinjerna. Domstolsverket för i sin tur resultatförhandlingar med de olika domstolarna och riktar anslagen till domstolarna.

Det bör noteras att när riksdagen godkänt statsbudgeten inklusive anslagen för de moment som gäller de högsta domstolarna är riksdagens godkännande bindande i fråga om dessa moment. Verket, liksom justitieministeriet för närvarande, kan inte längre genom allokering besluta om dessa anslag. Som redan konstaterats ovan är det ändå möjligt att rikta anslag från olika moment i enlighet med dispositionsplanen för dem till alla domstolar för produktionen av gemensamma tjänster. Därför används i 1 punkten till denna del formuleringen ”till den del som anslag inte har riktats direkt till en domstol”.

Enligt 2 *punkten* ska Domstolsverket sköta domstolarnas lokalhantering, till den del beslutanderätten inte hör till justitieministeriet. Domstolarnas lokalärenden, som för närvarande sköts av justitieministeriet, överförs därmed till Domstolsverket med undantag av de frågor där beslutanderätten hör till statsrådet. På det sätt som konstateras i den allmänna motiveringen beslutar avdelningschefen för justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning om ärenden som gäller anskaffning och underhåll av lokaler för ämbetsverken inom sitt ansvarsområde och om utnämmandet av projektchefer för projekt som gäller dessa, om den årliga hyran för lokalen exklusive mervärdesskatt är över 200 000 euro, såvida inte ärendet på grund av sin betydelse hör till ministeriet. I praktiken innebär detta hyresavtalen för ämbetsverk med cirka 40—50 anställda. Avtal som ingås för flera år och som under hyresperioden har ett värde som överstiger 5 miljoner euro ska dessutom behandlas i statsrådets finansutskott.

Domstolsverket sköter centraliserat ärenden som gäller lokalerna (planering, anskaffning, renoveringsprojekt och ärenden som gäller hyresavtal). Dessutom ska verket sköta lokalrelaterade ärenden som exempelvis säkerhetsarrangemang och renhållning. Lokalärendena kan binda upp en betydande del av domstolarnas resurser. Dessutom har det blivit allt mer aktuellt att sörja för säkerheten i lokalerna. Med beaktande av allt detta förutsätter en korrekt skötsel av lokalärendena klart större resurser än för närvarande. Samtidigt kan också besparingar uppnås genom centralisering och effektivisering.

Justitieministeriet ska också i fortsättningen planera förvaltningsområdets lokalitetsstrategi och samordna fastighetsförvaltningen. Domstolsverket samarbetar tätt dels med domstolarna, dels med justitieministeriet och Senatsfastigheter.

Enligt 3 *punkten* ska Domstolsverket sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem. Tryggandet och utvecklandet av it-tjänster och tjänster i anslutning till informationssystemen hör till Domstolsverkets viktigaste uppgiftsområden. Beställarutförarmodellen tillämpas fortsättningsvis i utvecklingen och upprätthållandet av informationssystemen. I fråga om domstolarnas informationssystemstjänster ska Domstolsverket ersätta justitieministeriets justitieförvaltningsavdelning som beställare. Domstolsverket ingår serviceavtalen med serviceproducenterna. I detta sammanhang är avsikten inte att ingripa de högsta domstolarnas rätt att själva fungera som beställare. Liksom för närvarande ska Rättsregistercentralen producera informationssystemstjänsterna. De grundläggande it-tjänsterna som är oberoende av förvaltningsområde beställs också i fortsättningen av Statens center för informations- och kommunikationsteknik Valtori. Justitieministeriets dataadministrationsenhet svarar fortsättningsvis för styrningen och samordningen av hela förvaltningsområdets informationssystemstjänster. I denna roll deltar enheten också i fortsättningen som sakkunnig i serviceavtalsförhandlingar och uppföljningsgrupper.

Beredningen av förvaltningsområdets dataadministrationsstrategi och styrnings- och utvecklingsansvaret på statsrådsnivå hör till justitieministeriet. Eftersom de funktionella kraven ska beaktas i utvecklingen av informationssystemen är det motiverat att utvecklingsprojekt som AIPA och HAIPA, som pågår för närvarande, placeras i anslutning till Domstolsverket. Projektbyråerna för dessa projekt finns för närvarande i Böle i Helsingfors och hyresavtalet har upprättats för hela den planerade projekttiden. Enligt den aktuella tidsplanen avslutas projektet HAIPA före utgången av 2019, dvs. innan Domstolsverket inleder sin verksamhet. Projektet AIPA har däremot uppskattats pågå fram till slutet av 2021. I detta skede är det inte längre motiverat att flytta projektbyråerna till andra lokaler.

Enligt 4 *punkten* ska Domstolsverket i samarbete med domarutbildningsnämnden se till att det ordnas utbildning för domarna och domstolarnas övriga personal. Domstolsverket tar därmed över justitieministeriets nuvarande uppgifter i anslutning till utvecklandet av domstolspersona-

RP 136/2018 rd

lens kompetens. Verket ska ha en helhetssyn på utvecklings- och utbildningsbehoven i hela domstolsväsendet inklusive IKT-utbildningen. Förutsättningarna är goda eftersom verket är väl insatt i utbildningsbehoven i praktiken. Det är särskilt viktigt att IKT-utbildningen beaktas eftersom domstolarnas arbets- och verksamhetssätt kommer att förändras betydligt i och med digitaliseringsutvecklingen i samhället.

Verkets praktiska arbete gäller planeringen, anordnandet och utvärderingen av utbildningen. Verket administrerar också domarnas internationella utbildning och tjänstemannautbytet. Avsikten är inte att förslaget ska ingripa i den utbildning som domstolarna själva anordnar. Domstolsverket kan emellertid genom att samordna den utbildning som domstolarna anordnar skapa förutsättningar för ett effektivare utbildningssystem än för närvarande. Domstolsverket ansvarar för att se till att utbildningen anordnas på ett riksomfattande högklassigt och effektivt sätt. Verket ansvarar för att utbildningsresurserna utnyttjas effektivt, och kan genom att rikta resurserna säkerställa att utbildningen är riksomfattande. Lokala utbildningar får inte heller leda till skillnader i rättspraxis i olika delar av landet. Genom att rikta utbildningsfinansieringen på rätt sätt kan Domstolsverket därmed stödja ett effektivt och ändamålsenligt ordnande av utbildning.

Enligt *5 punkten* ska Domstolsverket stödja domstolarna i deras kommunikation. Domstolarna har fortsättningsvis ansvaret att informera särskilt om rättskipningsavgöranden. Det är ändå motiverat att anställa kommunikationsexperten vid Domstolsverket, dit domstolarna kan vända sig vid behov. Också stöduppgifter i anslutning till den dagliga informationen, den tekniska administrationen av internet- och intranätssidor samt besvarandet av meddelanden från allmänheten kan koncentreras till verket. Det kan också sköta den allmänna utvecklingen av kommunikationen och planeringen av principerna. Verket sköter givetvis också sin egen kommunikation och tar också hand om kommunikationen kring pågående utvecklingsprojekt som gäller domstolsväsendet.

Enligt *6 punkten* ska Domstolsverket följa resultaten av domstolarnas verksamhet samt göra upp rapporter och kalkyler över den. Uppgiften anknyter till de uppgifter i anslutning till statsbudgeten som beskrivs ovan i 2 punkten. Ett domstolsväsende som finansieras med offentliga medel ska ha en effektiv och resultatrik verksamhet. Verkets uppgift är att följa och utveckla domstolsväsendets verksamhet utifrån detta perspektiv. Verket kan också fästa uppmärksamhet vid kvalitativa utvecklingsbehov och utveckla olika indikatorer för att beskriva domstolarnas verksamhet.

I egenskap av centralförvaltningsmyndighet sköter Domstolsverket också uppgifter i anslutning till domstolsväsendets bokföring och betalningsrörelse. Det är motiverat att låta Domstolsverket och domstolarna utgöra en enda bokföringsenhet och att låta verket svara för uppgifterna i samband med den. De uppgifter som enligt budgetlagstiftningen hör till bokföringsenheten hör därmed till Domstolsverket. Det innebär att domstolarna inte längre hör till samma bokföringsenhet som justitieministeriet. Domstolsverket sköter som bokföringsenhet uppgifterna i anslutning till domstolsväsendets bokföring och betalningsrörelse och lämnar årligen en i lagen om statsbudgeten avsedd berättelse om domstolsväsendets verksamhet. Berättelsen ska innehålla tillräckliga och riktiga uppgifter om hur budgeten har följts och om domstolsväsendets intäkter och kostnader, ekonomiska ställning och resultatet av verksamheten. Trots detta upprättar domstolarna sina egna verksamhetsberättelser enligt vad som föreskrivs i domstolslagen.

Enligt *7 punkten* ska Domstolsverket i riksomfattande utvecklingsprojekt och andra projekt vara det ämbetsverk som företräder domstolsväsendet, om ärendet inte hör till en domstol, statsrådet eller någon annan myndighet. Domstolsverket företräder domstolsväsendet exem-

pelvis i riksomfattande eller sektorsövergripande projekt som på ett omfattande sätt berör olika myndigheter. Detta begränsar emellertid inte domstolarnas eget deltagande i projekten, om det är ändamålsenligt. Domstolarna kan således även i fortsättningen aktivt delta i utvecklingen av sin verksamhet.

Enligt *8 punkten* har Domstolsverket till uppgift att delta i det allmänna utvecklandet av domstolsväsendets verksamhet. Domstolsverket deltar i egenskap av central myndighet i lagstiftningsprojekt som gäller dess ansvarsområde eller i andra utvecklingsprojekt, särskilt sådana som justitieministeriet ansvarar för. Domstolsverket kan exempelvis ansvara för uppgifter som följer av verkställigheten av ny lagstiftning. Verket kan delta i utvecklingsprojekt också genom att utarbeta olika utredningar eller ge sakkunnighjälp i frågor som gäller dess ansvarsområde. Det deltar i utvecklingen av domstolarna i nära samarbete med domstolarna och justitieministeriet, liksom även med övriga ministerier och samarbetsparter. Ett oberoende ämbetsverk kan agera mer aktivt än ministerierna trots att även det givetvis måste respektera domstolarnas och domarnas oberoende i rättskipningen. Verket befinner sig närmare domstolarnas vardag och kan då utföra ett mer yrkeskunnigt och nyttigt utvecklingsarbete med tanke på domstolarnas praktiska verksamhet. Domstolsverket kan mer aktivt än ministerierna stödja den kvalitativa utvecklingen av rättskipningsarbetet.

Utgångspunkten är att Domstolsverket i stället för justitieministeriet deltar i projekt för att utveckla domstolsväsendet. Den strategiska planeringen och styrningen av domstolsväsendet hör fortsättningsvis till justitieministeriet. Ministeriet beslutar som en del av statsrådet om inledandet av reformer som gäller domstolsväsendet och svarar för genomförandet av dem. Domstolsverkets uppgift är att se till att strategin genomförs. Domstolsverket ska därmed ha en nära kontakt och ett tätt umgänge med ledningen för domstolsväsendet vid justitieministeriet, så att domstolsväsendets behov och synpunkter beaktas. Det är motiverat att Domstolsverket permanent deltar i den långsiktiga strategiska verksamhets- och ekonomiplaneringen. Det har i uppgift att ta fram information om sitt ansvarsområde för den strategiska beredningen och det strategiska beslutsfattandet. Domstolsverket sköter det praktiska genomförandet av utvecklingsprojekten. Det kan också enligt *10 punkten* nedan lägga fram initiativ för statsrådet om att inleda reformer.

Författningsberedning som gäller domstolsväsendet görs också i fortsättningen vid justitieministeriet. Verket deltar aktivt i författningsberedningen i egenskap av sakkunnig. Genomförandet av projekt som förutsätter författningsberedning överförs från Domstolsverket till justitieministeriet senast i det skede då regeringens proposition till riksdagen i ärendet börjar beredas. Projekt som är förknippade med strategisk styrning på statsrådsnivå eller betydande författningsberedning kan förutsätta att både justitieministeriet och Domstolsverket deltar i beredningen från början. Som redan konstaterats ovan kan domstolarna delta i utvecklingen av sin verksamhet trots Domstolsverkets roll i utvecklingen av domstolarna. Tvärtom är det bra om Domstolsverket har en god kännedom om sitt förvaltningsområde, vilket förutsätter en aktiv kontakt med domstolarna.

Enligt *9 punkten* ska Domstolsverket främja, stödja och samordna utvecklingsprojekt som gäller domstolarna och deras verksamhet. Med detta avses i synnerhet domstolarnas gemensamma utvecklings- och kvalitetsprojekt, som domstolsverket kan samordna. Verket kan också stödja domstolarna i det praktiska genomförandet av projekten. Vid behov kan verket också samordna utbildningen av de olika domstolarnas personal så att de olika domstolarna i högre grad kan dra nytta av utbildningarna.

Enligt *10 punkten* ska Domstolsverket lägga fram initiativ för statsrådet om lagstiftning, åtgärder eller utveckling inom sitt ansvarsområde. Uppgiften anknyter på ett centralt sätt till

RP 136/2018 rd

verkets uppgift enligt 1 § att sköta domstolsväsendets verksamhetsförutsättningar och verkets och planeringen av domstolarnas verksamhet. Domstolsverket har därmed initiativrätt i projekt som gäller domstolsväsendet och där statsrådet har beslutanderätten.

Enligt *11 punkten* ska Domstolsverket också delta i det internationella samarbetet. Verket sköter i stället för justitieministeriet de internationella uppgifter som bl.a. anknyter till domarutbildningen. Verket kan också delta som företrädare för domstolsväsendet i det internationella och nordiska samarbetet och besvarar vissa begäranden om information till den del som inte uppgifterna hör till ministeriet eller domstolarna själva.

Domstolsverket har helhetsansvaret för domstolarnas centralförvaltning och stödet till dem. Verket har ett omfattande uppgiftsområde som kan inkludera många typer av uppgifter på olika nivåer. Därför tas en allmän bestämmelse in i *12 punkten*. Med stöd av den kan också skötseln av övriga centralförvaltningsuppgifter inom domstolsväsendet höra till Domstolsverket. Bestämmelsen möjliggör att också andra uppgifter än de som föreslås i detta lagförslag kan centraliseras till Domstolsverket. Som det konstateras i den allmänna motiveringen kan dessa uppgifter t.ex. inkludera sakkunniguppgifter inom översättnings- och tolkningstjänster, personal- och ekonomiförvaltning, upphandlingar, dataskydd, arkivering, informationstjänster och kommunikation. Även t.ex. rutinuppgifter inom leverantörs- och kundfakturerings, postning eller personalförvaltning där eventuellt också automatisering kan utnyttjas kan vara möjliga att centralisera.

Som det konstateras i den allmänna motiveringen kan behörigheten i ärenden som gäller tjänstekollektivavtal och tjänsteregleringar senare överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. Dessa uppgifter kan anses höra till de ”övriga centralförvaltningsuppgifter” som avses i punkten i fråga. I praktiken förutsätter detta ett beslut av finansministeriet om beviljande av förhandlingsrätt och en ändring av förordningen om statens tjänstekollektivavtal (9 §) samt statstjänstemannaförordningen (3 §).

I *13 punkten* föreskrivs om Domstolsverkets uppgifter med anknytning till domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden. Enligt bestämmelsen gör Domstolsverket framställningar till justitieministeriet om nämndernas omkostnadsanslag och beslutar om fördelningen av anslage mellan nämnderna. Det sköter också andra centralförvaltningsuppgifter som gäller nämnderna, exempelvis nämndernas lokaler och informationssystem. I praktiken innebär detta att Domstolsverket enligt 1 punkten i momentet lämnar nämndernas ram- och budgetförslag till justitieministeriet. Verket för årliga resultatförhandlingar med nämnderna. Vid dessa förhandlingar går man igenom nämndernas anslagsbehov och verksamhetsmål.

Som det konstateras i den allmänna motiveringen utnämner nämnderna även i fortsättningen sina sekreterare och eventuella föredragande med uppgiften som bisyssla, men Domstolsverket organiserar övriga sekreterartjänster och avdelar vid behov även övrig sakkunnigpersonal till nämnderna (se 20 kap. 6 § och 21 kap. 6 §). Även nämndernas personalbehov ska således diskuteras i resultatförhandlingarna mellan nämnden och Domstolsverket.

3 §. Domstolarnas ställning. I paragrafen föreskrivs om Domstolsverkets skyldighet att beakta domstolarnas oberoende i sin verksamhet. Enligt *1 mom.* ska Domstolsverket i sin verksamhet beakta domstolarnas oberoende samt de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen. Förslaget innebär att domstolarnas centralförvaltningsuppgifter flyttas från justitieministeriet till det nya Domstolsverket. Domstolsverket är en förvaltningsmyndighet och de uppgifter som föreskrivits för det ingriper inte på något sätt i utövandet av domsrätten eller domstolarnas oberoende. Avsikten är att i paragrafen särskilt betona att Domstolsverket i all sin praktiska verksamhet ska beakta detta oberoende. Detta innebär särskilt att Domstolsverket

inte får ta ställning till domstolarnas avgöranden i enskilda ärenden, och inte i någon form försöka påverka rättskipningsverksamheten. Oberoendet ska också beaktas med tanke på vilka resultatmål som kan ställas upp för domstolen.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen är de högsta domstolarna och har en särställning enligt grundlagen. Domstolsverket ska beakta även detta i sin verksamhet.

Enligt 2 mom. begränsar de uppgifter som föreskrivs för Domstolsverket i 2 § inte domstolarnas behörighet enligt lag. Domstolarna beslutar själva om organiseringen av sin verksamhet enligt 1 kap. 4 § i domstolslagen trots de bestämmelser som föreslås här. Avsikten med bestämmelsen är att trygga särskilt domstolens rätt att besluta om sin rättskipningsverksamhet utan inblandning från utomstående. Detta innebär bl.a. att domstolarna själva bestämmer om fördelningen av ärenden, organiseringen av rättskipningsarbetet och den övriga verksamheten, utbildningen av domare och övrig personal samt placeringen av dem i olika enheter. Samtidigt kan domstolarna själva besluta om exempelvis ordnandet av utbildning och utnyttjandet av sina lokaler på ett ändamålsenligt sätt, avlöningen av sin personal och kommunikationen. Till Domstolsverkets uppgifter hör att sörja för domstolväsendets verksamhetsförutsättningar och sköta styrningen. Detta innebär att den har en roll i utvecklingen och styrningen av den verksamhet vid domstolarna som inte utgör rättskipningsverksamhet.

4 §. Hörande av de högsta domstolarna. I paragrafen föreskrivs om Domstolsverket skyldighet att höra de högsta domstolarna i sin verksamhet. Bestämmelsen betonar de högsta domstolarnas grundlagsenliga särställning, men begränsar inte de andra domstolarnas möjligheter att bli hörda i ärenden som behandlas av verket. Det är viktigt att Domstolsverket samarbetar med alla domstolar. En möjlig samarbetsform är regelbundna överläggningar mellan överdirektören och exempelvis chefsdomarna.

Enligt 1 mom. ska Domstolsverket ge högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att yttra sig om budgetförslaget för de övriga domstolarna samt om budgetförslaget för Domstolsverket. Domstolsverket ska också delge justitieministeriet de högsta domstolarnas ställningstaganden. På detta sätt säkerställs det att högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen kan ta ställning till anslagshelheten för sin domstolslinje. Bestämmelsen har därmed ett samband med de högsta domstolarnas tillsynsuppgift enligt 99 § i grundlagen, som ansetts omfatta även övervakningen av att de lägre domstolarna har tillräckliga resurser. De högsta domstolarna deltar i beredningen av budgetförslagen för dem enligt 2 § 1 mom. 1 punkten.

Enligt 2 mom. har Domstolsverket en motsvarande skyldighet att höra de högsta domstolarna också när det gäller andra sådana ärenden som behandlas vid Domstolsverket och som kan ha stor principiell betydelse för domstolväsendet. Sådana ärenden kan t.ex. vara långsiktiga planer, strukturreformer eller informationssystemsförnyelser som gäller domstolväsendet. Reformerna som kräver lagändringar bereds vid justitieministeriet, som inom ramen för författningsberedningen hör intressentgrupper inklusive de högsta domstolarna.

5 §. Ledning. I paragrafen föreskrivs om ledningen för Domstolsverket. Domstolsverket leds av en direktion och en överdirektör enligt 6 och 10—11 §.

6 §. Direktion. I paragrafen föreskrivs om direktionens beslutanderätt och uppgifter. Enligt 1 mom. är direktionen Domstolsverkets högsta beslutande organ. Domstolsverkets ledningssystem avviker således från statens övriga centralförvaltning. En direktion med domarmajoritet är nödvändig för att domstolarnas oberoende ska realiseras på det sätt som eftersträvas. Den föreslagna modellen är också internationellt accepterad och därmed motiverad.

I 2 *mom.* uppräknas de ärenden som omfattas av direktionens beslutanderätt. Av förteckningen framgår att direktionens beslutanderätt gäller ärenden som är av betydelse för Domstolsverkets verksamhet, såsom den allmänna organiseringen av verkets verksamhet, fastställandet av centrala mål, strategiskt och ekonomiskt viktiga frågor och även utnämmandet av verkets överdirektör. Förteckningen är uttömmande. Om övriga ärenden beslutar överdirektören, såvida inte beslutanderätten i arbetsordningen överförs på en annan tjänsteman. Behörighetsfördelningen mellan direktionen och överdirektören kan vid behov preciseras i verkets arbetsordning. De ärenden som direktionen beslutar om bereds av verket, som leds av överdirektören.

Enligt 1 *punkten* i momentet beslutar direktionen om centrala mål, en strategi och principer för styrningen av Domstolsverkets verksamhet och ekonomi inom ramen för sin behörighet. Liksom för närvarande har justitieministeriet den högsta strategiska styrningsmakten.

Enligt 2 *punkten* beslutar direktionen om budgetförslagen för domstolarna och Domstolsverket. Detta inkluderar också behandlingen av förslagen i anslutning till beredningen av ramarna för statsfinanserna.

På motsvarande sätt beslutar direktionen enligt 3 *punkten* om fördelningen av anslagen mellan domstolarna i enlighet med den godkända statsbudgeten till den del som domstolarna inte har beviljats anslag direkt, vilket i praktiken som ovan konstaterats syftar på de högsta domstolarna. Innan budgetförslagen för domstolarna godkänns fastställer direktionen allmänna riktlinjer för beredningen av anslagsförslagen för domstolarna och för resultatförhandlingarna. Avsikten är inte att direktionen ska diskutera fördelningen av anslagen mellan domstolarna. Direktionen kan emellertid bestämma villkoren för verkets resultatförhandlingar med domstolarna till den del som beslutanderätten i ärendet hör till Domstolsverket. Verkets överdirektör och tjänstemannakår sköter resultatförhandlingarna med domstolarna i enlighet med direktionens föreskrifter och anvisningar.

Enligt 4 *punkten* fastställer direktionen de allmänna principerna för ordnande av tillsynen över domstolarnas och Domstolsverkets bokföring och medelsförvaltning. Det är fråga om centrala uppgifter i anslutning till ekonomiförvaltning och intern kontroll.

I 2 § 2 *mom.* 6 *punkten* motiveras varför Domstolsverket som centralförvaltningsmyndighet också sköter uppgifter i anslutning till domstolsväsendets bokföring och betalningsrörelse. Detta innebär att Domstolsverket och domstolarna bildar en bokföringsenhet med de uppgifter som budgetlagstiftningen föreskriver för bokföringsenheter. Direktionen beslutar i egenskap av Domstolsverkets högsta organ om de allmänna principerna för skötseln av dessa uppgifter.

Enligt budgetlagstiftningen ska varje ämbetsverk se till att den interna kontrollen är ordnad på ett ändamålsenligt sätt i dess egen verksamhet och i verksamhet för vilken ämbetsverket svarar. Med intern kontroll avses förfaranden, organisationslösningar och verksamhetssätt i ämbetsverkets styr- och verksamhetsprocesser som ger en rimlig säkerhet om verksamhetens laglighet, tryggheten av medlen, en resultatrik verksamhet och att korrekta och tillräckliga uppgifter om ekonomin och resultatet tas fram. Verkets ledning leder också organiseringen av domstolsväsendets interna kontroll och svarar för att den är ändamålsenlig och tillräcklig. Vid Domstolsverket har direktionen det yttersta ansvaret för detta. Direktionen beslutar om de allmänna principerna för ordnandet av domstolarnas och Domstolsverkets interna kontroll.

Enligt 5 *punkten* godkänner direktionen avtal som är betydande eller principiellt viktiga för Domstolsverket. Med sådana avses exempelvis ekonomiskt betydande serviceavtal och upphandlingar och även långfristiga förbindelser. Som redan konstaterats ovan har justitieministe-

riet fortsättningsvis beslutanderätten exempelvis när det gäller de största hyresavtalen för lokaliteter. Vid behov kan gränsdragningen preciseras i Domstolsverkets arbetsordning t.ex. i eurobelopp.

Dessutom ger direktionen utlåtanden i ärenden som är principiellt viktiga med avseende på Domstolsverkets ansvarsområde. I praktiken kommer direktionen och överdirektören utifrån diskussioner och enligt ärendets art överens om vem av dem som ger ett utlåtande. Även denna behörighet kan preciseras i arbetsordningen.

Enligt 6 punkten beslutar direktionen om en ansökan om entledigande av en domare som avses i 14 kap. 4 § 4 mom. när domaren vid en omstrukturering av domstolsväsendet vägrar att ta emot en tjänst som erbjuds. Beslutanderätten i ärendet överförs enligt ändringen av 14 kap. 4 § 4 mom. från justitieministeriet till Domstolsverket. Eftersom ärendet gäller domarens grundlagsenliga rätt att kvarstå i tjänsten är det motiverat att det vid Domstolsverket är en direktion med flera ledamöter som har beslutanderätt i fråga om ansökan.

Enligt 7 punkten utnämner direktionen överdirektören. Direktionen fattar också beslut om att säga upp eller avsluta överdirektörens tjänsteförhållande samt fattar andra viktiga beslut som gäller överdirektörens tjänsteförhållande, såsom beslut om upplösning av överdirektörens tjänsteförhållande, avstängning från tjänsteutövning och utredning av hälsotillstånd. Direktionen fattar också beslut om skriftliga varningar till överdirektören. I enlighet med 44 § i stats-tjänstemannalagen ingår statsrådet avtal med överdirektören om överdirektörens anställningsvillkor. Om inget avtal ingåtts bestäms överdirektörens anställningsvillkor enligt statens tjänstekollektivavtal. Finansministeriet har enligt 5 § 4 mom. i lagen om statens tjänstekollektivavtal behörighet att fastställa avlöningen för ämbetsverkschefer som hör till högsta ledningen.

På överdirektörstjänsten tillämpas statstjänstemannalagen. Dessutom finns närmare bestämmelser om överdirektören i 11 och 12 § i detta kapitel.

Enligt 8 punkten fastställer direktionen Domstolsverkets arbetsordning. Närmare bestämmelser om arbetsordningen finns i 14 §.

Enligt 9 punkten fattar direktionen också övriga beslut av betydelse för Domstolsverkets verksamhet och uppgifter. Dessa ärenden kan preciseras i Domstolsverkets arbetsordning. Exempelvis kan betydande upphandlingar, förslag för att inleda eller genomföra reformer som gäller hela domstolsväsendet eller i övrigt är omfattande samt centralisering av nya uppgiftshelheter till Domstolsverket ingå i direktionens behörighet. På motsvarande sätt kan det vara motiverat att ge överdirektören behörighet att inrätta, dra in, ändra och flytta Domstolsverket egna tjänster. Ett möjligt kriterium för fördelningen av beslutanderätt kan vara huruvida ärendet gäller domstolarna, varvid direktionen har beslutanderätt, eller enbart Domstolsverket, där överdirektören och dennes tjänstemannakår huvudsakligen sköter verksamheten.

7 §. Tillsättning av direktion och direktionens sammansättning. I paragrafen föreskrivs om tillsättandet av direktionen och direktionens sammansättning. Av de skäl som anges i den allmänna motiveringen ska majoriteten av direktionens ledamöter vara domare. Domarledamöterna representerar jämlikt de olika domstolslinjerna och domstolstyperna så att direktionen har en mångsidig sakkunskap om olika domstolar. Direktionen har dessutom en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som inte hör till domstolsväsendet. Direktionsmedlemskapet är inte en huvudsyssla utan ett förtroendeuppdrag som sköts vid sidan av det egna arbetet. Direktionens ledamöter sköter sin uppgift självständigt och eftersträvar endast domstolsväsendets samlade intressen. Det är inte deras uppgift att exempelvis bevaka den egna domstolens, domstolstypens eller yrkeskårens intressen.

RP 136/2018 rd

Enligt *1 mom.* tillsätter statsrådet direktionen för fem år i sänder. Statsrådets beslutanderätt är begränsad så att den kan välja direktionen enbart bland de kandidater som föreslagits för den enligt 8 §. Statsrådets utnämningsbehörighet följer reglementet för statsrådet, enligt vilket statsrådet förordnar medlemmar i direktionerna för centralförvaltningens ämbetsverk och inrättningar. Justitieministeriet föreleder ärendet för statsrådet.

Enligt *2 mom.* består direktionen av en domare från högsta domstolen, en domare från högsta förvaltningsdomstolen och en hovrättsdomare, en tingsrättsdomare, en domare från förvaltningsdomstolarna och en domare från specialdomstolarna. I direktionen sitter dessutom en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet i ledning av den offentliga förvaltningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Med en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda avses en ledamot som inte är domare. Ledamoten kan således tillhöra vilken domstol och vilken personalgrupp som helst. Inget hindrar att uppgiften sköts av en arbetsgivartjänsteman såsom kansli- eller förvaltningschefen eller förvaltningsdirektören.

Den sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen som avses i paragrafen är inte begränsad till någon specifik utbildning eller erfarenhet. Den kan förvärfvas exempelvis genom ledarskapsfarenhet från den offentliga förvaltningen eller genom vetenskapliga meriter. Också verkets aktuella behov kan beaktas vid valet. Om t.ex. betydande strukturella reformer planeras kan man betona förändringsledarskap och erfarenhet av att genomföra organisationsreformer. På motsvarande sätt kan sakkunskap som gäller ekonomi eller informationssystem vara ett värdefullt komplement i direktionens sammansättning.

Största delen av Domstolsverkets uppgifter är förknippade med ärenden som chefsdomarna avgör och ansvarar för vid sina egna ämbetsverk. Därför är det motiverat att det i verkets direktion finns personer med erfarenhet av att leda domstolar. Därför ska två av direktionens domarledamöter vara chefsdomare: den egna från en hovrätt eller en tingsrätt och den andra från en förvaltningsdomstol eller en specialdomstol. Chefsdomarna företräder då olika domstolslinjer. Dessa bestämmelser ska enligt förslaget finnas i *3 mom.*

Enligt *4 mom.* är en riksdagsledamot, en medlem av statsrådet eller en ledamot av ett landskapsfullmäktige, en landskapsstyrelse, ett kommunfullmäktige eller en kommunstyrelse inte behörig som ledamot i Domstolsverkets direktion. En sådan person kan inte utnämnas till ledamot i Domstolsverkets direktion och kan inte heller fortsätta som direktionsledamot efter att under direktionens mandatperiod ha blivit vald till ett sådant politiskt uppdrag som avses i momentet.

Enligt bestämmelserna om behörighetsfördelningen mellan landskapet och riket i självstyrelselagen för Åland (27 § 23 punkten) hör rättskipningen i regel till rikets behörighet. Av detta följer att ärenden i anslutning till det nya Domstolsverket inte omfattas av Ålands självstyrelse. I paragrafen behövs således inget uttryckligt omnämnande av representanter för landskapets självstyrelseorgan. I vilket fall som helst avser momentets formulering ”landskapsstyrelsen” också Ålands landskapsstyrelse, och en ledamot av den får inte ingå i Domstolsverkets direktion.

8 §. *Nominering av kandidater till ledamöter i direktionen.* I paragrafen föreskrivs om förfarandet för nominering av kandidater till ledamöter i Domstolsverkets direktion. Direktionen ska enligt förslaget tillsättas efter det att kandidaterna till ledamot har nominerats.

RP 136/2018 rd

Enligt *1 mom. 1 punkten* nominerar högsta domstolen inom sig en kandidat till ledamot och ersättare. Enligt *2 punkten* nominerar högsta förvaltningsdomstolen på motsvarande sätt inom sig en kandidat till ledamot och ersättare.

I *3 punkten* föreskrivs om nomineringen av de fyra övriga kandidaterna till domarledamöter. Chefsdomarna vid hovrätterna, tingsrätterna, förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna nominerar dessa domstolars kandidater till ledamöter och ersättare. Enligt vad som föreskrivs i *2 mom.* tillsätts uppgifterna utifrån anmälningar. Vem som helst som innehar en ordinarie domartjänst vid en av dessa domstolar kan anmäla sig för uppgiften. Före nomineringen ska chefsdomarna samråda om nomineringarna och höra de arbetstagarorganisationer som företräder domarna. Samrådet initieras och samordnas av kontaktpersoner som hovrätternas, tingsrätternas, förvaltningsdomstolarnas och specialdomstolarnas chefsdomare valt inom sig och underrättat justitieministeriet om. Chefsdomarna har redan etablerade samarbetsformer, och denna kontakt kan tillförlitligt ordnas inom ramen för dessa. Avsikten med samrådet är att domstolarna ska uppnå samförstånd om en sådan kandidatnominering som uppfyller kraven enligt *7 § 2 och 3 mom.* samt jämställdhetslagen och som tar hänsyn till ledamöternas regionala fördelning samt språkliga omständigheter.

Enligt *4 punkten* nominerar chefsdomarna i ett förfarande enligt *3 punkten*, som beskrivs ovan, kandidaterna för domstolarnas övriga anställda än domarna. Chefsdomarna nominerar således kandidaterna till ledamöter och ersättare utifrån anmälningar och efter samråd om nomineringarna, och lämnar till justitieministeriet den gemensamma kandidatnominering som deras samråd resulterat i. Chefsdomarna ska före nomineringen höra de arbetstagarorganisationer som företräder domstolarnas anställda som inte är domare.

Enligt *2 mom.* förklarar justitieministeriet uppgifterna i direktionen lediga att sökas och begär de kandidatnomineringar som avses i *1 mom.* I praktiken kan uppgifterna ledigförklaras i en annons som beskriver uppgifternas innehåll och krav samt kandidatnomineringen och vem som har rätt att nominera kandidater. Det är motiverat att kandidaterna anmäler sig direkt till de parter som har rätt att nominera kandidater, vilket också kan nämnas i annonsen. Justitieministeriet förklarar också uppgifterna som ledamot med sakkunskap i ledning av den offentliga förvaltningen och dennes ersättare lediga att sökas. Kandidaterna för dessa uppgifter anmäler sig direkt till justitieministeriet.

Enligt den andra meningen i momentet ska det nomineras dubbelt så många kandidater som det antal ledamöter och ersättare som ska tillsättas. Detta gäller emellertid inte högsta domstolens och högsta förvaltningsdomstolens kandidater till ledamöter och ersättare, som de högsta domstolarna nominerar bland sina ledamöter. Det är emellertid motiverat att förklara även dessa uppgifter lediga.

De nominerande parterna lämnar sin kandidatnominering till justitieministeriet, som svarar för föredragningen och utifrån kandidatnomineringarna för statsrådet gör upp ett förslag som uppfyller kraven i *7 §* och jämställdhetslagen.

I *3 mom.* föreskrivs om förfarandet i situationer där en ledamot eller ersättare i direktionen inte längre tjänstgör i den tjänst eller uppgift som utgör grunden för nomineringen eller valts till en politisk uppgift som avses i *7 § 4 mom.* I hans eller hennes ställe ska då nomineras en ny ledamot eller ersättare för återstoden av direktionens mandattid. En ny ledamot ska likväl inte nomineras enbart på den grunden att en chefsdomare som avses i *1 mom. 3 punkten* före utgången av mandattiden övergår till en annan domartjänst eller att en annan domare än en chefsdomare på motsvarande sätt utnämns till tjänsten som chefsdomare. I en sådan situation

förblir direktionens sammansättning oförändrad trots att den inte längre motsvarar det som föreskrivs i 7 § 3 mom.

9 §. Direktionens ordförande och vice ordförande. I paragrafen föreskrivs om valet av direktionens ordförande och vice ordförande. Direktionen utser inom sig en ordförande. I arbetsordningen kan det bestämmas att direktionen har en eller flera vice ordförande. I arbetsordningen kan också bestämmas om ordförandens och vice ordförandens mandattid.

10 §. Direktionens beslutsfattande. I paragrafen föreskrivs om direktionens beslutsfattande. Enligt 1 mom. är direktionen beslutför när minst fyra ledamöter eller ersättare är närvarande.

Enligt 2 mom. blir direktionens beslut den mening som majoriteten omfattar. Om rösterna faller lika, avgör ordförandens röst. Detta gäller också val och andra personval.

Enligt 3 mom. får närmare bestämmelser om direktionens beslutsförfarande och om föredragningen i samband därmed meddelas i Domstolsverkets arbetsordning. Arbetsordningen kan exempelvis föreskriva om vem som föredrar ett ärende för direktionen och i vilken ordning ledamöterna säger sin åsikt när direktionen ska fatta beslut i ett ärende. Bestämmelser om sammankallandet av direktionen, överdirektörens och de andra tjänstemännens deltagande i möten samt vem som är sekreterare för direktionen och hur ärenden ska föredras för direktionen kan också tas in i arbetsordningen.

11 §. Överdirektör. I paragrafen föreskrivs om överdirektören. Enligt 1 mom. leds Domstolsverket av en överdirektör. På överdirektörstjänsten tillämpas statstjänstemannalagen och statstjänstemannaförordningen. Detta innebär bl.a. att den person som föreslås bli utnämnd till tjänsten som överdirektör ska lämna en redogörelse för sina bindningar och bisysslor och begära bisysslotillstånd enligt statstjänstemannalagen. Överdirektören är en sådan chef för ett ämbetsverk som avses i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen.

Enligt 2 mom. avgör överdirektören alla de ärenden som inte enligt lag eller arbetsordningen ska avgöras av direktionen eller någon annan tjänsteman. Överdirektören svarar för verkets löpande förvaltning och har allmän beslutanderätt i dessa ärenden. I praktiken innebär detta att överdirektören eller en person som utsetts av överdirektören i princip fattar beslut i alla ärenden som gäller Domstolsverket, såvida de inte enligt lag eller arbetsordningen ska avgöras av direktionen.

Som det konstateras i detaljmotiveringen till 6 § om direktionen omfattar direktionens behörighet de viktigaste ärendena som gäller Domstolsverket, såsom verksamhetens mål och strategin (1 punkten), budgetförslaget (2 punkten), de allmänna principerna för bokföringen (4 punkten), de viktigaste avtalen och utlåtandena (5 punkten) samt fastställandet av arbetsordningen (8 punkten). Direktionen beslutar också om andra ärenden som är av betydelse för Domstolsverket och som exemplifieras i detaljmotiveringen till 6 § 1 mom. 9 punkten. Det är motiverat att ta in noggrannare bestämmelser om behörighetsfördelningen i verkets arbetsordning.

Direktionen beslutar också om utnämmandet av överdirektören samt andra ärenden som gäller överdirektörens tjänsteförhållande (7 punkten). Däremot är det överdirektören som beslutar om anställandet av Domstolsverkets övriga personal. Domstolsverkets överdirektör är enligt 10 § 3 mom. 3 punkten i förordningen om statens tjänstekollektivavtal arbetsgivartjänsteman. Överdirektören avgör ärenden som gäller Domstolsverkets tjänster och personal. Genom arbetsordningen kan överdirektörens behörighet delegeras till andra tjänstemän.

RP 136/2018 rd

Enligt 3 mom. kan det i arbetsordningen bestämmas att ärenden som hör till överdirektören överförs på andra tjänstemän. Likaså kan man i arbetsordningen ge överdirektören rätt att överföra ett ärende inom sin beslutanderätt till en annan tjänsteman för avgörande. Överdirektören kan i båda fallen förbehålla sig rätten att avgöra ett ärende som ska avgöras av någon annan tjänsteman.

12 §. Behörighetsvillkor för överdirektören. I paragrafen föreskrivs om behörighetsvillkoren för överdirektören till den del de skiljer sig från behörighetsvillkoren för högsta ledningen enligt statstjänstemannalagen. Utöver vad som föreskrivs i 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen är behörighetsvillkoret för överdirektören enligt paragrafen dessutom annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

Bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för cheferna för de ämbetsverk som är underställda ett ministerium och som avses i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen finns i 8 § 2 mom. i den lagen. Överdirektören förutsätts i stället för en högre högskoleexamen ha en högre högskoleexamen i juridik. Domstolsverkets uppgifter är av en sådan art att det krävs kännedom om Finlands rättssystem samt om domstolsväsendet och domstolarnas verksamhet för att kunna sköta dem på ett högklassigt sätt. Därför finns det skäl att förutsätta att verkets överdirektör har avlagt en examen i juridik. Det behövs således en separat bestämmelse om behörighetsvillkoren för överdirektören. Bland de centrala ämbetsverk som hör till justitieministeriets förvaltningsområde förutsätts en högre högskoleexamen i juridik också av cheferna för Riksåklagarämbetet och Riksfogdeämbetet.

Även om en framgångsrik skötsel av överdirektörstjänsten kan bedömas förutsätta kännedom om domstolarnas verksamhet förutsätts ingen erfarenhet av domaruppgifter. Erfarenhet av domaruppgifter är inte nödvändig eftersom Domstolsverket inte styr eller övervakar domstolarnas rättskipning. Förutom personer med domarbakgrund kan också jurister från ministerier, ämbetsverk eller den privata sektorn komma i fråga.

Med den mångsidiga erfarenhet som uppgiften förutsätter avses i sin tur arbetserfarenhet av olika uppgifter och i olika organisationer. För erfarenhet fastställs inte några entydiga indikatorer, utan frågan om huruvida kravet uppfylls ska övervägas utifrån de uppgifter som hör till den tjänst som ska tillsättas. Erfarenheten ska vara sådan att man kan anse att den är till nytta för att tjänsten ska kunna skötas framgångsrikt. Omfattningen och vikten av en mångsidig erfarenhet ska utvärderas i samband med varje enskild utnämning. Målet är att personen har erfarenhet av flera än en uppgift eller organisation.

Definitionen och bedömningen av i praktiken visad ledarförmåga tillämpas när man bedömer ledarskapsfärdigheterna hos var och en person som anmält sig till en tjänst. Avsikten är att vid en urvalssituation försäkra sig om att personen i praktiken har visat sig äga ledarskapsfärdigheter. Vid en urvalssituation ska personens resultat och färdigheter i egentliga ledarskapsuppgifter bedömas på ett brett sätt. Man kan skaffa sig ledarförmåga också på andra sätt än genom egentliga ledningsuppgifter, såsom genom att leda ett krävande projekt. Behörighetsvillkoret i praktiken visad ledarförmåga indelas i sju delområden (se RP 298/2014 rd).

Erfarenhet av ledarskap kan endast förvärfvas i verkliga ledarskaps- och chefsposter.

Överdirektörens särskilda behörighetsvillkor utöver avlagd examen behandlas närmare i detaljmotiveringen i regeringens proposition (RP 298/2014 rd) som ledde till stiftandet av 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen.

Överdirektören är en sådan chef för ett ämbetsverk enligt vad som avses i 26 § 1 mom. 4 punkten i statstjänstemannalagen. Av detta följer att utnämningen till överdirektörstjänsten enligt vad som föreskrivs i 9 a § i statstjänstemannalagen sker för en tid av fem år, om det inte av särskilda skäl finns grund för att utnämna överdirektören för kortare tid. Den bestämda tiden kan förlängas med högst ett år på initiativ av den utnämmande myndigheten, om det till detta finns en grundad anledning som hänför sig till ämbetsverkets verksamhet. Överdirektörens tidsbestämda ämbetsperioder är inte begränsade till antalet. Överdirektören kan alltså med iakttagande av ett allmänt ansökningsförfarande väljas till tjänsten flera gånger i följd. På överdirektören tillämpas den avgångsålder som föreskrivs i 35 § i statstjänstemannalagen. Överdirektörens tjänsteförhållande upphör därmed senast vid utgången av den månad under vilken han eller hon uppnår avgångsåldern. Avgångsåldern är 68—70 år beroende på tjänstemannens födelseår.

I egenskap av tjänsteman som hör till den högsta statsledningen kan överdirektören för Domstolsverket utöver vad som i 25 § i statstjänstemannalagen bestäms om grunderna för uppsägning av skäl som beror av tjänstemannen sägas upp då det enligt 26 § 1 mom. i den lagen med hänsyn till tjänstens natur finns ett godtagbart och motiverat skäl till det. Överdirektörens uppsägningskydd är således svagare än vad som föreskrivs om grunder som beror av tjänstemannen. Bestämmelser om uppsägningsförfarandet finns i 66 § i statstjänstemannalagen. Enligt 6 § beslutar Domstolsverkets direktion om uppsägningen.

Med stöd av 9 b § i statstjänstemannalagen kan överdirektören efter den föreskrivna tiden på fem år som ska iakttas i tjänsteförhållandet utnämnas till en annan tjänst eller ett annat tjänsteförhållande i statsförvaltningen eller anställas i ett arbetsavtalsförhållande för viss tid om högst två år utan ett ansökningsförfarande. Detta omställningsskydd tillämpas inte om överdirektören under skötseln av uppgiften varit tjänstledig från en annan statlig tjänst (s.k. bakgrundstjänst) för vilken han eller hon utnämnts tills vidare. Enligt 65 § 2 mom. i statstjänstemannalagen anses en tjänsteman dock ha avgått från sin tidigare tjänst vid den tidpunkt då denne för andra gången har utnämnts till en tjänst enligt 9 a § 1 mom. för viss tid, om inte myndigheten av särskilda skäl bestämmer något annat. Den myndighet där bakgrundstjänsten finns kan alltså efter de lagstadgade fem åren bevilja sin ordinarie tjänsteman fortsatt tjänstledighet för att sköta uppgiften som överdirektör.

13 §. Övrig personal. I paragrafen föreskrivs om annan personal utöver överdirektören. Vid Domstolsverket finns enligt paragrafen annan personal enligt bestämmelserna i arbetsordningen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för tjänstemän som hör till den övriga personalen kan meddelas i arbetsordningen, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Beroende på Domstolsverkets interna organisationsstruktur arbetar där några enhetschefer, sakkunniga samt biträdande personal. För att även domare och övrig personal från domstolarna ska söka arbete vid Domstolsverket gäller en del av tjänsteförhållandena för viss tid. Detta är viktigt för att säkerställa den kännedom om domstolarna som förutsätts för en ändamålsenlig skötsel av domstolsverkets uppgifter.

En viss högskoleexamen kan förutsättas exempelvis av personer som arbetar med sakkunniguppgifter inom ekonomiförvaltningen och lokalhanteringen. På motsvarande sätt är det motiverat att förutsätta expertis inom utveckling av informationssystem eller kompetensutveckling av personer som arbetar med dessa uppgifter.

14 §. Arbetsordning. I paragrafen föreskrivs om Domstolsverkets arbetsordning. Enligt den meddelas närmare bestämmelser om Domstolsverkets verksamhet, organisation och personal

samt om organiseringen av arbetet och behandlingen av ärenden vid Domstolsverket i arbetsordningen. Enligt vad som konstaterats ovan kan preciserande bestämmelser om t.ex. direktionsens och överdirektörens behörighet samt antalet vice ordförande för direktionen tas in i arbetsordningen.

Domstolsverkets arbetsordning är offentlig och ska vara allmänt tillgänglig. I praktiken innebär detta att arbetsordningen ska kunna läsas på Domstolsverkets webbplats.

20 kap. **Domarförslagsnämnden**

6 §. Personal. I paragrafen föreskrivs om domarförslagsnämndens sekreterare och övriga personal. Regleringen motsvarar huvudsakligen nuläget. Paragrafens *1 mom.* motsvarar i huvudsak det gällande momentet. Enligt momentet har nämnden en sekreterare. Nämnden kan dessutom liksom för närvarande ha föredragande med uppdraget som bisyssla. Inga ändringar föreslås i uppgifterna för sekreteraren och de föredragande med uppdraget som bisyssla. Sekreterarens tjänstemannarättsliga ställning motsvarar huvudsakligen nuläget, dvs. sekreteraren utnämns av nämnden själv. Avsikten är emellertid att sekreterartjänsten som för närvarande hör till justitieministeriets lönesystem ska överföras till Domstolsverkets lönesystem. Domstolsverket beslutar således om personalärenden som gäller sekreteraren, såsom inrättandet av tjänsten, ändring av benämningen och höjning av kravnivån.

I *2 mom.* föreskrivs om behörighetsvillkoren för sekreteraren och föredraganden med uppdraget som bisyssla. Dessa motsvarar de gällande villkoren.

Enligt *3 mom.* utnämns nämndens sekreterare och föredragande med uppdraget som bisyssla på motsvarande sätt som för närvarande av nämnden själv. Dessutom innehåller momentet bestämmelser om organiseringen av nämndens övriga sekreterar- och sakkunnigtjänster. Enligt momentet sköter Domstolsverket organiseringen av nämndens övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter. Enligt förslaget beslutar sekreteraren således inte längre om utnämningen av övrig personal. Förslaget innebär att en avdelningssekreterare som är anställd av Domstolsverket arbetar i nämnden enligt dess anvisningar och föreskrifter. Vid behov kan nämnden också anvisa övrig sakkunnigpersonal som med stöd av nämndens arbetsordning kan ha rätt att också föredra ärenden i nämnden. Den personal som Domstolsverket anvisar nämnderna är anställd av Domstolsverket. Verket har därmed i fråga om dessa personer arbetsgivarens direktionsrätt och beslutanderätt i personalärenden, givetvis med undantag av lönebehörigheten som följer av tjänstekollektivavtalen och för hela Domstolsverkets del hör till justitieministeriet. Nämnden har givetvis själv bestämmanderätt när det gäller skötseln av dess uppgifter.

Enligt den andra meningen i momentet kan bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna i nämnden meddelas i nämndens arbetsordning. På så sätt säkerställs att nämnden får tillgång till lämplig personal för sina behov.

Nämnden kan i sin arbetsordning meddela närmare bestämmelser om organiseringen av arbetet och enligt förslaget också om behörighetsvillkoren för uppgifterna.

21 kap. **Domarutbildningsnämnden**

1 §. Uppgifter. I paragrafen föreskrivs om domarutbildningsnämndens uppgifter. Inga ändringar föreslås i uppgifterna. Enligt förslaget ska uppgifterna i anslutning till domarutbildningen överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. Domarutbildningsnämnden ska i fortsättningen sköta planeringen av domarutbildningen i samarbete med Domstolsverket och

domstolarna. Paragrafens *1 mom. 1 punkt* ändras på det sätt som överföringen av uppgifterna förutsätter. På motsvarande sätt lämnar domarutbildningsnämnden det i *7 punkten* avsedda utlåtandet om de personer som ska väljas till ledarutbildning eller annan utbildning inom domstolsväsendet till Domstolsverket i stället för till justitieministeriet.

2 §. Tillsättning och sammansättning. På det sätt som konstateras i motiveringen till 1 § överförs de uppgifter som gäller domarutbildningen från justitieministeriet till Domstolsverket. Det är således motiverat att en företrädare för Domstolsverket i stället för en företrädare för justitieministeriet i fortsättningen ska ingå i domarutbildningsnämndens sammansättning. Denna ändring görs i *2 mom.*. I övrigt motsvarar paragrafen den gällande bestämmelsen.

3 §. Nominering av ledamöter. Enligt vad som konstateras i 1 och 2 § behöver *1 mom. 5 punkten* ändras så att Domstolsverket nominerar sin egen ledamot och ersättare i nämnden. Justitieministeriet föredrar även i fortsättningen för statsrådet tillsättningen av nämnden och eventuella ändringar i sammansättningen. Av denna anledning är det motiverat att justitieministeriet även i fortsättningen sköter nomineringen av en ledamot och en ersättare som företräder den juridiska forskningen och undervisningen i nämnden. Liksom för närvarande ska ministeriet före nomineringen höra parter som företräder den juridiska undervisningen. Motsvarande förfarande bibehålls också vid nomineringen av ledamöter till domarförslagsnämnden.

6 §. Personal. I *1 mom.* föreskrivs om domarutbildningsnämndens sekreterare och dennes uppgifter. Inga ändringar föreslås i dessa. På motsvarande sätt som konstateras ovan i fråga om domarförslagsnämndens sekreterare har även domarutbildningsnämndens sekreterare i huvudsak samma tjänstemannarättsliga ställning som för närvarande och utnämns av nämnden. Det är emellertid motiverat att överföra tjänsten från justitieministeriets lönesystem till Domstolsverkets lönesystem. Som det konstateras i den allmänna motiveringen har det i domarutbildningsnämnden i praktiken funnits ett behov av en utbildningssakkunnig som också ska kunna fungera som föredragande i nämnden. Av den anledningen infogas i momentet motsvarande omnämmande som i fråga om domarförslagsnämnden om att nämnden också kan ha föredragande med uppdraget som bisyssla som utnämns av nämnden.

I *2 mom.* föreskrivs om sekreterarens behörighetsvillkor, som motsvarar de gällande villkoren. Dessa tillämpas också på eventuella föredragande med uppdraget som bisyssla.

Enligt *3 mom.* utnämner nämnden sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla. I momentet infogas också regleringen om domarutbildningsnämndens övriga personal. Som det konstateras i detaljmotiveringen till 20 kap. 6 § sköter Domstolsverket nämndens sekreterartjänster och kan avdela sin personal för skötseln av nämndens uppgifter. Bestämmelser om deras uppgifter och vid behov också behörighetsvillkor kan meddelas i nämndens arbetsordning.

23 kap. Ändringssökande

7 §. Sökande av ändring i Domstolsverkets beslut. Paragrafen är ny. Enligt *1 mom.* får omprövning av beslut som fattats av Domstolsverkets direktion eller överdirektör begäras hos Domstolsverket på det sätt som anges i förvaltningslagen. Omprövning får också begäras i beslut som med stöd av 19 a kap. 11 § 2 mom. fattats av någon annan tjänsteman som anges i verkets arbetsordning. Bestämmelser om omprövningsförfarandet finns i 7 a kap. i förvaltningslagen.

Enligt *2 mom.* får ändring i Domstolsverkets beslut med anledning av en begäran om omprövning sökas hos förvaltningsdomstolen på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen.

För att undvika en spridning av besvären föreskrivs i paragrafen att de alltid ska behandlas vid den förvaltningsdomstol som bestäms enligt Domstolsverkets placeringsort. Överklagande hos högsta förvaltningsdomstolen förutsätter besvärstillstånd.

Paragrafen är en allmän bestämmelse om ändringssökande som gäller Domstolsverkets beslutsfattande och tillämpas om inte något annat föreskrivs i någon annan lag. På beslut som avses i statstjänstemannalagen och på vissa beslut enligt lagen om offentlig upphandling och koncession (1397/2016) tillämpas t.ex. de lagarnas bestämmelser om ändringssökande.

1.2 Lagen om domstolspraktik

4 §. Ledigförklaring av praktikplatser. I paragrafen föreskrivs om ledigförklaringen av praktikplatser för tingsnotarier. Enligt 1 mom. ledigförklarar domarutbildningsnämnden platserna en gång om året. På det sätt som beskrivs i detaljmotiveringen till 11 kap. 5 och 6 § i domstolslagen sköter Domstolsverket i fortsättningen de praktiska åtgärderna i anslutning till ledigförklaringen. Det utarbetar också för domarutbildningsnämnden ett sammandrag över de sökandes meriter. I momentet görs de ändringar som detta kräver.

Paragrafens 2 mom. motsvarar det gällande momentet.

I paragrafen infogas ett nytt 3 mom. med en uttrycklig bestämmelse om att domarutbildningsnämnden beslutar om ny ledigförklaring av en tingsnotarietjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av tjänsten.

16 §. En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande. I paragrafen föreskrivs om de befogenheter som tingsnotarien enbart har enligt lagmannens särskilda förordnande. Sådana är bl.a. enligt 1 mom. 2 punkten rätten att vara ledamot i sådana kollegiala sammansättningar som föreskrivs i rättegångsbalken. Lagen om domstolspraktik (674/2016) stiftades i samband med domstolslagen. Den trädde i kraft den 1 januari 2017. I den sammanställs de bestämmelser om domstolspraktik som ingår i tingsrättslagen (581/1993), hovrättslagen (56/1994), lagen om förvaltningsdomstolar (430/1999) och statsrådets förordning om domstolspraktik (1043/2011). Enligt den tidigare lagstiftningen fick en tingsnotarie med lagmannens förordnande ingå i en i 2 kap. 1 § 2 mom. i rättegångsbalken avsedd sammansättning med tre medlemmar och i en i 2 kap. 2 § avsedd s.k. förstärkt sammansättning med två lagfarna medlemmar och två nämndemän. Bestämmelserna om förstärkning av en sammansättning med en ytterligare ledamot finns för närvarande i 2 kap. 11 § i rättegångsbalken. Avsikten har varit att den paragrafen ska motsvara den tidigare regleringen. Paragrafen i lagen om domstolspraktik hänvisar dock felaktigt till 2 kap. 2 § i rättegångsbalken. Det föreslås att hänvisningen rättas så som konstateras ovan.

17 §. Avbrott i domstolspraktiken. I paragrafen föreskrivs om avbrott i domstolspraktiken och om rätten att slutföra praktiken efter avbrottet. Som det konstateras i motiveringen till 18 kap. 5 § i domstolslagen förutsätter slutförandet av praktiken att tingsnotarien utnämns till domstolen för den tid som kvarstår av praktiken. Chefsdomaren har beslutanderätt i fråga om avbrott i praktiken, men domarutbildningsnämnden har utnämningsskyldighet enligt 3 § i lagen. I praktiken har det visat sig vara motiverat att chefsdomaren, som beslutar om avbrott i praktiken, också kan besluta om slutförandet av den. En sådant formellt ärende behöver inte avgöras av domarutbildningsnämnden i en situation där nämnden redan en gång tagit ställning till utnämmandet av tingsnotarien.

Med stöd av det som konstaterats ovan fogas till paragrafen ett nytt 2 mom. där det föreskrivs att chefsdomaren vid avbrott utnämner tingsnotarien för den tid som motsvarar en praktik som

inte genomförts för att den avbrutna praktikperioden ska genomföras. Utnämningen görs vid samma domstol där praktiken avbrutits.

1.3 Lagen om nämndemän vid tingsrätterna

3 §. Fastställelse och ändring av antalet nämndemän. I paragrafen föreskrivs om förfarandet för fastställelse av antalet nämndemän. Dessa uppgifter hör för närvarande till justitieministeriet. Enligt förslaget ska uppgifterna i anslutning till tingsrätternas nämndemän överföras från justitieministeriet till Domstolsverket. Paragrafens *1 och 3 mom.* ändras på det sätt som överföringen av uppgifterna förutsätter. I övrigt motsvarar paragrafen den gällande bestämmelsen.

12 §. Nämndemäns arvode och kostnadsersättning. I paragrafen föreskrivs om de ersättningar som betalas till nämndemän. Enligt *2 mom.* fastställer justitieministeriet grunderna för arvodena. Liksom i fråga om domstolarnas sakkunnigledamöter överförs också fastställandet av arvodena för tingsrätternas nämndemän från justitieministeriet till Domstolsverket. Momentet ändras på det sätt som detta förutsätter.

1.4 Lagen om upphävande av 7 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar

1 §. I 7 § föreskrivs om justitieministeriets uppgifter. Enligt paragrafen kan justitieministeriet meddela närmare föreskrifter och anvisningar om de tekniska tillvägagångssätten i fråga om säkerhetskontrollåtgärderna och om hur säkerhetskontrollerna ska ordnas i praktiken samt om den utbildning som ska ordnas. Inga särskilda anvisningar eller föreskrifter har hittills utfärdats. Enligt förslaget ska Domstolsverket i fortsättningen sköta domstolarnas lokalhantering, som också omfattar lokalsäkerheten. Meddelandet av anvisningar och anordnandet av utbildning i anslutning till säkerhetsarrangemangen baseras på justitieministeriets, och i framtiden på Domstolsverkets, ställning som centralförvaltningsmyndighet för domstolarna. Den bestämmelse det är fråga om är således onödig och upphävs.

2 §. I paragrafen föreskrivs om tidpunkten för lagens ikraftträdande

2 Närmare bestämmelser och föreskrifter

Enligt förslaget ska Domstolsverkets direktion ha beslutanderätten i fråga om överdirektörens tjänsteförhållande. I praktiken fattar alltså direktionen i fråga om överdirektören beslut om utnämning, entledigande, uppsägning eller permittering, ändring av tjänsteförhållandet till tjänsteförhållande på deltid samt avstängning från tjänsteutövning, utredning av hälsotillstånd och skriftlig varning. Enligt 39 § i statstjänstemannaförordningen är det berörda ministeriet till vissa delar behörigt i fråga om chefen för ett ämbetsverk. För tydlighetens skull är det motiverat att ändra förordningen till denna del. Utkastet till förordning finns som bilaga till regeringens proposition (utkast till förordning 1).

Bestämmelser om justitieministeriets ansvarsområde och organisation finns i statsrådets förordning om justitieministeriet och i justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning. Domstolsverket fogas till 2 § i den nämnda statsrådsförordningen som reglerar justitieministeriets ansvarsområde. Förordningen ändras också i övrigt så att den överensstämmer med justitieministeriets nya organisation (6 §). Även bestämmelserna i justitieministeriets arbetsordning om justitieministeriets organisation och uppgifter samt om behörigheten

RP 136/2018 rd

för vissa tjänstemän vid ministeriet ändras så att de motsvarar det som föreslås i denna proposition (1, 12, 17, 18, 50 och 58 §). Dessa utkast till förordningar finns som bilaga (utkast till förordning 2—3).

Bestämmelser om arbetsgivartjänstemän finns i 10 § i förordningen om statens tjänstekollektivavtal. Domstolsverkets överdirektör är enligt 3 mom. 3 punkten arbetsgivartjänsteman. Vi behov ska verkets övriga eventuella arbetsgivartjänstemän infogas i förteckningen i paragrafens 4 mom.

Vid behov ska även justitieministeriets förordning om avgiftsbelagda prestationer som tillhandahålls av justitieministeriet och vissa myndigheter inom dess förvaltningsområde ändras. För närvarande har förordningen utfärdats för 2018 (1035/2017).

3 Ikraftträdande

I propositionen föreslås att ett helt nytt ämbetsverk inrättas, vilket också förutsätter en omorganisering av justitieministeriets uppgifter i anslutning till domstolsväsendet. Reformen innebär att uppgifter och personal överförs från justitieministeriet till det nya Domstolsverket som ska inrättas. Dessutom måste ny personal anställas vid det verk som ska inrättas. Genomförandet av reformen förutsätter inrättandet av nya tjänster samt för den övergående personalens del tjänsteregleringar inklusive samarbetsförfaranden. Genomförandet av förslagen kräver också lokalarrangemang. Dessutom är reformen förknippad med förordningsändringar.

Reformen är tämligen omfattande och av stor betydelse. Genomförandet kräver omsorgsfulla förberedelser, vilket förutsätter en tillräckligt lång tid för verkställigheten. Verkställighetsåtgärder kan vidtas först med stöd av den antagna lagstiftningen.

Med beaktande av vad som konstaterats ovan kan reformen träda i kraft tidigast vid ingången av 2020.

4 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

Propositionen anknyter till grundlagens bestämmelser om domstolsväsendet och rättsskyddet (3, 21 och 98—103 §). Den centrala utgångspunkten är att ordna domstolarnas centralförvaltning på ett sätt som framhäver deras oberoende. När domstolarnas förvaltningsärenden organiseras hos en central myndighet som är avskild från statsrådet framhävs domstolarnas yttre oberoende, vilket stärker deras grundlagsenliga ställning. Domstolsverket kan inte ingripa i domstolarnas rättskipningsverksamhet. I lagen finns en uttrycklig bestämmelse om Domstolsverkets skyldighet att i sin verksamhet beakta domstolarnas oberoende och de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen. De uppgifter som föreskrivs för Domstolsverket begränsar inte heller domstolarnas behörighet. Detta gäller också de högsta domstolarnas tillsynsuppgift enligt 99 § 2 mom. i grundlagen.

Inrättandet av Domstolsverket bidrar till att ordna domstolarnas verksamhet på ett effektivt sätt, vilket i sin tur skapar förutsättningar för att upprätthålla och utveckla en högklassig rättskipning. På detta sätt främjas ett effektivt tillgodoseende av rättsskyddet enligt 21 § i grundlagen.

Enligt 119 § 2 mom. i grundlagen ska de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfattar utövning av offentlig makt. Propositionen uppfyller detta krav. Enligt 80 § i grundlagen ska bestämmelser om grunderna för individens rättigheter och skyldigheter utfärdas genom lag. Detta gäller också grunderna för tjänstemännens

RP 136/2018 rd

rättsliga ställning. Specialbestämmelser om Domstolsverkets överdirektör tas in i domstolslagen. Dessutom tillämpas statstjänstemannalagen på överdirektören och verkets övriga tjänstemän. Domstolsverket föreslås inte heller få sådan makt som omfattas av bestämmelsen om överföring av lagstiftningsmakt i 80 § i grundlagen.

Genom den föreslagna lagen överförs centralförvaltningsuppgifter som för närvarande hör till justitieministeriet till det nya Domstolsverket. Detta gäller inte uppgifter som enligt 65 § i grundlagen hör till statsrådet. Den föreslagna lagen ingriper inte i riksdagens makt enligt 83 § i grundlagen att besluta om statsbudgeten. Propositionen ingriper inte heller på något annat sätt i domstolarnas, statsrådets eller riksdagens grundlagsenliga uppgifter eller behörighet.

Med stöd av vad som konstaterats ovan kan propositionen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Genom den föreslagna lagstiftningen inrättas Domstolsverket för att sköta domstolarnas centralförvaltning, med en ställning och uppgifter som till vissa delar avviker från flera andra centrala statliga ämbetsverk. Eftersom propositionen är av stor principiell betydelse för domstolsväsendet finns det skäl att inhämta grundlagsutskottet utlåtande om den.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i domstolslagen (673/2016) rubriken för 1 kap. samt 1 kap. 1 §, 10 kap. 11 §, 11 kap. 4—6, 9 och 11 §, 14 kap. 4 §, 17 kap. 22 §, 18 kap. 1 och 5 §, 19 kap. 5 §, 20 kap. 6 § samt 21 kap. 1—3 och 6 §,
fogas till lagen ett nytt 19 a kap. och före det kapitlet en ny rubrik för IV A avd. samt till 23 kap. en ny 7 § och
flyttas 20 och 21 kap. till IV A avd. som följer:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om domstolar samt om domare, övriga domstolsledamöter och annan personal. I lagen finns även bestämmelser om Domstolsverket, domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden samt om deras uppgifter och personal.

På högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt på deras ledamöter tillämpas denna lag dock bara om inte något annat föreskrivs i lagen om högsta domstolen (665/2005) eller i lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006).

Särskilda bestämmelser gäller för riksätten.

10 kap.

Behörighetsvillkor för domare

11 §

Övriga domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid de tvåspråkiga hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt vid marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det för att trygga de språkliga rättigheterna finnas ett tillräckligt antal tjänster för lagfarna domare för vilka det av dem som utnämns till tjänsterna krävs sådana språkkunskaper som avses i 10 § 1 mom.

Bestämmelser om hur många i 1 mom. avsedda domartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga domstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för

statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande av Domstolsverket över behovet av i 1 mom. avsedda domartjänster.

11 kap.

Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare

4 §

Ledigförklaring av tjänster

Ordinarie domartjänster och chefsdomartjänster som tillsätts för viss tid ska förklaras lediga att sökas innan de tillsätts.

Beslut om ledigförklaring av en domartjänst fattas av

- 1) högsta domstolen när det gäller tjänsten som president vid högsta domstolen, tjänsterna som hovrättspresident och tjänsten som president vid arbetsdomstolen,
- 2) högsta förvaltningsdomstolen när det gäller tjänsten som president vid högsta förvaltningsdomstolen samt tjänsterna som överdomare vid en förvaltningsdomstol, tjänsten som överdomare vid marknadsdomstolen och tjänsten som överdomare vid försäkringsdomstolen,
- 3) respektive hovrätt när det gäller tjänsterna som lagman vid en tingsrätt,
- 4) den domstol där domartjänsten finns när det gäller andra domartjänster än de som avses i 1—3 punkten.

5 §

Domstolsverkets uppgifter vid utnämning av domare

Domstolsverket sköter de praktiska åtgärder som hänför sig till ledigförklaringen av en domartjänst i enlighet med anvisningar från den domstol som beslutar om ledigförklaring av tjänsten i fråga.

Domstolsverket utarbetar ett sammandrag över sökandenas tjänstemeriter och över övriga meriter som beaktats och lämnar sammandraget till den domstol som har beslutat om ledigförklaring av tjänsten och den domstol där tjänsten är placerad samt till domarförslagsnämnden.

De åtgärder som avses i 1 och 2 mom. sköts dock av högsta domstolen när det gäller ledigförklaring av tjänsten som president eller en tjänst som ledamot vid högsta domstolen, och av högsta förvaltningsdomstolen när det gäller tjänsten som president eller en tjänst som ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen.

6 §

Ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst

Av giltiga skäl får en domartjänst förklaras ledig att sökas på nytt eller ansökningstiden för en domartjänst förlängas. De som tidigare har sökt tjänsten beaktas då utan en ny ansökan. En anmälan om ledigförklaring av en tjänst kan av giltiga skäl även återkallas.

Beslut om att en tjänst ska förklaras ledig att sökas på nytt, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst fattas av den domstol som har beslutat om ledigförklaring av tjänsten. De anknytande praktiska åtgärderna sköts av Domstolsverket, utom när det gäller tjänster vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen varvid åtgärderna sköts av respektive domstol.

9 §

Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden

Innan domarförslagsnämnden gör en utnämningsframställning begär nämnden utlåtande om de sökande av den domstol som har fattat beslut om ledigförklaring av tjänsten. När det gäller tingsdomartjänster begär nämnden dock utlåtande om de sökande av respektive hovrätt och dessutom av den tingsrätt där tjänsten är ledigförklarad. När det gäller sökande till en tjänst som jordrättsingenjör ska nämnden dessutom begära utlåtande av Lantmäteriverket. Innan lagmannen vid Ålands tingsrätt utnämns ska nämnden begära utlåtande av Ålands landskapsregering.

Domarförslagsnämnden kan innan den gör en utnämningsframställning i fråga om arbetsdomstolens president eller arbetsdomstolsråd begära utlåtande om sökandena av de centralorganisationer och arbetsmarknadsverk som avses i 17 kap. 13 § samt av finansministeriet och Finlands Bank. Nämnden kan också inhämta andra utlåtanden och utredningar samt höra sökande och sakkunniga.

Innan en utnämningsframställning görs ska de sökande ges tillfälle att yttra sig med anledning av de utlåtanden och utredningar som skaffats under beredningen av utnämningsärendet.

11 §

Innehållet i domstolens utlåtande

Domstolens utlåtande ska innehålla ett motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnämnas.

Av domstolens utlåtande ska framgå domstolens motiverade uppfattning om de sökandes meriter och kompetens samt deras inbördes rangordning med hänsyn till den tjänst som ska tillsättas.

14 kap.

Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning

4 §

Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet

På förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas vad som i 5 a §, 5 b § 2 mom. och 5 c § 1 mom. i stats tjänstemannalagen föreskrivs om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen.

Om den tjänst som ska förflyttas med stöd av 1 mom. efter omstruktureringen finns på ett annat ställe än inom domarens pendlingsregion, och domaren inte samtycker till förflyttning, ska en förflyttning av domaren till en annan domartjänst inom hans eller hennes pendlingsregion eftersträvas. Om det inte finns någon sådan tjänst, kan domaren med sitt samtycke förflyttas till en domartjänst eller annan tjänst utanför pendlingsregionen. Om det vid omstruktureringen i stället för domartjänsten inrättas en ny tjänst som inte är en domartjänst, har domaren dock rätt att i första hand bli utnämnd till en domartjänst.

En domare kan enbart förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Vid förflyttning till en domartjänst iaktas förfarandet för utnämning av domare. Tjänsten ledigförklaras dock inte och domstolsutlåtandet om tillsättande av en domartjänst ges av högsta domstolen eller av högsta förvaltningsdomstolen beroende på vilken domstol omstruktureringen gäller.

RP 136/2018 rd

Om en domare utan giltig orsak vägrar att ta emot en tjänst som anvisats honom eller henne, kan domaren entledigas. Ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen på ansökan av Domstolsverket. Ärendet ska behandlas som ett brådskande rättskipningsärende.

17 kap.

Sakkunnigledamöter

22 §

Sakkunnigledamöters arvode

Till sakkunnigledamöter betalas av statens medel ett skäligt arvode och en skälig ersättning. Arvodenas och ersättningarnas grunder och belopp fastställs av Domstolsverket.

18 kap.

Assessorer

1 §

Assessorstjänster

Vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det i utbildningssyfte finnas tjänster som assessor för viss tid och som tillsätts för tre år. Av särskilda skäl kan utnämningen till tjänsten förlängas med högst två år.

En person som har tjänstgjort som assessor i två år får under återstoden av sin mandatid tjänstgöra även i andra domaruppgifter än assessorsuppgifter eller som föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Vid utnämning av assessor iakttas vad som i 12 kap. föreskrivs om utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid. Beslut om ledigförklaring och ny ledigförklaring av en assessorstjänst, beslut om förlängning av ansökningstiden för en assessorstjänst och beslut om återkallande av ledigförklaringen av en assessorstjänst fattas av domarutbildningsnämnden. Domstolsverket sköter de i 11 kap. 5 och 6 § avsedda praktiska åtgärderna i samband med ledigförklaringen av en tjänst samt utarbetar ett sammandrag och lämnar det till domarutbildningsnämnden.

5 §

Avbrott i utbildningsprogrammet

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en assessor tillstånd att avbryta utbildningsprogrammet. Ett avbrutet utbildningsprogram kan slutföras vid den domstol som programmet börjat genomföras vid.

För att en assessor ska kunna slutföra ett utbildningsprogram som avbrutits enligt 1 mom. utnämner chefsdomaren, trots vad som föreskrivs om utnämning av assessor, assessorn för en tid som motsvarar återstoden av det avbrutna utbildningsprogrammet.

19 kap.

Övrig personal

5 §

Kanslichef och övrig personal

Vid en domstol kan det finnas en tjänst som kanslichef, förvaltningsdirektör eller förvaltningschef, eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. En domstol kan även ha annan personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande.

Behörighetsvillkor för kanslichef är lämplig högre högskoleexamen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för annan personal kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Respektive domstol utnämner i denna paragraf avsedda tjänstemän och anställer personal i arbetsavtalsförhållande.

AVDELNING IV A

DOMSTOLSVERKET OCH NÄMNDERNA

19 a kap.

Domstolsverket

1 §

Domstolsverket

För skötseln av domstolarnas verksamhetsförutsättningar och för utvecklande, planering och stödjande av domstolarnas verksamhet finns Domstolsverket inom justitieministeriets förvaltningsområde.

2 §

Domstolsverkets uppgifter

Domstolsverket har till uppgift att se till att domstolarna kan utöva dömande makt på ett högklassigt sätt och att domstolarnas förvaltning är effektivt och ändamålsenligt organiserad.

Till Domstolsverkets uppgifter hör särskilt att

1) göra framställningar till justitieministeriet om anslag för domstolarnas omkostnader och i enlighet med den godkända budgeten besluta om fördelningen av anslag mellan domstolarna till den del som anslag inte har riktats direkt till en domstol,

2) sköta domstolarnas lokalhantering, till den del beslutanderätten i den frågan inte hör till justitieministeriets uppgifter,

3) sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem,

4) i samarbete med den i 21 kap. avsedda domarutbildningsnämnden se till att det ordnas utbildning för domarna och domstolarnas övriga personal,

5) stödja domstolarna i deras kommunikation,

RP 136/2018 rd

6) följa resultaten av domstolarnas verksamhet samt göra upp rapporter och kalkyler över den,

7) i riksomfattande utvecklingsprojekt och andra projekt vara det ämbetsverk som företräder domstolsväsendet, om ärendet inte omfattas av en domstols, statsrådets eller någon annan myndighets behörighet,

8) delta i det allmänna utvecklandet av domstolsväsendets verksamhet,

9) främja, stödja och samordna utvecklingsprojekt som gäller domstolarna och deras verksamhet,

10) lägga fram initiativ för statsrådet om lagstiftning, åtgärder eller utveckling inom sitt ansvarsområde,

11) delta i det internationella samarbetet inom sitt ansvarsområde,

12) sköta övriga centralförvaltningsuppgifter inom domstolsväsendet,

13) göra framställningar till justitieministeriet om anslag för domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens omkostnader och besluta om fördelningen av anslag till nämnderna samt sköta övriga centralförvaltningsuppgifter som gäller nämnderna.

3 §

Domstolarnas ställning

Domstolsverket ska i sin verksamhet beakta domstolarnas oberoende samt de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen.

Bestämmelserna i 2 § begränsar inte domstolarnas behörighet enligt lag.

4 §

Hörande av de högsta domstolarna

Domstolsverket ska ge högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att yttra sig om budgetförslaget för de övriga domstolarna samt om budgetförslaget för Domstolsverket. De högsta domstolarnas ställningstaganden ska delges justitieministeriet.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ska ges tillfälle att yttra sig också om andra sådana ärenden som behandlas vid Domstolsverket och som kan ha stor principiell betydelse för domstolsväsendet.

5 §

Ledning

Domstolsverket har en direktion och en överdirektör.

6 §

Direktion

Domstolsverkets högsta beslutande organ är direktionen.

Direktionen

1) beslutar om centrala mål, en strategi och principer för styrningen av Domstolsverkets verksamhet och ekonomi,

2) beslutar om de budgetförslag för domstolarna och Domstolsverket som ska lämnas till justitieministeriet,

3) beslutar om fördelningen av anslag mellan domstolarna i enlighet med den godkända statsbudgeten till den del som anslag inte har riktats direkt till en domstol,

4) fastställer de allmänna principerna för ordnande av tillsynen över domstolarnas och Domstolsverkets bokföring och medelsförvaltning,

5) godkänner avtal som har betydande konsekvenser för eller är principiellt viktiga för Domstolsverket och ger utlåtande i ärenden som är principiellt viktiga med avseende på verkets ansvarsområde,

6) beslutar om en i 14 kap. 4 § 4 mom. avsedd ansökan om entledigande av en domare,

7) utnämner överdirektören, säger upp eller avslutar överdirektörens tjänsteförhållande och fattar andra viktiga beslut som gäller tjänsteförhållandet,

8) fastställer Domstolsverkets arbetsordning,

9) fattar övriga beslut av betydelse för Domstolsverkets verksamhet och uppgifter.

7 §

Tillsättning av direktion och direktionens sammansättning

Statsrådet tillsätter Domstolsverkets direktion för fem år i sänder utifrån den grupp av kandidater till ledamöter som nominerats i enlighet med 8 §.

I direktionen ingår en domare från högsta domstolen, en domare från högsta förvaltningsdomstolen och en hovrättsdomare, en tingsrättsdomare, en domare från förvaltningsdomstolarna och en domare från specialdomstolarna. I direktionens sammansättning ingår dessutom en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet i ledning av den offentliga förvaltningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

En av domarledamöterna ska vara chefsdomare vid en hovrätt eller en tingsrätt och en chefsdomare vid en förvaltningsdomstol eller en specialdomstol.

En riksdagsledamot, en medlem av statsrådet eller en ledamot av ett landskapsfullmäktige, en landskapsstyrelse, ett kommunfullmäktige eller en kommunstyrelse får inte ingå i Domstolsverkets direktion.

8 §

Nominering av kandidater till ledamöter i direktionen

Domstolsverkets direktion tillsätts efter det att

1) högsta domstolen inom sig har nominerat en kandidat till ledamot och ersättare,

2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har nominerat en kandidat till ledamot och ersättare,

3) chefsdomarna vid hovrätterna och tingsrätterna utifrån anmälningar har nominerat tingsrätternas och hovrätternas kandidater till ledamöter och ersättare och chefsdomarna vid förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna har nominerat förvaltningsdomstolarnas och specialdomstolarnas kandidater till ledamöter och ersättare; före nomineringarna ska de i denna punkt avsedda chefsdomarna samråda i fråga om nomineringarna och höra de arbetstagarorganisationer som företräder domare, och

4) chefsdomarna i ett förfarande enligt 3 punkten har nominerat en kandidat för domstolarnas övriga anställda till ledamot och en till ersättare efter att ha hört de arbetstagarorganisationer som företräder den personalen.

Justitieministeriet förklarar uppdragen som ledamot i direktionen lediga att sökas och begär de kandidatnomineringar som avses i 1 mom. Till uppdragen som ledamot och ersättare som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten ska det nomineras dubbelt så många kandidater som det antal ledamöter och ersättare som ska tillsättas.

RP 136/2018 rd

Om en ledamot eller ersättare i direktionen inte längre tjänstgör i den tjänst eller uppgift som utgjorde grunden för nomineringen eller han eller hon har valts till en uppgift som avses i 7 § 4 mom., ska det i hans eller hennes ställe nomineras en ny ledamot eller ersättare för återstoden av direktionens mandattid. En ny ledamot ska dock inte nomineras på den grunden att en chefsdomare som avses i 1 mom. 3 punkten före utgången av mandattiden övergår till en annan domartjänst eller att någon annan i den punkten avsedd domare än en chefsdomare utnämns till en tjänst som chefsdomare.

9 §

Direktionens ordförande och vice ordförande

Direktionen utser inom sig en ordförande och enligt vad som bestäms i arbetsordningen en eller flera vice ordförande.

10 §

Direktionens beslutsfattande

Direktionen är beslutförför när minst fyra ledamöter eller ersättare är närvarande.

Direktionens beslut blir den mening som majoriteten omfattar. Om rösterna faller lika, avgör ordförandens röst.

Närmare bestämmelser om direktionens beslutsförfarande och om föredragningen i samband därmed får meddelas i Domstolsverkets arbetsordning.

11 §

Överdirektör

Domstolsverket leds av en överdirektör.

Överdirektören avgör ärenden som inte enligt lag eller enligt arbetsordningen ska avgöras av direktionen eller av någon annan tjänsteman.

Bestämmelser om överdirektörens rätt att överföra ärenden på andra tjänstemän för avgörande meddelas i arbetsordningen. Överdirektören kan förbehålla sig rätten att avgöra ett ärende som han eller hon överfört eller som annars ska avgöras av någon annan tjänsteman.

12 §

Behörighetsvillkor för överdirektören

Behörighetsvillkor för överdirektören är utöver vad som föreskrivs i 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) annan högre högskoleexamen juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

13 §

Övrig personal

Vid Domstolsverket finns utöver överdirektörstjänsten annan personal enligt bestämmelserna i arbetsordningen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för de tjänstemän som hör till den övriga personalen kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

RP 136/2018 rd

14 §

Arbetsordning

Närmare bestämmelser om Domstolsverkets verksamhet, organisation och personal samt om organiseringen av arbetet och behandlingen av ärenden vid verket meddelas i arbetsordningen.

20 kap.

Domarförslagsnämnden

6 §

Personal

Domarförslagsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra nämndens utnämningsframställningar och utlåtanden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt samt god kännedom om domstolarnas verksamhet.

Domarförslagsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla för viss tid. Domstolsverket sköter organiseringen av nämndens övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna kan meddelas i nämndens arbetsordning.

21 kap.

Domarutbildningsnämnden

1 §

Uppgifter

Domarutbildningsnämnden har till uppgift att

1) i samarbete med Domstolsverket och domstolarna sköta planeringen av den utbildning som ordnas för domstolsledamöter, föredragande, beredare, tingsnotarier och övrig personal vid domstolarna,

2) sköta planeringen och anordnandet av de prov och prestationer som avses i 18 kap. 2 § och 6 § 1 mom.,

3) sköta ordnandet av ansökningsförfarandet för assessorstjänster samt det förberedande urvalet av assessorer,

4) sköta ordnandet av det centraliserade förfarandet för ansökan om praktikplatser enligt lagen om domstolspraktik samt urvalet och utnämningen av tingsnotarier,

5) ge hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen anvisningar om innehållet i den individuella studieplan för assessorer som avses i 18 kap. 4 § 2 mom.,

RP 136/2018 rd

- 6) ge tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna anvisningar om innehållet i den praktikplan som avses i 12 § i lagen om domstolspraktik,
- 7) på begäran lämna utlåtande till Domstolsverket om de personer som ska väljas till ledarutbildning eller annan utbildning inom domstolsväsendet,
- 8) bevilja den i 18 kap. 6 § 2 mom. avsedda rätten att använda titeln domarutbildad,
- 9) bevilja den i 18 § i lagen om domstolspraktik avsedda titeln vicehäradshövding.

2 §

Tillsättning och sammansättning

Domarutbildningsnämnden tillsätts av statsrådet för fem år i sänder.

Domarutbildningsnämnden har en ordförande, en vice ordförande och åtta övriga ledamöter. Ordföranden, vice ordföranden och fyra ledamöter ska vara domare som innehar ordinarie tjänst. Övriga ledamöter är en åklagare, en advokat, en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en ledamot som företräder Domstolsverket. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Nämndens domarledamöter ska jämlikt företräda olika domstolar och minst en av domarledamöterna ska vara chefsdomare.

3 §

Nominering av ledamöter

Domarutbildningsnämnden tillsätts efter det att

- 1) domarförslagsnämnden utifrån anmälningar har nominerat ordförande, vice ordförande och övriga domarledamöter samt deras ersättare,
- 2) riksåklagaren har nominerat ledamot och ersättare att företräda åklagarna,
- 3) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har nominerat ledamot och ersättare att företräda advokatkåren,
- 4) justitieministeriet har nominerat ledamot och ersättare att företräda den juridiska forskningen och undervisningen,
- 5) Domstolsverket har nominerat sin egen ledamot och ersättare.

Vad som i 20 kap. 3 § 1 och 3 mom. föreskrivs om nominering av ledamöter och ersättare i domarförslagsnämnden tillämpas även vid nominering av ledamöter och ersättare i domarutbildningsnämnden.

6 §

Personal

Domarutbildningsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra de ärenden som behandlas i nämnden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha lämplig högre högskoleexamen och god kännedom om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning.

Domarutbildningsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla. Domstolsverket sköter organiseringen av nämndens övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna kan meddelas i nämndens arbetsordning.

23 kap.

Ändringssökande

7 §

Sökande av ändring i Domstolsverkets beslut

Omrövning av beslut som Domstolsverket fattat med stöd av 19 a kap. får begäras på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen.

Domstolsverkets beslut med anledning av en begäran om omrövning får på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen överklagas genom besvär hos den förvaltningsdomstol som bestäms enligt verkets placeringsort. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Denna lag träder i kraft den 20. Bestämmelserna i 18 kap. 5 § och 19 kap. 5 § träder dock i kraft redan den 20.

2.

Lag

om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om domstolspraktik (674/2016) 4, 16 och 17 §, av dem 16 § sådan den lyder i lag 1005/2016, som följer:

4 §

Ledigförklaring av praktikplatser

Domarutbildningsnämnden ledigförklarar praktikplatserna centraliserat en gång om året. Domstolsverket sköter i samband med ledigförklaringen av en tjänst de praktiska åtgärder som avses i 11 kap. 5 och 6 § i domstolslagen och utarbetar ett sammandrag över sökandenas meriter.

I ansökningsannonsen ska det nämnas om praktiken förutom vid en tingsrätt delvis kan utföras vid en hovrätt eller en förvaltningsdomstol.

Domarutbildningsnämnden beslutar vid behov om ny ledigförklaring av en tjänst som tingsnotarie samt om förlängning av ansökningstiden för och om återkallande av ledigförklaringen av en sådan tjänst.

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

- 1) ordförande, om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,
- 2) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 11 § i rättegångsbalken,
- 3) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 3 § i rättegångsbalken,
- 4) ledamot i de fall som avses i 6 kap. 1 § i rättegångsbalken eller i 6 kap. 11 § i lagen om rättegång i brottmål,
- 5) ordförande i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken i brottmål, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs annat straff än ordningsbot, böter eller fängelse i högst två år och svaranden inte har häktats, meddelats reseförbud eller avstängts från tjänsteutövning för något av de brott som avses i åtalet.

I den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 3 § i rättegångsbalken ska ordföranden och en av de andra ledamöterna vara tingsrättens lagman eller en tingsdomare.

En tingsnotarie får inte förordnas att ensam eller som ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses vara svåra att avgöra.

RP 136/2018 rd

17 §

Avbrott i domstolspraktiken

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en tingsnotarie tillstånd att avbryta domstolspraktiken. En avbruten praktikperiod kan slutföras vid den domstol som den börjat genomföras vid.

För att en tingsnotarie ska kunna slutföra en praktikperiod som avbrutits enligt 1 mom. utnämner chefsdomaren, trots vad som föreskrivs om utnämning av tingsnotarie, tingsnotarien för en tid som motsvarar återstoden av den avbrutna praktikperioden.

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

3.

Lag

om ändring av 3 och 12 § i lagen om nämndemän vid tingsrätterna

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nämndemän vid tingsrätterna (675/2016) 3 och 12 § som följer:

3 §

Fastställelse och ändring av antalet nämndemän

Domstolsverket fastställer antalet nämndemän vid tingsrätterna. Om flera kommuner ingår i tingsrättens domkrets, fastställer Domstolsverket antalet nämndemän som ska väljas från varje kommun, i första hand i proportion till antalet mantalsskrivna invånare i kommunen. Från varje kommun ska dock väljas minst en nämndeman.

Antalet nämndemän kan ändras på framställning av kommunfullmäktige eller tingsrätten, om invånarantalet i kommunerna inom domkretsen eller antalet mål och ärenden som ska behandlas i tingsrätten i den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § i rättegångsbalken väsentligen har förändrats.

Om kommunindelningen eller den judiciella indelningen ändras, kan Domstolsverket ändra antalet nämndemän utan den framställning som avses i 2 mom. När antalet nämndemän ändras kan Domstolsverket samtidigt bestämma huruvida nytt val av nämndemän från kommunerna i fråga ska förrättas för återstoden av mandatperioden.

Innan antalet nämndemän fastställs eller ändras ska tingsrätten och kommunerna inom tingsrättens domkrets ges tillfälle att yttra sig i saken.

12 §

Nämndemäns arvode och kostnadsersättning

Till en nämndeman betalas av statliga medel

- 1) arvode,
- 2) ersättning för inkomstbortfall och för kostnader som på grund av uppdraget som nämndeman föranleds av avlönande av vikarie, anordnande av barnvård eller något motsvarande,
- 3) resekostnadsersättning och dagtraktamente.

Domstolsverket fastställer närmare grunder för och beloppet av det arvode, den ersättning och det dagtraktamente som en nämndeman erhåller.

En nämndeman som anser att han eller hon inte fått arvode eller ersättning enligt 1 och 2 mom. får begära omprövning hos lagmannen vid tingsrätten. Begär inte nämndemannen omprövning inom ett år efter utgången av det kalenderår då betalning borde ha skett går rätten till förmånerna förlorad. I ett beslut med anledning av begäran om omprövning får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I förvaltningsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

4.

Lag

om upphävande av 7 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

Genom denna lag upphävs 7 § i lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999).

Denna lag träder i kraft den 20 . _____

Helsingfors den 20 september 2018

Statsminister

Juha Sipilä

Justitieminister Antti Häkkinen

1.

Lag

om ändring av domstolslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i domstolslagen (673/2016) rubriken för 1 kap. samt 1 kap. 1 §, 10 kap. 11 §, 11 kap. 4—6, 9 och 11 §, 14 kap. 4 §, 17 kap. 22 §, 18 kap. 1 och 5 §, 19 kap. 5 §, 20 kap. 6 § samt 21 kap. 1—3 och 6 §,
fogas till lagen ett nytt 19 a kap. och före det kapitlet en ny rubrik för IV A avd. samt till 23 kap. en ny 7 § och
flyttas 20 och 21 kap. till IV A avd. som följer:

Gällande lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser om domstolar och domare

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om domstolar, domare, övriga domstolsledamöter och annan personal. I lagen finns även bestämmelser om domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden samt om deras uppgifter och personal.

Lagen tillämpas på högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt på deras ledamöter, om inte något annat föreskrivs i lagen om högsta domstolen (665/2005) eller i lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006).

Särskilda bestämmelser gäller för riksretten.

Föreslagen lydelse

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Lagens tillämpningsområde

Denna lag innehåller bestämmelser om domstolar *samt om* domare, övriga domstolsledamöter och annan personal. I lagen finns även bestämmelser om *Domstolsverket*, domarförslagsnämnden och domarutbildningsnämnden samt om deras uppgifter och personal.

På högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen samt på deras ledamöter *tillämpas denna lag dock bara* om inte något annat föreskrivs i lagen om högsta domstolen (665/2005) eller i lagen om högsta förvaltningsdomstolen (1265/2006).

Särskilda bestämmelser gäller för riksretten.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 kap.

10 kap.

Behörighetsvillkor för domare

Behörighetsvillkor för domare

11 §

11 §

Övriga domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Övriga domartjänster som kräver särskilda språkkunskaper

Vid de tvåspråkiga hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt vid marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det för att trygga de språkliga rättigheterna finnas ett tillräckligt antal tjänster för lagfarna domare för vilka det av dem som utnämns till tjänsterna krävs sådana språkkunskaper som avses i 10 § 1 mom.

Vid de tvåspråkiga hovrätterna och förvaltningsdomstolarna samt vid marknadsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det för att trygga de språkliga rättigheterna finnas ett tillräckligt antal tjänster för lagfarna domare för vilka det av dem som utnämns till tjänsterna krävs sådana språkkunskaper som avses i 10 § 1 mom.

Bestämmelser om hur många i 1 mom. avsedda domartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga domstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från högsta domstolen respektive högsta förvaltningsdomstolen över behovet av i 1 mom. avsedda domartjänster.

Bestämmelser om hur många i 1 mom. avsedda domartjänster det finns vid var och en av de tvåspråkiga domstolarna utfärdas genom förordning av statsrådet. Innan ärendet föredras för statsrådet ska justitieministeriet begära utlåtande från *Domstolsverket* över behovet av i 1 mom. avsedda domartjänster.

11 kap.

11 kap.

Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare

Utnämning av chefsdomare och ordinarie domare

4 §

4 §

Ledigförklaring av tjänster

Ledigförklaring av tjänster

Ordinarie domartjänster och chefsdomartjänster som tillsätts för viss tid ska förklaras lediga att sökas *vid domstolen* innan de tillsätts.

Ordinarie domartjänster och chefsdomartjänster som tillsätts för viss tid ska förklaras lediga att sökas innan de tillsätts.

Beslut om ledigförklaring av en domartjänst fattas av

1) *högsta domstolen när det gäller tjänsten som president vid högsta domstolen, tjänsterna som hovrättspresident och tjänsten som president vid arbetsdomstolen,*

2) *högsta förvaltningsdomstolen när det gäller tjänsten som president vid högsta förvaltningsdomstolen samt tjänsterna som överdomare vid en förvaltningsdomstol, tjänsten som överdomare vid marknadsdomstolen och tjänsten som överdomare vid försäkringsdomstolen,*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

3) respektive hovrätt när det gäller tjänsterna som lagman vid en tingsrätt,

4) den domstol där domartjänsten finns när det gäller andra domartjänster än de som avses i 1—3 punkten.

5 §

5 §

Domstol som ledigförklarar en tjänst

Domstolsverkets uppgifter vid utnämning av domare

Högsta domstolen ledigförklarar tjänsten som president vid högsta domstolen, tjänsterna som hovrättspresident och tjänsten som president vid arbetsdomstolen.

Domstolsverket sköter de praktiska åtgärder som hänför sig till ledigförklaringen av en domartjänst i enlighet med anvisningar från den domstol som beslutar om ledigförklaring av tjänsten i fråga.

Högsta förvaltningsdomstolen ledigförklarar tjänsten som president vid högsta förvaltningsdomstolen samt tjänsterna som överdomare vid en förvaltningsdomstol, tjänsten som överdomare vid marknadsdomstolen och tjänsten som överdomare vid försäkringsdomstolen.

Domstolsverket utarbetar ett sammandrag över sökandenas tjänstemeriter och över övriga meriter som beaktats och lämnar sammandraget till den domstol som har beslutat om ledigförklaring av tjänsten och den domstol där tjänsten är placerad samt till domarförslagsnämnden.

Respektive hovrätt ledigförklarar tjänsterna som lagman vid en tingsrätt.

De åtgärder som avses i 1 och 2 mom. sköts dock av högsta domstolen när det gäller ledigförklaring av tjänsten som president eller en tjänst som ledamot vid högsta domstolen, och av högsta förvaltningsdomstolen när det gäller tjänsten som president eller en tjänst som ledamot vid högsta förvaltningsdomstolen.

Den domstol där domartjänsten finns ledigförklarar de domartjänster som inte nämns i 1—3 mom.

6 §

6 §

Ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst

Ny ledigförklaring av en tjänst, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst

Av giltiga skäl får en domartjänst förklaras ledig att sökas på nytt eller ansökningstiden för en domartjänst förlängas. De som tidigare har sökt tjänsten beaktas då utan en ny ansökan. En anmälan om ledigförklaring av en tjänst kan av giltiga skäl även återkallas.

Av giltiga skäl får en domartjänst förklaras ledig att sökas på nytt eller ansökningstiden för en domartjänst förlängas. De som tidigare har sökt tjänsten beaktas då utan en ny ansökan. En anmälan om ledigförklaring av en tjänst kan av giltiga skäl även återkallas.

Beslut om att en tjänst ska förklaras ledig att sökas på nytt, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av tjänsten fattas av den domstol som ledigförklarar tjänsten.

Beslut om att en tjänst ska förklaras ledig att sökas på nytt, förlängning av ansökningstiden och återkallande av ledigförklaringen av en tjänst fattas av den domstol som har beslutat om ledigförklaring av tjänsten. De anknytande praktiska åtgärderna sköts av Domstolsverket, utom när det gäller tjänster vid högsta domstolen eller högsta förvalt-

Gällande lydelse

9 §

Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden

Innan domarförslagsnämnden gör en utnämningsframställning begär nämnden utlåtande om de sökande av den domstol som har förklarat tjänsten ledig. När det gäller tingsdomartjänster begär nämnden dock utlåtande om de sökande av respektive hovrätt och dessutom av den tingsrätt där tjänsten är ledigförklarad. När det gäller sökande till en tjänst som jordrättsingenjör ska utlåtande dessutom begäras av Lantmäteriverket. På motsvarande sätt ska utlåtande inhämtas av Ålands landskapsregering innan lagmannen vid Ålands tingsrätt utnämns.

Domarförslagsnämnden kan innan den gör en utnämningsframställning i fråga om arbetsdomstolens president eller arbetsdomstolsråd begära utlåtande om sökandena av de centralorganisationer och arbetsmarknadsverk som avses i 17 kap. 13 § samt av finansministeriet och Finlands Bank. Nämnden kan också inhämta andra utlåtanden och utredningar samt höra sökande och sakkunniga.

Innan en utnämningsframställning görs ska de sökande ges tillfälle att yttra sig med anledning av de utlåtanden och utredningar som skaffats under beredningen av utnämningsärendet.

11 §

Innehållet i domstolens utlåtande

Domstolens utlåtande ska innehålla ett motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnämnas.

Av domstolens utlåtande ska framgå domstolens motiverade uppfattning om de sökandes meriter och kompetens samt deras inbördes rangordning med hänsyn till den tjänst som ska tillsättas. *Domarförslagsnämnden kan vid behov ge närmare anvisningar om*

Föreslagen lydelse

ningsdomstolen varvid åtgärderna sköts av respektive domstol.

9 §

Behandlingen av ärenden i domarförslagsnämnden

Innan domarförslagsnämnden gör en utnämningsframställning begär nämnden utlåtande om de sökande av den domstol som har *fattat beslut om ledigförklaring av tjänsten.* När det gäller tingsdomartjänster begär nämnden dock utlåtande om de sökande av respektive hovrätt och dessutom av den tingsrätt där tjänsten är ledigförklarad. När det gäller sökande till en tjänst som jordrättsingenjör *ska nämnden dessutom begära utlåtande av Lantmäteriverket. Innan lagmannen vid Ålands tingsrätt utnämns ska nämnden begära utlåtande av Ålands landskapsregering.*

Domarförslagsnämnden kan innan den gör en utnämningsframställning i fråga om arbetsdomstolens president eller arbetsdomstolsråd begära utlåtande om sökandena av de centralorganisationer och arbetsmarknadsverk som avses i 17 kap. 13 § samt av finansministeriet och Finlands Bank. Nämnden kan också inhämta andra utlåtanden och utredningar samt höra sökande och sakkunniga.

Innan en utnämningsframställning görs ska de sökande ges tillfälle att yttra sig med anledning av de utlåtanden och utredningar som skaffats under beredningen av utnämningsärendet.

11 §

Innehållet i domstolens utlåtande

Domstolens utlåtande ska innehålla ett motiverat yttrande om vilken av de sökande som bör utnämnas.

Av domstolens utlåtande ska framgå domstolens motiverade uppfattning om de sökandes meriter och kompetens samt deras inbördes rangordning med hänsyn till den tjänst som ska tillsättas.

Gällande lydelse

innehållet i utlåtandet.

Till utlåtandet från den domstol som ledigförklarar tjänsten som domare ska det bifogas ett sammandrag enligt nämndens anvisningar över sökandenas tjänstemeriter och över övriga meriter som beaktats. När det gäller de sökande till en tingsdomartjänst utarbetas sammandraget dock av hovrätten.

14 kap.

Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning

4 §

Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet

På förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas vad som i 5 a §, 5 b § 2 mom. och 5 c § 1 mom. i statstjänstemannalagen föreskrivs om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen.

Om den tjänst som ska förflyttas med stöd av 1 mom. efter omstruktureringen finns på ett annat ställe än inom domarens pendlingsregion, och domaren inte samtycker till förflyttning, ska en förflyttning av domaren till en annan domartjänst inom hans eller hennes pendlingsregion eftersträvas. Om det inte finns någon sådan tjänst, kan domaren med sitt samtycke förflyttas till en domartjänst eller annan tjänst utanför pendlingsregionen. Om det vid omstruktureringen i stället för domartjänsten inrättas en ny tjänst som inte är en domartjänst, har domaren dock rätt att i första hand bli utnämnd till en domartjänst.

En domare kan enbart förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Vid förflyttning till en domartjänst iakttas förfarandet för utnämning av domare. Tjänsten ledigförklarar dock inte. Det domstolsutlåtande om tillsättande av en domartjänst som avses i 11 kap. 10 § ges av högsta domstolen eller av högsta förvaltningsdomstolen beroende på vilken domstol omstruktureringen gäller.

Om en domare utan giltig orsak vägrar att ta emot en tjänst som avses i 2 mom., kan

Föreslagen lydelse

(upphävs)

14 kap.

Tjänstgöring vid en annan domstol och förflyttning

4 §

Förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet

På förflyttning av domare vid omstrukturering av domstolsväsendet tillämpas vad som i 5 a §, 5 b § 2 mom. och 5 c § 1 mom. i statstjänstemannalagen föreskrivs om omstrukturering av funktioner inom statsförvaltningen.

Om den tjänst som ska förflyttas med stöd av 1 mom. efter omstruktureringen finns på ett annat ställe än inom domarens pendlingsregion, och domaren inte samtycker till förflyttning, ska en förflyttning av domaren till en annan domartjänst inom hans eller hennes pendlingsregion eftersträvas. Om det inte finns någon sådan tjänst, kan domaren med sitt samtycke förflyttas till en domartjänst eller annan tjänst utanför pendlingsregionen. Om det vid omstruktureringen i stället för domartjänsten inrättas en ny tjänst som inte är en domartjänst, har domaren dock rätt att i första hand bli utnämnd till en domartjänst.

En domare kan enbart förflyttas till en tjänst vars behörighetsvillkor domaren uppfyller och som kan anses vara lämplig för honom eller henne. Vid förflyttning till en domartjänst iakttas förfarandet för utnämning av domare. Tjänsten ledigförklarar dock inte och domstolsutlåtandet om tillsättande av en domartjänst ges av högsta domstolen eller av högsta förvaltningsdomstolen beroende på vilken domstol omstruktureringen gäller.

Om en domare utan giltig orsak vägrar att ta emot en tjänst som *anvisats honom eller*

Gällande lydelse

domaren entledigas. Ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen på ansökan av justitieministeriet. Ärendet ska behandlas som ett brådskande rättskipningsärende.

Föreslagen lydelse

henne, kan domaren entledigas. Ärendet behandlas av högsta förvaltningsdomstolen på ansökan av *Domstolsverket*. Ärendet ska behandlas som ett brådskande rättskipningsärende.

AVDELNING IV

SAKKUNNIGLEDAMÖTER OCH ÖVRIG PERSONAL

17 kap.

Sakkunnigledamöter

22 §

Sakkunnigledamöters arvode

Till sakkunnigledamöter betalas av statens medel ett skäligt arvode och en skälig ersättning. Arvodenas och ersättningarnas grunder och belopp fastställs av justitieministeriet.

18 kap.

Assessorer

1 §

Assessorstjänster

Vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det i utbildnings-syfte finnas tjänster som assessor för viss tid och som tillsätts för tre år. Av särskilda skäl kan utnämningen till tjänsten förlängas med högst två år.

En person som har tjänstgjort som assessor i två år får under återstoden av sin mandattid även tjänstgöra i andra domaruppgifter eller som föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Vid utnämning av assessor iakttas vad som i 12 kap. föreskrivs om utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid.

17 kap.

Sakkunnigledamöter

22 §

Sakkunnigledamöters arvode

Till sakkunnigledamöter betalas av statens medel ett skäligt arvode och en skälig ersättning. Arvodenas och ersättningarnas grunder och belopp fastställs av *Domstolsverket*.

18 kap.

Assessorer

1 §

Assessorstjänster

Vid hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen kan det i utbildnings-syfte finnas tjänster som assessor för viss tid och som tillsätts för tre år. Av särskilda skäl kan utnämningen till tjänsten förlängas med högst två år.

En person som har tjänstgjort som assessor i två år får under återstoden av sin mandattid tjänstgöra *även* i andra domaruppgifter *än assessorsuppgifter* eller som föredragande vid högsta domstolen eller högsta förvaltningsdomstolen.

Vid utnämning av assessor iakttas vad som i 12 kap. föreskrivs om utnämning av domare till tjänsteförhållande för viss tid. *Beslut om ledigförklaring och ny ledigför-*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

klaring av en assessorstjänst, beslut om förlängning av ansökningstiden för en assessorstjänst och beslut om återkallande av ledigförklaringen av en assessorstjänst fattas av domarutbildningsnämnden. Domstolsverket sköter de i 11 kap. 5 och 6 § avsedda praktiska åtgärderna i samband med ledigförklaringen av en tjänst samt utarbetar ett sammandrag och lämnar det till domarutbildningsnämnden.

5 §

5 §

Avbrott i utbildningsprogrammet

Avbrott i utbildningsprogrammet

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en assessor tillstånd att göra avbrott i utbildningsprogrammet. Ett program som avbrutits kan slutföras efter avbrottet.

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en assessor tillstånd att *avbryta* utbildningsprogrammet. Ett *avbrutet utbildningsprogram kan slutföras vid den domstol som programmet börjat genomföras vid.*

För att en assessor ska kunna slutföra ett utbildningsprogram som avbrutits enligt 1 mom. utnämner chefsdomaren, trots vad som föreskrivs om utnämning av assessor, assessorn för en tid som motsvarar återstoden av det avbrutna utbildningsprogrammet.

19 kap.

19 kap.

Övrig personal

Övrig personal

5 §

5 §

Kanslichef och övrig personal

Kanslichef och övrig personal

Vid en domstol kan det finnas en tjänst som kanslichef eller *en tjänst som* förvaltningschef eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. En domstol kan även ha annan personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande.

Behörighetsvillkor för kanslichef är lämplig högre högskoleexamen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för annan personal kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Respektive domstol utnämner i denna paragraf avsedda tjänstemän och anställer personal i arbetsavtalsförhållande.

Vid en domstol kan det finnas en tjänst som kanslichef, *förvaltningsdirektör* eller förvaltningschef, eller någon annan motsvarande tjänst med uppgift att sköta domstolens administration. En domstol kan även ha annan personal i tjänste- eller arbetsavtalsförhållande.

Behörighetsvillkor för kanslichef är lämplig högre högskoleexamen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för annan personal kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

Respektive domstol utnämner i denna paragraf avsedda tjänstemän och anställer personal i arbetsavtalsförhållande.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

AVDELNING IV A

**DOMSTOLSVERKET OCH NÄMNDER-
NA**

(ny)

19 a kap.

Domstolsverket

1 §

Domstolsverket

För skötseln av domstolarnas verksamhetsförutsättningar och för utvecklande, planering och stödjande av domstolarnas verksamhet finns Domstolsverket inom justitieministeriets förvaltningsområde

2 §

Domstolsverkets uppgifter

Domstolsverket har till uppgift att se till att domstolarna kan utöva dömande makt på ett högklassigt sätt och att domstolarnas förvaltning är effektivt och ändamålsenligt organiserad.

Till Domstolsverkets uppgifter hör särskilt att

1) göra framställningar till justitieministeriet om anslag för domstolarnas omkostnader och i enlighet med den godkända budgeten besluta om fördelningen av anslag mellan domstolarna till den del som anslag inte har riktats direkt till en domstol,

2) sköta domstolarnas lokalhantering, till den del beslutanderätten i den frågan inte hör till justitieministeriets uppgifter,

3) sköta förvaltningen och utvecklandet av domstolarnas informationssystem,

4) i samarbete med den i 21 kap. avsedda domarutbildningsnämnden se till att det ordnas utbildning för domarna och domstolarnas övriga personal,

5) stödja domstolarna i deras kommunikation,

6) följa resultaten av domstolarnas verksamhet samt göra upp rapporter och kalkyler över den,

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7) i riksomfattande utvecklingsprojekt och andra projekt vara det ämbetsverk som företräder domstolsväsendet, om ärendet inte omfattas av en domstols, statsrådets eller någon annan myndighets behörighet,

8) delta i det allmänna utvecklandet av domstolsväsendets verksamhet,

9) främja, stödja och samordna utvecklingsprojekt som gäller domstolarna och deras verksamhet,

10) lägga fram initiativ för statsrådet om lagstiftning, åtgärder eller utveckling inom sitt ansvarsområde,

11) delta i det internationella samarbetet inom sitt ansvarsområde,

12) sköta övriga centralförvaltningsuppgifter inom domstolsväsendet,

13) göra framställningar till justitieministeriet om anslag för domarförslagsnämndens och domarutbildningsnämndens omkostnader och besluta om fördelningen av anslag till nämnderna samt sköta övriga centralförvaltningsuppgifter som gäller nämnderna.

3 §

Domstolarnas ställning

Domstolsverket ska i sin verksamhet beakta domstolarnas oberoende samt de högsta domstolarnas uppgifter och ställning enligt grundlagen.

Bestämmelserna i 2 § begränsar inte domstolarnas behörighet enligt lag.

4 §

Hörande av de högsta domstolarna

Domstolsverket ska ge högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen tillfälle att yttra sig om budgetförslaget för de övriga domstolarna samt om budgetförslaget för Domstolsverket. De högsta domstolarnas ställningstaganden ska delges justitieministeriet.

Högsta domstolen och högsta förvaltningsdomstolen ska ges tillfälle att yttra sig också om andra sådana ärenden som behandlas vid Domstolsverket och som kan ha

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

stor principiell betydelse för domstolsväsendet.

5 §

Ledning

Domstolsverket har en direktion och en överdirektör.

6 §

Direktion

Domstolsverkets högsta beslutande organ är direktionen.

Direktionen

1) beslutar om centrala mål, en strategi och principer för styrningen av Domstolsverkets verksamhet och ekonomi,

2) beslutar om de budgetförslag för domstolarna och Domstolsverket som ska lämnas till justitieministeriet,

3) beslutar om fördelningen av anslag mellan domstolarna i enlighet med den godkända statsbudgeten till den del som anslag inte har riktats direkt till en domstol,

4) fastställer de allmänna principerna för ordnande av tillsynen över domstolarnas och Domstolsverkets bokföring och medelsförvaltning,

5) godkänner avtal som har betydande konsekvenser för eller är principiellt viktiga för Domstolsverket och ger utlåtande i ärenden som är principiellt viktiga med avseende på verkets ansvarsområde,

6) beslutar om en i 14 kap. 4 § 4 mom. avsedd ansökan om entledigande av en domare,

7) utnämner överdirektören, säger upp eller avslutar överdirektörens tjänsteförhållande och fattar andra viktiga beslut som gäller tjänsteförhållandet,

8) fastställer Domstolsverkets arbetsordning,

9) fattar övriga beslut av betydelse för Domstolsverkets verksamhet och uppgifter.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Tillsättning av direktion och direktionens sammansättning

Statsrådet tillsätter Domstolsverkets direktion för fem år i sänder utifrån den grupp av kandidater till ledamöter som nominerats i enlighet med 8 §.

I direktionen ingår en domare från högsta domstolen, en domare från högsta förvaltningsdomstolen och en hovrättsdomare, en tingsrättsdomare, en domare från förvaltningsdomstolarna och en domare från specialdomstolarna. I direktionens sammansättning ingår dessutom en ledamot som hör till domstolarnas övriga anställda och en ledamot som har sakkunskap i synnerhet i ledning av den offentliga förvaltningen. Varje ledamot har en personlig ersättare.

En av domarledamöterna ska vara chefsdomare vid en hovrätt eller en tingsrätt och en chefsdomare vid en förvaltningsdomstol eller en specialdomstol.

En riksdagsledamot, en medlem av statsrådet eller en ledamot av ett landskapsfullmäktige, en landskapsstyrelse, ett kommunfullmäktige eller en kommunstyrelse får inte ingå i Domstolsverkets direktion.

8 §

Nominering av kandidater till ledamöter i direktionen

Domstolsverkets direktion tillsätts efter det att

1) högsta domstolen inom sig har nominerat en kandidat till ledamot och ersättare,

2) högsta förvaltningsdomstolen inom sig har nominerat en kandidat till ledamot och ersättare,

3) chefsdomarna vid hovrätterna och tingsrätterna utifrån anmälningar har nominerat tingsrätternas och hovrätternas kandidater till ledamöter och ersättare och chefsdomarna vid förvaltningsdomstolarna och specialdomstolarna har nominerat förvaltningsdomstolarnas och specialdomstolarnas kandidater till ledamöter och ersät-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tare; före nomineringarna ska de i denna punkt avsedda chefsdomarna samråda i fråga om nomineringarna och höra de arbetstagarorganisationer som företräder domare, och

4) chefsdomarna i ett förfarande enligt 3 punkten har nominerat en kandidat för domstolarnas övriga anställda till ledamot och en till ersättare efter att ha hört de arbetstagarorganisationer som företräder den personalen.

Justitieministeriet förklarar uppdragen som ledamot i direktionen lediga att sökas och begär de kandidatnomineringar som avses i 1 mom. Till uppdragen som ledamot och ersättare som avses i 1 mom. 3 och 4 punkten ska det nomineras dubbelt så många kandidater som det antal ledamöter och ersättare som ska tillsättas.

Om en ledamot eller ersättare i direktionen inte längre tjänstgör i den tjänst eller uppgift som utgjorde grunden för nomineringen eller han eller hon har valts till en uppgift som avses i 7 § 4 mom., ska det i hans eller hennes ställe nomineras en ny ledamot eller ersättare för återstoden av direktionens mandattid. En ny ledamot ska dock inte nomineras på den grunden att en chefsdomare som avses i 1 mom. 3 punkten före utgången av mandattiden övergår till en annan domartjänst eller att någon annan i den punkten avsedd domare än en chefsdomare utnämns till en tjänst som chefsdomare.

9 §

Direktionens ordförande och vice ordförande

Direktionen utser inom sig en ordförande och enligt vad som bestäms i arbetsordningen en eller flera vice ordförande.

10 §

Direktionens beslutsfattande

Direktionen är beslutför när minst fyra ledamöter eller ersättare är närvarande.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Direktionens beslut blir den mening som majoriteten omfattar. Om rösterna faller lika, avgör ordförandens röst.

Närmare bestämmelser om direktionens beslutsförfarande och om föredragningen i samband därmed får meddelas i Domstolsverkets arbetsordning.

11 §

Överdirektör

Domstolsverket leds av en överdirektör.

Överdirektören avgör ärenden som inte enligt lag eller enligt arbetsordningen ska avgöras av direktionen eller av någon annan tjänsteman.

Bestämmelser om överdirektörens rätt att överföra ärenden på andra tjänstemän för avgörande meddelas i arbetsordningen. Överdirektören kan förbehålla sig rätten att avgöra ett ärende som han eller hon överfört eller som annars ska avgöras av någon annan tjänsteman.

12 §

Behörighetsvillkor för överdirektören

Behörighetsvillkor för överdirektören är utöver vad som föreskrivs i 8 § 2 mom. i statstjänstemannalagen (750/1994) annan högre högskoleexamen juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt.

13 §

Övrig personal

Vid Domstolsverket finns utöver överdirektörstjänsten annan personal enligt bestämmelserna i arbetsordningen. Bestämmelser om behörighetsvillkoren för de tjänstemän som hör till den övriga personalen kan meddelas i domstolens arbetsordning, om detta är befogat med tanke på skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten i fråga.

14 §

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Arbetsordning

Närmare bestämmelser om Domstolsverkets verksamhet, organisation och personal samt om organiseringen av arbetet och behandlingen av ärenden vid verket meddelas i arbetsordningen.

20 kap.

20 kap.

Domarförslagsnämnden

Domarförslagsnämnden

6 §

6 §

Personal

Personal

Domarförslagsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla *och annan personal*. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra nämndens utnämningsframställningar och utlåtanden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt samt god kännedom om domstolarnas verksamhet.

Domarförslagsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla för viss tid. *Övrig personal anställs av sekreteraren.*

Domarförslagsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra nämndens utnämningsframställningar och utlåtanden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha annan högre högskoleexamen i juridik än magisterexamen i internationell och komparativ rätt samt god kännedom om domstolarnas verksamhet.

Domarförslagsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla för viss tid. *Domstolsverket sköter organiseringen av nämndens övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna kan meddelas i nämndens arbetsordning.*

21 kap.

21 kap.

Domarutbildningsnämnden

Domarutbildningsnämnden

1 §

1 §

Uppgifter

Uppgifter

Domarutbildningsnämnden har till uppgift att

1) sköta planeringen av den utbildning som ordnas för domstolsledamöter, föredragande,

Domarutbildningsnämnden har till uppgift att

1) *I samarbete med Domstolsverket och domstolarna* sköta planeringen av den ut-

Gällande lydelse

beredare, tingsnotarier och övrig personal vid domstolarna *i samarbete med justitieministeriet och domstolarna,*

2) sköta planeringen och anordnandet av de prov och prestationer som avses i 18 kap. 2 § och 6 § 1 mom.,

3) sköta ordnandet av ansökningsförfarandet för assessorstjänster samt det förberedande urvalet av assessorer,

4) sköta ordnandet av det centraliserade förfarandet för ansökan om praktikplatser enligt lagen om domstolspraktik samt urvalet och utnämningen av tingsnotarier,

5) ge hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen anvisningar om innehållet i den individuella studieplan för assessorer som avses i 18 kap. 4 § 2 mom.,

6) ge tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna anvisningar om innehållet i den praktikplan som avses i 12 § i lagen om domstolspraktik,

7) på begäran lämna utlåtande till justitieministeriet om de personer som ska väljas till ledarutbildning eller annan utbildning inom domstolsväsendet,

8) bevilja den i 18 kap. 6 § 2 mom. avsedda rätten att använda titeln domarutbildad,

9) bevilja den i 18 § i lagen om domstolspraktik avsedda titeln vicehäradshövding.

Föreslagen lydelse

bildning som ordnas för domstolsledamöter, föredragande, beredare, tingsnotarier och övrig personal vid domstolarna,

2) sköta planeringen och anordnandet av de prov och prestationer som avses i 18 kap. 2 § och 6 § 1 mom.,

3) sköta ordnandet av ansökningsförfarandet för assessorstjänster samt det förberedande urvalet av assessorer,

4) sköta ordnandet av det centraliserade förfarandet för ansökan om praktikplatser enligt lagen om domstolspraktik samt urvalet och utnämningen av tingsnotarier,

5) ge hovrätterna, förvaltningsdomstolarna, marknadsdomstolen, arbetsdomstolen och försäkringsdomstolen anvisningar om innehållet i den individuella studieplan för assessorer som avses i 18 kap. 4 § 2 mom.,

6) ge tingsrätterna, hovrätterna och förvaltningsdomstolarna anvisningar om innehållet i den praktikplan som avses i 12 § i lagen om domstolspraktik,

7) på begäran lämna utlåtande till *Domstolsverket* om de personer som ska väljas till ledarutbildning eller annan utbildning inom domstolsväsendet,

8) bevilja den i 18 kap. 6 § 2 mom. avsedda rätten att använda titeln domarutbildad,

9) bevilja den i 18 § i lagen om domstolspraktik avsedda titeln vicehäradshövding.

2 §

Tillsättning och sammansättning

Domarutbildningsnämnden tillsätts av statsrådet för fem år i sänder.

Domarutbildningsnämnden har en ordförande, en vice ordförande och åtta övriga ledamöter. Ordföranden, vice ordföranden och fyra ledamöter ska vara domare som innehar ordinarie tjänst. Övriga ledamöter är en åklagare, en advokat, en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en ledamot som företräder justitieministeriet. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Nämndens domarledamöter ska jämlikt fö-

2 §

Tillsättning och sammansättning

Domarutbildningsnämnden tillsätts av statsrådet för fem år i sänder.

Domarutbildningsnämnden har en ordförande, en vice ordförande och åtta övriga ledamöter. Ordföranden, vice ordföranden och fyra ledamöter ska vara domare som innehar ordinarie tjänst. Övriga ledamöter är en åklagare, en advokat, en ledamot som företräder den juridiska forskningen och undervisningen samt en ledamot som företräder *Domstolsverket*. Varje ledamot har en personlig ersättare.

Gällande lydelse

reträda olika domstolar och minst en av domarledamöterna ska vara chefsdomare.

3 §

Nominering av ledamöter

Domarutbildningsnämnden tillsätts efter det att

1) domarförslagsnämnden utifrån anmälningar har nominerat ordförande, vice ordförande och övriga domarledamöter samt deras ersättare,

2) riksåklagaren har nominerat ledamot och ersättare att företräda åklagarna,

3) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har nominerat ledamot och ersättare att företräda advokatkåren,

4) justitieministeriet har nominerat ledamot och ersättare att företräda den juridiska forskningen och undervisningen,

5) justitieministeriet har nominerat sin egen ledamot och ersättare.

Vad som i 20 kap. 3 § 1 och 3 mom. föreskrivs om nominering av ledamöter och ersättare i domarförslagsnämnden tillämpas även vid nominering av ledamöter och ersättare i domarutbildningsnämnden.

6 §

Tillsättning och sammansättning

Domarutbildningsnämnden har en sekreterare som bereder och föredrar de ärenden som behandlas i nämnden samt sköter organiseringen av nämndens övriga verksamhet. Sekreteraren ska ha lämplig högre högskoleexamen och god kännedom om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning.

Domarutbildningsnämnden utnämner sekreteraren.

Nämnden kan dessutom ha annan personal som anställs av sekreteraren.

Föreslagen lydelse

Nämndens domarledamöter ska jämlikt företräda olika domstolar och minst en av domarledamöterna ska vara chefsdomare.

3 §

Nominering av ledamöter

Domarutbildningsnämnden tillsätts efter det att

1) domarförslagsnämnden utifrån anmälningar har nominerat ordförande, vice ordförande och övriga domarledamöter samt deras ersättare,

2) riksåklagaren har nominerat ledamot och ersättare att företräda åklagarna,

3) Finlands Advokatförbund bland sina medlemmar har nominerat ledamot och ersättare att företräda advokatkåren,

4) justitieministeriet har nominerat ledamot och ersättare att företräda den juridiska forskningen och undervisningen,

5) *Domstolsverket* har nominerat sin egen ledamot och ersättare.

Vad som i 20 kap. 3 § 1 och 3 mom. föreskrivs om nominering av ledamöter och ersättare i domarförslagsnämnden tillämpas även vid nominering av ledamöter och ersättare i domarutbildningsnämnden.

6 §

Personal

Domarutbildningsnämnden har en sekreterare. Nämnden kan dessutom ha föredragande med uppdraget som bisyssla. Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla har till uppgift att bereda och föredra de ärenden som behandlas i nämnden. Dessutom sköter sekreteraren organiseringen av nämndens övriga verksamhet.

Sekreteraren och föredragande med uppdraget som bisyssla ska ha lämplig högre högskoleexamen och god kännedom om domstolarnas verksamhet eller om vuxenutbildning.

Domarutbildningsnämnden utnämner sekreteraren och föredragandena med uppdraget som bisyssla. Domstolsverket sköter or-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

ganiseringen av nämndens övriga sekreterartjänster och kan avdela personal för skötseln av nämndens uppgifter. Bestämmelser om behörighetsvillkor för uppgifterna kan meddelas i nämndens arbetsordning.

23 kap.

23 kap.

Ändringssökande

Ändringssökande

(ny)

7 §

Sökande av ändring i Domstolsverkets beslut

Omprövning av beslut som Domstolsverket fattat med stöd av 19 a kap. får begäras på det sätt som föreskrivs i förvaltningslagen.

Domstolsverkets beslut med anledning av en begäran om omprövning får på det sätt som föreskrivs i förvaltningsprocesslagen överklagas genom besvär hos den förvaltningsdomstol som bestäms enligt verkets placeringsort. Förvaltningsdomstolens beslut får överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen endast om högsta förvaltningsdomstolen beviljar besvärstillstånd.

Denna lag träder i kraft den 20. Bestämmelserna i 18 kap. 5 § och 19 kap. 5 § träder dock i kraft redan den 20.

2.

Lag

om domstolspraktik

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen om domstolspraktik (674/2016) 4, 16 och 17 §, av dem 16 § sådan den lyder i lag 1005/2016, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Ledigförklaring av praktikplatser

Domarutbildningsnämnden ledigförklarar praktikplatserna centraliserat en gång om året.

I ansökningsannonsen ska det nämnas om praktiken förutom vid en tingsrätt delvis kan utföras vid en hovrätt eller en förvaltningsdomstol.

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,

2) ledamot i en sammansättning som avses

Föreslagna lydelse

4 §

Ledigförklaring av praktikplatser

Domarutbildningsnämnden ledigförklarar praktikplatserna centraliserat en gång om året. *Domstolsverket sköter i samband med ledigförklaringen av en tjänst de praktiska åtgärder som avses i 11 kap. 5 och 6 § i domstolslagen och utarbetar ett sammandrag över sökandenas meriter.*

I ansökningsannonsen ska det nämnas om praktiken förutom vid en tingsrätt delvis kan utföras vid en hovrätt eller en förvaltningsdomstol.

Domarutbildningsnämnden beslutar vid behov om ny ledigförklaring av en tjänst med tingsnotarie samt om förlängning av ansökningstiden för och om återkallande av ledigförklaringen av en sådan tjänst.

16 §

En tingsnotaries befogenheter enligt lagmannens förordnande

Lagmannen får förordna den som tjänstgjort som tingsnotarie i två månader att delta i behandlingen av enskilda mål som

1) ordförande, om det är fråga om ett tvistemål som gäller hyra av bostadslägenhet eller som gäller ett penningbelopp eller en egendom eller förmån vars värde är högst 20 000 euro,

2) ledamot i en sammansättning som avses

Gällande lydelse

i 2 kap. 1 § 2 mom. och 2 § i rättegångsbalken,

3) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 3 § i rättegångsbalken,

4) ledamot i de fall som avses i 6 kap. 1 § i rättegångsbalken eller i 6 kap. 11 § i lagen om rättegång i brottmål,

5) ordförande i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken i brottmål, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs annat straff än ordningsbot, böter eller fängelse i högst två år och svaranden inte har häktats, meddelats reseförbud eller avstängts från tjänsteutövning för något av de brott som avses i åtalet.

I den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 3 § i rättegångsbalken ska ordföranden och en av de andra ledamöterna vara tingsrättens lagman eller en tingsdomare.

En tingsnotarie får inte förordnas att ensam eller som ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses vara svåra att avgöra.

17 §

Avbrott i domstolspraktiken

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en tingsnotarie tillstånd att avbryta domstolspraktiken. En avbruten praktikperiod kan slutföras vid *samma* domstol som den börjat utföras vid.

Föreslagen lydelse

i 2 kap. 1 § 2 mom. och *11* § i rättegångsbalken,

3) ledamot i en sammansättning som avses i 2 kap. 3 § i rättegångsbalken,

4) ledamot i de fall som avses i 6 kap. 1 § i rättegångsbalken eller i 6 kap. 11 § i lagen om rättegång i brottmål,

5) ordförande i en sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 1 mom. i rättegångsbalken i brottmål, om det inte för något av de enskilda brott som avses i åtalet under de omständigheter som anges där föreskrivs annat straff än ordningsbot, böter eller fängelse i högst två år och svaranden inte har häktats, meddelats reseförbud eller avstängts från tjänsteutövning för något av de brott som avses i åtalet.

I den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § 2 mom. och 3 § i rättegångsbalken ska ordföranden och en av de andra ledamöterna vara tingsrättens lagman eller en tingsdomare.

En tingsnotarie får inte förordnas att ensam eller som ordförande för tingsrätten behandla mål eller ärenden som på grund av sin art eller sin omfattning ska anses vara svåra att avgöra.

17 §

Avbrott i domstolspraktiken

Chefsdomaren kan av grundad anledning bevilja en tingsnotarie tillstånd att avbryta domstolspraktiken. En avbruten praktikperiod kan slutföras vid *den* domstol som den börjat *genomföras* vid.

För att en tingsnotarie ska kunna slutföra en praktikperiod som avbrutits enligt 1 mom. utnämner chefsdomaren, trots vad som föreskrivs om utnämning av tingsnotarie, tingsnotarien för en tid som motsvarar återstoden av den avbrutna praktikperioden.

Denna lag träder i kraft den 20 .

3.

Lag

om ändring av 3 och 12 § i lagen om nämndemän vid tingsrätterna

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om nämndemän vid tingsrätterna (675/2016) 3 och 12 § som följer:

Gällande lydelse

3 §

Fastställelse och ändring av antalet nämndemän

Justitieministeriet fastställer antalet nämndemän vid tingsrätterna. Om flera kommuner ingår i tingsrättens domkrets, fastställer justitieministeriet antalet nämndemän som ska väljas från varje kommun, i första hand i proportion till antalet mantalsskrivna invånare i kommunen. Från varje kommun ska dock väljas minst en nämndeman.

Antalet nämndemän kan ändras på framställning av kommunfullmäktige eller tingsrätten, om invånarantalet i kommunerna inom domkretsen eller antalet mål och ärenden som ska behandlas i tingsrätten i den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § i rättegångsbalken väsentligen har förändrats.

Om kommunindelningen eller den judiciella indelningen ändras, kan justitieministeriet ändra antalet nämndemän utan den framställning som avses i 2 mom. När antalet nämndemän ändras kan ministeriet samtidigt bestämma huruvida nytt val av nämndemän från kommunerna i fråga ska förrättas för återstoden av mandatperioden.

Innan antalet nämndemän fastställs eller ändras ska tingsrätten och kommunerna inom tingsrättens domkrets ges tillfälle att yttra sig i saken.

12 §

Föreslagen lydelse

3 §

Fastställelse och ändring av antalet nämndemän

Domstolsverket fastställer antalet nämndemän vid tingsrätterna. Om flera kommuner ingår i tingsrättens domkrets, fastställer *Domstolsverket* antalet nämndemän som ska väljas från varje kommun, i första hand i proportion till antalet mantalsskrivna invånare i kommunen. Från varje kommun ska dock väljas minst en nämndeman.

Antalet nämndemän kan ändras på framställning av kommunfullmäktige eller tingsrätten, om invånarantalet i kommunerna inom domkretsen eller antalet mål och ärenden som ska behandlas i tingsrätten i den sammansättning som avses i 2 kap. 1 § i rättegångsbalken väsentligen har förändrats.

Om kommunindelningen eller den judiciella indelningen ändras, kan *Domstolsverket* ändra antalet nämndemän utan den framställning som avses i 2 mom. När antalet nämndemän ändras kan *Domstolsverket* samtidigt bestämma huruvida nytt val av nämndemän från kommunerna i fråga ska förrättas för återstoden av mandatperioden.

Innan antalet nämndemän fastställs eller ändras ska tingsrätten och kommunerna inom tingsrättens domkrets ges tillfälle att yttra sig i saken.

12 §

RP 136/2018 rd

Gällande lydelse

Nämndemäns arvode och kostnadsersättning

Till en nämndeman betalas av statliga medel

- 1) arvode,
- 2) ersättning för inkomstbortfall och för kostnader som på grund av uppdraget som nämndeman föranleds av avlönande av vikarie, anordnande av barnvård eller något motsvarande,
- 3) resekostnadsersättning och dagtraktamente.

Justitieministeriet fastställer närmare grunder för och beloppet av det arvode, den ersättning och det dagtraktamente som en nämndeman erhåller.

Anser en nämndeman att han eller hon inte fått arvode eller ersättning enligt 1 och 2 mom., kan nämndemannen yrka på rättelse hos lagmannen vid tingsrätten. Yrkar inte nämndemannen rättelse inom ett år efter utgången av det kalenderår då betalning borde ha skett går rätten till förmånerna förlorad. I ett beslut med anledning av ett rättelseyrkande får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I förvaltningsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Föreslagen lydelse

Nämndemäns arvode och kostnadsersättning

Till en nämndeman betalas av statliga medel

- 1) arvode,
- 2) ersättning för inkomstbortfall och för kostnader som på grund av uppdraget som nämndeman föranleds av avlönande av vikarie, anordnande av barnvård eller något motsvarande,
- 3) resekostnadsersättning och dagtraktamente.

Domstolsverket fastställer närmare grunder för och beloppet av det arvode, den ersättning och det dagtraktamente som en nämndeman erhåller.

En nämndeman *som anser* att han eller hon inte fått arvode eller ersättning enligt 1 och 2 mom. *får begära omprövning* hos lagmannen vid tingsrätten. *Begär* inte nämndemannen *omprövning* inom ett år efter utgången av det kalenderår då betalning borde ha skett går rätten till förmånerna förlorad. I ett beslut med anledning av *begäran om omprövning* får ändring sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen i enlighet med förvaltningsprocesslagen (586/1996). I förvaltningsdomstolens beslut får ändring inte sökas genom besvär.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av statstjänstemannaförordningen

I enlighet med statsrådets beslut *ändras* i statstjänstemannaförordningen (971/1994) 39 §, sådan den lyder delvis ändrad i förordning 649/2017, som följer:

39 §

Beslut om varning som ges en tjänsteman, om permittering av en tjänsteman och om ändring av ett tjänsteförhållande till tjänsteförhållande på deltid fattas av respektive ämbetsverk, om inte något annat bestäms genom förordning. Respektive ministerium beslutar dock om permittering, om ändring av ett tjänsteförhållande till tjänsteförhållande på deltid och om varning i fråga om chefen för ett ämbetsverk, om inte något annat bestäms genom förordning.

Beslut om avstängning från tjänsteutövning fattas av den utnämmande myndigheten, om inte något annat föreskrivs i lag eller förordning. Om republikens president eller statsrådet är utnämmande myndighet, ska respektive ministerium besluta om avstängningen.

Bestämmelser om avstängning från tjänsteutövning i fråga om domare och föredragande vid domstolar finns i domstolslagen. *Beslut om i denna paragraf avsedda ärenden som gäller överdirektören för Domstolsverket fattas i enlighet med 19 a kap. 6 § 2 mom. 7 punkten i domstolslagen av Domstolsverkets direktion.*

Denna förordning träder i kraft den 20 .

Statsrådets förordning

om ändring av statsrådets förordning om justitieministeriet

I enlighet med statsrådets beslut
ändras i statsrådets förordning om justitieministeriet (543/2003) 2 §, sådan den lyder delvis
ändrad i förordning 867/2016, som följer:

2 §

Ämbetsverk, anstalter och organ som hör till ministeriets verksamhetsområde

Till justitieministeriets verksamhetsområde hör

- 1) högsta domstolen,
- 2) högsta förvaltningsdomstolen,
- 3) hovrätterna,
- 4) förvaltningsdomstolarna,
- 5) Ålands förvaltningsdomstol,
- 6) tingsrätterna,
- 7) marknadsdomstolen,
- 8) arbetsdomstolen,
- 9) försäkringsdomstolen,
- 10) Domstolsverket,
- 11) Brottspåföljdsmyndigheten,
- 12) Brottspåföljdssektorns utbildningscentral,
- 13) Riksåklagarämbetet,
- 14) åklagarämbetena,
- 15) landskapsåklagarämbetet i landskapet Åland,
- 16) Riksfogdeämbetet,
- 17) utökningsverken,
- 18) landskapsfogdeämbetet i landskapet Åland,
- 19) de statliga rättshjälpsbyråerna,
- 20) konkursombudsmannens byrå,
- 21) Rättsregistercentralen,
- 22) Olycksutredningscentralen,
- 23) barnombudsmannens byrå,
- 24) jämställdhetsombudsmannens byrå,
- 25) dataombudsmannens byrå och datasekretessnämnden,
- 26) diskrimineringsombudsmannens byrå,
- 27) diskriminerings- och jämställdhetsnämnden,
- 28) sametinget,
- 29) Europeiska institutet för kriminalpolitik, verksamt i anslutning till Förenta Nationerna,
- 30) konsumenttvistenämnden,
- 31) domarförslagsnämnden,
- 32) domarutbildningsnämnden,
- 33) rättegångsbiträdesnämnden,

RP 136/2018 rd

- 34) brottsskadenämnden,
- 35) nämnden för namnändring.

Denna förordning träder i kraft den 20 . _____

Justitieministeriets förordning

om ändring av justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning

I enlighet med justitieministeriets beslut
ändras i justitieministeriets förordning om justitieministeriets arbetsordning (833/2016) 1, 12, 17, 18, 51 och 58 § som följer:

1 §

Tillämpningsområde

Denna arbetsordning innehåller bestämmelser om justitieministeriets ledning och ledningsgrupper, den närmare organisationen av ministeriet, de ledande tjänstemännens uppgifter, beredningen av ärenden och tjänstemännens beslutanderätt samt ministeriets och förvaltningsområdets resultatstyrning.

Om ministeriets planeringssystem, betalningsrörelse, bokföring, godkännande av utgifter samt materialfunktioner och interna kontroll bestäms i ekonomistadgan för justitieministeriets [och rättsväsendets] bokföringsenhet.

12 §

Enheter och ansvarsområden

Vid justitieförvaltningsavdelningen finns [en domstolsenhet, en rättshjälps- och utsokningsenhet, en utbildningsenhet, en ekonomi- och personalförvaltningsenhet samt en enhet för internationell rättsvård?].

Vid lagberedningsavdelningen finns en enhet för offentlig rätt, en enhet för privaträtt, en enhet för straff- och processrätt, en laggranskningsenhet samt en enhet för allmänna internationella ärenden och EU-frågor.

Vid kriminalpolitiska avdelningen finns en enhet för kriminalpolitik och brottsbekämpning samt en åklagar- och brottspåföljdsenhet.

Förvaltningsenheten omfattar ansvarsområdena förvaltningsfrågor och personalärenden. Till enheten hör också stödet för ministeriets ledning som i sina uppgifter är underställd kanslichefen.

17 §

Justitieförvaltningsavdelningens uppgifter

Justitieförvaltningsavdelningen har till uppgift att

1) sörja för verksamhetsförutsättningarna och den strategiska planeringen inom domstolsväsendet, utsokningsväsendet, rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistenämnden, domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden samt sörja för utvecklandet av verksamheten och personalen inom [domstolsväsendet,] rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, konkursombudsmannens byrå, konsumenttvistenämnden, domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden,

2) stödja verksamhetsrådets ämbetsverk vid skötseln av deras grundläggande uppgifter,

3) svara för tillgången på tjänster och den judiciella indelningen inom verksamhetsrådet,

4) följa konventioner och författningar som gäller det internationella rättssamarbetet samt utifrån dem sköta ministeriets uppgifter,

RP 136/2018 rd

- 5) utveckla och samordna förvaltningsområdets deltagande i den civila krishanteringen.
Avdelningen ska dessutom
- 1) sköta sådana ärenden som gäller tjänstekollektivavtal och tjänsteregleringar vid domstolarna och andra ämbetsverk som hör till dess verksamhetsområde,
 - 2) utreda datatekniska behov inom [domstolsväsendet,] rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, konkursombudsmannens byrå och konsumenttvistenämnden samt upphandla data-tekniska tjänster,
 - 3) sköta de ärenden som gäller den allmänna advokatföreningen och som hör till ministeriet,
 - 4) sörja för utvecklandet av innehållet i förmyndarverksamheten,
 - 5) behandla ärenden som gäller domarförslagsnämnden, domarutbildningsnämnden och rättegångsbiträdesnämnden,
 - 6) föredra ärenden som gäller inrättande, indragning och ändring av tjänster samt domarutnämningar,
 - 7) bereda lagstiftningen inom enhetens verksamhetsområde, vid behov i samarbete med lagberedningsavdelningen,
 - 8) sörja för annan rättsvård, om ärendet inte hör till någon annan avdelning.

18 §

Uppgifter som hänför sig till justitieförvaltningsavdelningens förvaltningsområde

Justitieförvaltningsavdelningen sörjer för resultatstyrningen inom Domstolsverket, Riksfogdeämbetet, rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, konkursombudsmannens byrå och konsumenttvistenämnden.

50 §

Beslutanderätt för chefen för en enhet vid justitieförvaltningsavdelningen

Chefen för en enhet vid justitieförvaltningsavdelningen avgör, om inte något annat föreskrivs, ärenden som gäller

- 1) tillstånd eller klagomål samt ersättningar inom enhetens verksamhetsområde, om ersättningsbeloppet uppgår till högst 20 000 euro,
- 2) en anmärkning eller varning som ges en av ministeriet utnämnd tjänsteman vid ett ämbetsverk inom enhetens verksamhetsområde,
- 3) fastställande av formulär för blanketter och andra handlingar inom enhetens verksamhetsområde,
- 4) ärenden som gäller anskaffning och underhåll av lokaler för [domstolsväsendet eller] rättshjälps- och intressebevakningsdistrikten, om den mervärdesskattefria årliga hyran för lokalen är högst 200 000 euro och om ärendet inte på grund av sin betydelse ska avgöras av ministern.

58 §

Ekonomidirektörens beslutanderätt

Ekonomidirektören avgör ärenden som gäller

- 1) uppgifter som hör till justitieministeriets [och rättsväsendets] bokföringsenhet,
- 2) avskrivning av egendom och kontoavskrivningar,
- 3) ekonomiförvaltningen, om ärendet är gemensamt för förvaltningsområdet eller flera avdelningar och av mindre betydelse.

Denna förordning träder i kraft den 20 .

RP 136/2018 rd